

Це число "Вістей Комбатанта" присвячене 40-РІЧЧЮ Української Повстанської Армії.

Матеріяли підібрані і зредаговані кол. вояками УПА.

Вітаємо з роковинами.
Редакція і Адміністрація
"В К"

4

ВІСТІ КОМБАТАНТА

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1982

Шановний Читачу!

Запитник, який Ви маєте в руках, має за завдання доповнити інформації відносно історії Дивізії І. УД УНА, над якою працює покликана до того Головною Управою Братства окрема Редакційна Комісія. Якщо Ви є одним із тих, які служили в рядах І-ої УД УНА, Редакційна Комісія просить Вас перечитати цей запитник і відповісти друком на кожне питання, на яке Ви тільки можете відповісти, так докладно як Вам дозволяє на це Ваша пам'ять чи евентуально збережені у Вас документи. При заподаванні інформацій про осіб, просимо завжди подавати по змозі ім'я і прізвище та ранґу. Якщо Ви служили в якомусь окремому відділі, як напр. пекарська сотня, полевий шпиталь, музична чота, тощо, то просимо це виразно зазначити, а якщо Ви подаєте інформації про поліційні полки сформовані із добровольців Дивізії, то це треба виразно зазначити, напр. 4 поліційний і подати окремо, коли цей полк було влучено до Дивізії. Назви неукраїнських місцевостей та осіб просимо подавати латинкою і завжди друком. Подаючи інформації тільки про якусь сотню, завжди подайте число полку до якого вона належала (29, 30, 31, Артилерійський) чи назву куреня (Піонерів, FLAK, PAK, Nachschub, тощо).

Якщо Ви не були учасником І-ої УД УНА, тоді передайте цей запитник комусь із відомих Вам дивізійників, щоб вони його виповнили і переслали до нас. Запитник має вже готову адресу до Редакційної Комісії і Вам треба тільки відповідно зложити його, наліпити поштовий значок і переслати до нас. Ред. Комісія буде Вам щиро вдячна за Вашу співпрацю.

Редакційна Комісія Історії І. УД УНА.

....

....

....

THE EDITOR
Istoriya Dyviziyi
215 Grenadier Road
Toronto 154, Ont.
Canada

ЗАПИТНИК ДО ІСТОРІЇ ДИВІЗІЇ

Ваше ім'я і прізвище ....

Ступінь .... Становище ....

Де ви переходили рекрутський вишкіл ....

Назва табору ....

Де ви переходили підстаршинський вишкіл ....

Назва школи ....

Командант школи ....

Старшини українці при школі ....

Де ви переходили старшинський вишкіл ....

Назва школи ....

Командант школи ....

Які були із вами старшини українці на школі ....

....

....

Інші завваги ....

....

....

Дата ....

Підпис

Адреса ....

....

Kampfgruppe Beiersdorf/Wilder
(Непотрібне скреслити)

Полк ч. ... Командир полка ....

1. Адютант ....
2. Ординанс офіцер ....
3. Старш. виїмк. доручень ....
4. Господарчий старшина ....
5. Полковий лікар ....
6. Полковий дентист ....

7. Полковий священик ....
8. Полковий ветеринар ....
9. ....
10. ....

Підстаршини:

....

Господарчий (**Rechnungsführer**) ....
Харчовий (**Furrer**) ....
Збройовий (**Waffenwart**) ....
Писар (**Schreiber**) ....

Курінь, Батальйон, Дивізіон ....
1. Командир ....
2. Адютант ....
3. Госп. старшина ....
4. Ординанс офіцер ....
5. ....
6. ....

Сотня, Батерія .... Кмндт. сотні ....
Чотові: 1-а чота ....
2-а чота ....
3-а чота ....
4-а чота ....
Бунчужний (Шпіс) ....
Рахунковий (**Rechnungsführer**) ....
Інші підстаршини у сотні 1. ....
2. ....
3. ....
а) Де ваша сотня стояла в Нойгамері ....
б) Де ваша сотня стояла під Бродами ....
в) Де ваша сотня стояла на Словаччині ....
г) Де ваша сотня стояла на Словенії ....
ґ) Де ваша сотня стояла в Австрії ....

Чи ви були учасником:

Kampfgruppe Beiersdorf ....

Kampfgruppe Wildner ....

Хто згинув із вашої сотні:

а) На вишколі ....

б) Kampfgruppe Beiersdorf на Холмщині ....

в) Під Бродами ....

г) Kampfgruppe Wildner на Словаччині ....

ґ) Хто згинув на Словені ....

д) Хто згинув в Австрії під Фельдмахом тощо ....

....

....

Kampfgruppe Beiersdorf/Wildner

1. Командант Боєвої групи: Obersturmbanführer Beiersdorf
   Obersturmbanführer Wildner
2. Адютант ....
3. Старшина доручень ....
4. Старшина виїмкових доручень ....
5. Господарчий старшина ....
6. Лікар ....
7. Дентист ....
8. Інші старшини ....
9. ....
10. ....

Сотня ч. .... Командант сотні ....

Чотові: 1 чота ....

2 " ....

3 " ....

4 " ....

Бунчужний ....

Господарчий підстаршина ....

Інші підстаршини ....

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1982 Торонто — Нью-Йорк Ч. 4 (120)

ЗМІСТ

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький і д-р М. Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Воянів Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. воянів І УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. воянів УПА, Броди-Лев, Інн., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:

United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of 1 Ukrainian Division UNA in association with: Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lev, Inc, Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address:

VETERANS' NEWS — P. O. Box 279, Stn. "D", Toronto, Ont., Canada M6P 3J9

Editorial office in USA:

Mr. I. Kedryn-Rudnytsky, 100-E Mongomery St., Jersey City, N. J. 07302 U. S. A.

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам Редакції.
Редакція
застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1982 РІК:

В Канаді річна передплата 15.00 долярів.

Поодиноке число 3.25 дол.

В США і інших країнах рівновартість амер. доляра.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Арґентіна:

Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, Argentina

Австрія:

Dr. S. Naklowycz
Dresdner Str. 124/III/19
1200 Wien XX., Austria

Printed by KIEV PRINTERS LTD. — 2466 Dundas St. West, Toronto, Ont., Canada M6P 1W9

Коментар

М. Малецький

У РІЧНИЦЮ УПА

Історія стосунків між людьми не дає доказів, що люди вміють мирно співжити. Хоч як хотілося б, щоб воно було інакше, але інтереси поодинокої людини й менших чи більших організованих родинних і громадських груп завжди являлися достатньою причиною вживати силу в їх обороні. Мабуть, витворена підсвідомо інстинктом самозбереження, така вже психічна структура людської вдачі.

Минуле вчить, а сьогоднішнє підтверджує, що правда, зокрема політична, за сильнішими, бо тільки вони потраплять за свою правду постояти та її успішно обороняти. Категорії моральної правди і справедливости вправді деколи притуплюють вістря насилля, але, на жаль, не вони мають вирішальне значення у житті людей.

Хроніки подій також пригадують, що народи, що мали добре зорганізовану військову силу, доходили в певному часі до вершків могутности й багатства. Імена потуг в історичній тяглості мінялися. Їх панування ограничувалися спроможністю втримувати й відновляти оці організовуючі елементи сили, тобто віру в свою правду, бажання до дії та потрібні матеріяльні засоби. З народами, через аналогію, буває так, як з людьми: молоді виростають і старіються; не оминають помилок; не доцінюють або

переціньюють свої спроможності. Комплекс неґативних явищ у таких процесах неминуче веде до упадку — на світовій арені появляються імена нових держав-потуг.

Упадок держави та її неспроможність достатньо забезпечити інтереси свого народу не означає одначе її знищення. Лишаються традиції, що в часи лихоліття народу вдержують його національну й політичну свідомість та остаточно відновляють його творчі, зокрема оборонні сили.

У широкому поселенні відзначуємо 40-ліття постання Української Армії. Вступні розважання не слід розуміти як апотеозу сили і сильних — це лише сумні ствердження. Вони потрібні, щоб з нагоди цих роковин освідомити собі місце УПА у процесі відродження українського народу.

Визначний публіцист Михайло Демкович-Добрянський стверджує у статті "Русь і Україна" ("Наш голос", ч. 7/1982):

"Ми ще не маємо історії нашої національної свідомости за пройдене тисячоліття. А вона дуже потрібна, щоб ми усвідомили силу і слабість нашої національної ідеї. У такій історії треба б вияснити ряд досі неясних питань. Кілька з них заради прикладу. Як сталося, що народ, мавши двісті років могутности держави Київської і сто років великої держави Галицько-волинської Руси, мавши таку велику літературу й культуру взагалі, як золота доба 11-14 вв., та дійшов до того, що його національним ідеалом стала бідна й нещасна Гайдамаччина? Ще в 20-тих роках ми закінчували політичні зібрання й демонстрації піснею "Ми гайдамаки, всі однакі, ми ненавидим"... Ця пісня стала в нас другим національним гимном.

Інше питання. Як державна традиція Княжої Руси, що втрималась до 2-ої половини 17-го сторіччя, як вона загинула? І державну концепцію Великого Князівства Руського замінила недержавна концепція "Війська Запорозького" на чолі з гетьманом "його милости короля", пізніше "його царської величности". Як пізніше загинула традиція гетьманської півдержави?"

Погоджуючися з його розважаннями, шукаємо відповіді: "Дійсно, як це сталося, що наша національна свідомість з бігом століть затратилася?" Було б дуже поверховним спрощенням пробувати на цих сторінках знайти задовільну відповідь на це питан-

ня. Все таки, глянувши "з лету птиці" на історію поневолювання і постійного відроджування нашого народу, можна запримічувати деякі вирішаючі події.

Сусідство Азії та безупинні наїзди її кочових орд на наші землі без сумніву залишили глибоку рану в національній свідомості народу. Орди грабували й фізично винищували населення; забираючи в неволю незлічиме число молодих людей, нарушили біологічну субстанцію народу. Довелося також ставити чоло імперіялістичним затіям наших сусідів, зокрема сусіда з півночі. Провідна верства цього північного народу, який сам був під пануванням азійських кочовиків понад 200 років, вивчила й засвола собі їхні методи завойовування і поневолювання других. У висліді з нашої національної свідомости залишилася "руїна", а традиції своєї власної державности попросту загубилися у глибокій підсвідомості.

Впала Київська держава. Ослаблена до немочі безупинними спорами княжат, Галицько-волинська держава стала легкою добиччю сусідніх завойовників. На зміну в нашому минулому появилася Запорізька Січ. Запорожці підіймали численні повстання за віру і народ, їх одчайдушність і бойові успіхи, передані з домішкою романтизму, залишилися в пам'яті народу. У цій козацькій добі наш народ творив певні культурні надбання, одначе політично запорожці не відзначалися державно-творчими прикметами. Брак оцих прикмет причинився до невдачі зриву Богдана Хмельницького. Врешті спроба Івана Мазепи унезалежнитися не найшла широкого відгомону серед народних мас. Народ, скривджений до краю, бунтувався — створив гайдамаків, що вміли по-геройському гинути, але їхні жертви це тільки протест розпуки, а не свідома політична дія.

У XIX столітті почався тяжкий і довгий процес відродження нашого народу, від самих основ. У скромну нашу літературу цього часу введено українську народну мову. Інтеліґенція "пішла в народ" і почала шукати, збирати й зберігати всі прояви окремішности збережених традицій народу. По Европі повіяв вітер свободи й він не поминув наших земель: знесли панщину, свідоміші почали домагатися прав для народу. Появляються, немов метеори на темному небі, світлі постаті поетів і письменників: Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Маркіян Шашкевич. Народна свідомість, спочатку етнографічна, а потім політич-

на, почала прокидатися. Творилися суспільні й наукові установи, а згодом політичні партії. Однак історія знає свої дороги. 1-ша світова війна застала наш народ на дорозі до відродження, але ще не готовий до державного будівництва. Хоч визвольна боротьба 1918-21 рр. створила військо, але воно не було ще військом цілого народу, а тільки свідомішої його частини, тому не вистачало сили, щоб відновити українську державу. Глибоко у підсвідомості закорінений інстинкт бунту й опору владі, у цьому випадку навіть своїй, довів до гуляйпілля, отаманщини з такими куріозами, як "Пашківська республіка". Провідні кола,. у свому "віку молодости", без політичного досвіду, не зуміли придбати нам приятелів серед других народів. Оці процеси завели нашу молоду державу у "чотирикутник смерти", а боротьба за неї решти "десперадос" мусіла закінчитися трагедією.

Невдача визвольної боротьби стала одначе новим джерелом для поширення української національної і політичної свідомости у періоді між двома світовими війнами. Вона вщепила переконання і дала бажання далі боротися за відновлення української держави. У міжвоєнний час політичні українські партії перестали бути речниками льокальних інтересів. Підпільна елітна Українська Військова Організація у 1930-их роках перетворилася в Організацію Українських Націоналістів, організацію-рух широких мас народу, спочатку в Галичині, згодом спонтанно вкорінилася на Волині, а від 1941 року, прийнявши певні ідеологічні поправки, своїми впливами охопила майже всю Україну. Це був уже рух відроджених державницьких традицій, які впоїли переконання, що треба зусиль цілого народу, що потрібно організованої збройної сили, щоб здобути свою державу та ще важливіше — її закріпити.

З вибухом 2-ої світової війни українці шукали можливости для себе активно включитися в боротьбу, шукали нагоди створити свою збройну силу. Від самого початку війни були спроби організувати військові частини — хоч малі й в чужій армії. Так створено Леґіон в 1939 році, Дружини Українських Націоналістів у 1941, дивізію у 1943, переважно з добровольців Геличини, із скромною назвою "Дивізія Галичина", згодом 1-ша українська дивізія Української Національної Армії. Усі вони подібного ідеологічного переконання — для всіх була одна думка, одна мета — своя держава. Одначе для великого відродженого народу все це

було незадовільне, невистачальне, ще й тому, що ті формації творилися при допомозі чужих і з конечности в чужій формі. Тому почала творитися власна незалежна військова сила — Українська Повстанська Армія.

Не місце тут крилатими фразами описувати геройство й перебіг боротьби УПА. Більшість про це знає — читала або чула. УПА втрималася і боролася у невідрадних умовинах ще довго після закінчення 2-ої світової війни. Навіть договір трьох держав (1947 р.) не потрапив відразу припинити дій УПА. Стороннім і непоінформованим обсерваторам ці події могли виглядати на безнадійну боротьбу "лицарів абсурду". Для нашого народу, не дивлячися на ризико і жертви, це була свідома своєї мети дія.

Поява УПА — це вияв відродженої національної свідомости і державно-творчих традицій. Мемуаристи 2-ої світової війни пишуть, що в одній розмові Черчіля з Сталіним про папу, Сталін запитався: "Скільки римський папа має дивізій?" Сила й вага УПА не в числі дивізій. Її поява, на чолі з виробленим політичним проводом — Українською Головною Визвольною Радою, — якої політична, особливо соціяльна плятформа, випередили далеко політичну думку західніх країн, виявилася смертельною загрозою імперіялізмові. Ідея свободи — політичної і соціяльної — сильніша, ніж зброя, бо ця ідея захоплює однаково поневоленого і поневолювача. У цьому її сила.

Відзначуємо 40-ліття УПА. Досі вже появилося про неї багато опіній — своїх і чужих, між ними й критичних. Всезнайки уболівають жертвами, знають, як краще треба було робити, інші підкреслюють навіть найдрібніші недоліки-неґативи, щоб, мабуть, оправдати свою непричетність при її формуванні і дії, ще інші "пост фактум" ототожнюють її із своїми особливими переконаннями. Тим часом УПА була ділом і залишиться добром цілого народу. УПА — це свідома дія відродженої української національної свідомости в боротьбі за свою державність. І це слід зрозуміти й тепер, бо, віримо, що перед нами скоро кінцевий етап нашої боротьби за державність. Вислід цієї боротьби залежатиме від нас.

Ю. Калина

У СОРОКОВІ РОКОВИНИ ПОСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Цього року минає сорок літ, як з малих збройних відділів ОУН постала на Волині Українська Повстанська Армія, що завдяки своїй програмі "За що бореться УПА" зуміла притягнути широкі верстви українського суспільства до збройно-революційної боротьби українського народу за державну незалежність.

І коли нині повернемось думками в минуле, то стає подивугідним те, що український визвольний рух при так несприятливих політичних обставинах та без ніякої зовнішньої допомоги зумів створити на протязі одного 1942-1943 року добре зорганізовану збройну силу. Це було лише можливе тому, що УПА мала добрі старшинські і підстаршинські кадри, ідейне й дуже хоробре стрілецтво, знамениту організаційну мережу, достатнє озброєння та дуже добрий боєвий досвід, що його вона здобула в боях з ворогом.

Все це вможливило УПА не тільки видержати довгі роки важкої боротьби з ворогом України, але і завдати йому ударів та перекреслювати його пляни. Згадати б тут 1946 рік, коли більшовики ввели в дію проти УПА війська в силі понад 500 тисяч людей, від січня до червня 1946 р., коли в кожному селі були більшовицькі застави в силі до 500 вояків. В той час відбувались вибори до Верховної ради СРСР, які УПА утруднювала, а велика більшість українського населення бойкотувала. І хоча в тій блокаді УПА та підпілля понесли великі втрати, то більшовикам не вдалося завдати їм смертельного удару.

Українська Повстанська Армія не тільки вела збройну боротьбу, але також відіграла велику ролю у політичному формуванні революційно-визвольного руху. Під її охороною, на теренах занятих через УПА, відбулася 1-ша Конференція Поневолених Народів Европи і Азії з участю 39 делегатів; створено Українську Головну Визвольну Раду — верховне політичне

керівництво, членами якого були громадські діячі з різних земель України, незалежно від їх політичних поглядів. Вкінці варт пригадати, що завдяки інтервенції ГКоманди УПА восені 1944 року вийшли звільнені з німецьких концентраційних таборів ряд членів ОУН, між ними полк. А. Мельник, Ст. Бандера, Я. Стецько, Вол. Стахів та ін.

Сьогодні вся українська громадськість готується до відзначення цих роковин, Президія СКВУ закликає у свому "Зверненні", щоб у славне сорокріччя вшанувати всіх воїнів УПА і членів збройного підпілля, що трудилися, пролили свою кров і впали у нерівному бою. Також Об'єднання кол. Вояків УПА у своїй "Деклярації" закликає всі українські організації об'єднано відзначити ці сорокові роковини Української Повстанської Армії.

Свято Зброї — УПА в Перемищині в 1946 р. Звіт здає ком. сотні Крилач.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ УГВР

1. Об'єднати й координувати дії всіх самостійницько-визвольних сил українського народу на всіх землях України та поза ними проти всіх ворогів українського народу, зокрема, проти московсько-більшовицького й німецько-гітлерівського імперіялізмів за створення Української Самостійної Соборної Держави.

2. Визначати ідейно-програмові напрямні визвольної боротьби українського народу.

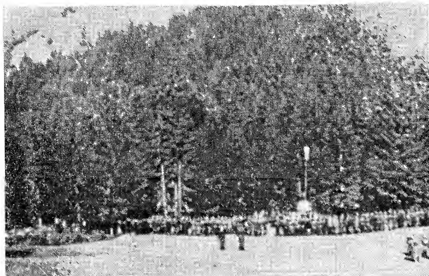
3. Керувати всією національно-визвольною боротьбою українського народу, аж до здобуття державної незалежности і створення органу незалежної державної влади в Україні.

4. Репрезентувати як верховний всеукраїнський центр сучасну політичну боротьбу українського народу в краю і за кордоном.

5. Створити перший український державний уряд та скликати перше українське всенародне представництво.

З Плятформи УГВР — розділ II.

Оригінал: Архів ЗП УГВР, Г 1-2, стор. 16, розмір 28х18 см.; фотокопія: Архів "Літопису УПА".

Старшинська Школа УПА в 1944 році.

Генерал Тарас Чупринка

ДО ГЕНЕЗИ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Визвольні Змагання українського народу 1917-21 рр. закінчилися для нього невдатно. Після 1920 р. значна частина учасників українських армій опинилася в таборах для інтернованих у Польщі, в ЧСР. Українські політичні діячі, головно зі східньо-українських земель, які брали активну участь у відновленні української самостійної держави й у боротьбі за неї, переважно еміґрували. Українські землі роздерто між СРСР, Польщу, Румунію та ЧСР. Український народ знов опинився під пануванням чужинців.

Визвольну боротьбу українського народу 1917-1921 рр. репрезентували два уряди — Уряд Української Народної Республіки (УНР) та Уряд Західньо-Української Народної Республіки (ЗУНР). У 1918 р. це було зумовлене окремим розвитком визвольної боротьби українського народу в межах царської Росії, і окремим — в межах австрійської монархії. Об'єднання усіх українських земель в одній Українській Народній Республіці, що його святково проголошено історичним Універсалом 22-го січня 1919 р. в Києві, лише на короткий час припинило існування двох окремих урядів. З уваги на специфічні, головним чином зовнішньо-політичні, умовини, що в них проходи-

ла визвольна боротьба українського народу 1919-21 рр., обидва уряди далі існували й діяли окремо.

Після 1920 р. були примушені еміґрувати й обидва уряди. На еміґрації Уряд ЗУНР як представництво Західньої України проіснував до остаточного вирішення справи Галичини Радою Амбасадорів 15. III. 1923 р. Уряд УНР існував далі, хоч після ліквідації Союзу Визволення України (СВУ), тобто після 1930 р., його впливи на українських землях були дуже малі. Тут, на українських землях, в рр. 1921-39, в обстановці, з одного боку, посиленого наступу окупанта на український народ, зокрема в обстановці скрайньо ворожої українському народові політики московсько-більшовицьких окупантів, і, з другого боку, в обстановці постійного росту визвольної *революційної* боротьби українського народу за національне визволення, створювався *новий стан національно-політичних відносин.* Уряд УНР, який далі стояв на політичних позиціях 1918-21 рр. та ні своїм особовим складом, ні своїми поглядами ні в якій мірі не відбивав тих глибоких перемін, що доконувалися у національно-політичному житті українського народу на українських землях, — *вже не міг уважатися представником цього нового стану національно-політичних відносин в Україні.*

Після 1920 р. український народ, насильно загнаний в окупантське ярмо, не прининив визвольної боротьби. Він її посилено вів далі у різних формах і на різних ділянках свого національного життя.

Найхарактернішим явищем українського національного життя 1921-39 рр. було *виникнення й постійне зростання визвольної підпільної, революційної* боротьби українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу. На фронті підпільної боротьби опинився найпатріотичніший, найідейніший український елемент. Щораз ширше вкорінювалися в Україні ідеї українського націоналістичного руху. Скрізь там, де вони доходили, вони неподільно опановували українські народні маси, різні українські національні середовища. Український визвольно-революційний рух став одним із найважливіших факторів українського національно-політичного життя.

Вибух 1939 р. другої світової війни дав українському народові нові надії на можливість здійснення його самостійницьких прагнень.

Зокрема, провідні українські політичні кола вирішили використати для здійснення самостійницьких ідеалів українського народу вибух німецько-більшовицької війни 1941 р.. З ініціятиви українських націоналістичних кіл 30-го червня 1941 р., тобто зараз же в перших днях німецько-більшовицької війни, на українських землях утворився незалежний український уряд — Українське Державне Правління, яке перед усім світом проголосило відновлення Української Самостійної Держави.

На проголошення самостійности України німці відповіли виарештуванням членів Українського Державного Правління, багатьох діячів українського підпільного руху та чільних українських патріотів.

Терористична, гнобительська політика німецьких окупантів в Україні довела, в наслідку, тільки до поглиблення й поширення боротьби українського народу. Український визвольний рух, шукаючи нових шляхів, прямував, як і прямує завжди, до однієї й тієї самої мети — до побудови Української Самостійної Соборної Держави.

1942 рік в Україні, і особливо, друга його половина, позначився посиленим наступом гітлерівських загарбників на український народ. Особливо жорстокого гноблення зазнавало українське населення у т. зв. "Райхскомісаріяті Україна". Німці силоміць вивозили все працездатне населення на каторжні роботи в Німеччину, немилосердно грабували його з останніх харчових засобів, за найдрібніший спротив їхнім драконським розпорядженням палили цілі села та вимордовували сотні ні в чому невинних мешканців, в тому числі завжди дуже багато жінок і дітей, масово арештували українських самостійників, усіх українських патріотів.

Крім гітлерівських окупантів, українські народні маси, зокрема селян, тероризували і грабували банди більшовицьких партизанів. Ці банди, посуваючись з Білорусі, почали опановувати північні й північно-західні лісові терени України. Вся "протинімецька боротьба" більшовицьких партизанів зводилася до грабування українського населення з останніх шматків хліба, останньої одежини, до розшуків та розправ над українськими патріотами.

Активний, бойовий елемент Полісся та північної Волині, зорганізований у рядах ОУН, керованої Степаном Бандерою,

з метою боронити українські маси від терору гітлерівців і більшовицьких партизанів та прагнучи активно, зі зброєю у руках боротися за здійснення самостійницьких прагнень українського народу, восени 1942 р. почав творити збройні групи. Ці групи були примушені вести боротьбу відразу на три фронти: проти гітлерівських окупантів, проти насланих Кремлем в Україну більшовицьких партизанів та проти польських шовіністів. Ці останні, мріючи про відновлення польського панування на українських землях, організовувані й озброювані німцями, і собі почали всіляким способом знущатися над українським народом.

Збройну, партизанську боротьбу проти ворогів українського народу українські народні маси привітали з захопленням. До бойових груп почало напливати щораз більше патріотичного, здебільша молодого, боєздатного елементу.

В лютому 1943 р. в наслідок особливого загострення німецького терору, збройна повстанська боротьба українського населення проти гітлерівських окупантів стала на Волині й Поліссі масовим явищем.

Постанські відділи, що сформувалися після масового переходу на нелегальне становище, тисячі української молоді, тисячі українських чоловіків і жінок, не могли вже існувати як бойові групи ОУН. Адже в них, крім членів ОУН, також опинилися люди, що співчували деколи різним іншим політичним групам, в минулому деколи до цих груп приналежні, а теж тут опинилося багато безпартійних українських патріотів. З цих то причин прийшло до переорганізування всіх збройних відділів у *загальнонаціональну, понадпартійну Українську Повстанчу Армію (УПА).*

Незабаром новозорганізована УПА відбила всі німецько-більшовицькі наступи на українське населення Волині та Полісся й обмежила панування німців на цих теренах тільки до більших міст, головних шосейних шляхів та залізничних ліній. Рівночасно УПА також звузила терени, опановані більшовицькими партизанами, до окремих, невеличких лісових островів.

Таким чином під виключною контролею УПА опинилися значні території Волині та Полісся. УПА вже не могла обмежуватися тільки до бойових дій, але мусіла також зайнятися впорядкуванням опанованих територій і організуванням на

них влади. Негайного втручання й організації вимагали адміністрація терену, шкільництво, земельна справа, господарське життя в цілому. Всі ці справи Командування УПА-Північ упорядковувало відповідними наказами.

Літом 1943 р. УПА поширилася на Галичину й велику частину Правобережжя. Широка збройна боротьба проти всіх окупантів України за Українську Самостійну Соборну Державу виразно стала загальним виявом самостійницьких прагнень українських народних мас, українського народу в цілому. Починалася нова доба у визвольних змаганнях українського народу, нова доба в історії України.

Відступ німецьких армій, розвал Німеччини, що зарисовувався щораз виразніше, передові ідеї свободи народів і людини, що їх голосила УПА, притягали в лави УПА багатьох втікачів з німецьких таборів для військовополонених та різних допоміжних військових формацій, зорганізованих німцями з поневолених більшовицькою Москвою народів. В лавах УПА опинилося багато грузинів, азербайджанців, білорусів, татар та ін. Всіх їх зорганізовано при УПА в окремі національні відділи під їх власним командуванням.

З метою дати боротьбі іншонаціонального елементу в лавах УПА відповідну політичну плятформу, з ініціятиви УПА в листопаді 1943 р. на Волині скликано Конференцію Поневолених Народів. На конференції визначено спільні цілі й методи боротьби всіх поневолених Москвою народів.

Бойові й політичні успіхи УПА зацікавили українською проблемою сусідів України та інші чужонаціональні політичні кола. З Головним Командуванням УПА почали зв'язуватися представники урядів інших держав, бажаючи повести переговори з офіційним представництвом українського народу з метою врегулювати цілий ряд політичних справ, актуальних тепер чи в майбутньому. Тому, що такого загальнонаціонального представництва українського народу в цей час ще не було, — взимку 1943/44 р. ці переговори вело Головне Командування УПА. До участи в цих переговорах Головне Командування запросило також представників інших українських політичних самостійницьких угрупувань.

Масове поширення збройної боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, що сталося в наслідок глибокого вкорінення серед якнайширших мас українського народу ідей

українського визвольно-революційного руху; виразно всенаціональний характер цієї боротьби; опанування УПАрмією значних територій українських земель; наближування до кінця війни між окупантами України — гітлерівською Німеччиною й більшовицькою Москвою, та, у зв'язку з цим, можливість заіснування догідної ситуації для української визвольної справи; значний зріст ваги української проблеми в результаті визвольної боротьби українського народу — всі ці моменти спонукали Головне Командування УПА заініціювати акцію з метою *створити загальнонаціональний, всеукраїнський політичний центр, який взяв би на себе найвище політичне керівництво визвольною боротьбою за Українську Самостійну Соборну Державу та репрезентував би цю боротьбу назовні.*

Треба підкреслити, що тут ішлося про утворення *нового* всеукраїнського, загальнонаціонального центру — такого центру, який відбивав би *новий стан національно-політичних відносин в Україні* — стан широкорозгорнутої боротьби та який *відповідав би всім потребам такої широкорозгорнутої боротьби: був би здібний такою боротьбою дійово керувати та належно її репрезентувати.* Таким центром не міг уважатися уряд УНР, що формально далі існував. Адже він, як ми вже про це згадували, від тридцятих років уже ні в якій мірі не віддзеркалював тих глибоких політичних перемін, які доконувалися серед українського народу на українських землях. Він був цілковито відірваний від тієї визвольно-революційної боротьби, яка саме під час тридцятих років в Україні виникла. Таким центром не могло бути також Українське Державне Правління, утворене на українських землях у червні 1941 р., з цієї простої причини, що майже всі члени цього правління сиділи в цей час у німецьких тюрмах і концтаборах.

Для здійснення пляну створити всеукраїнський, загальнонаціональний політичний центр (цей плян зродився в колах Головного Командування УПА восени 1943 р.) — весною 1944 р. утворено ініціятивний комітет. Цей комітет відразу взявся до інтенсивної праці.

Перше, ніж приступимо до розгляду праці Ініціятивного комітету, коротко розглянемо тодішню політичну ситуацію на українських землях, а зокрема — тодішнє політичне обличчя українського народу, тодішній стан і уклад українських національно-політичних сил.

Саме в той час, тобто в березні 1944 р., на лінії Ковель — Броди — Коломия зупинилася велика зимова більшовицька офензива. Таким чином українські землі, розрізані лінією фронту, перебували під двома окупаціями: переважна частина українських земель була вже під новою московсько-більшовицькою окупацією, а невеличка частина Західньо-Українських Земель — під гітлерівською. Програна гітлерівської Німеччини була вже цілком очевидна: німці не капітулювали, надіючись хіба на чудо.

Яке було політичне обличчя українських земель, що опинилися під новою російсько-більшовицькою окупацією, зокрема ж — Східньо-Українських Земель?

Активно в систему окупанта включилася цілком незначна частина східно-українського населення: колишні більшовицькі партизани, члени більшовицької партії, колишні працівники більшовицької адміністрації тощо. Тут слід відмітити, що в останній час в адміністрації більшовицької партії опинився найменше вартісний спекулятивний елемент, єдиною життєвою девізою якого була особиста нажива, особиста кар'єра й більше нічого. Такого елементу не бракує, мабуть, серед ні одного народу в світі, і він завжди перший заповнює ряди всяких агентур. Саме цей елемент, щоб здобути собі прихильність нової влади, на кілька місяців, а то й тижнів, перед приходом більшовиків в Україну масово йшов у більшовицькі партизанські відділи, що більшовицька пропаганда не поминула широко розреклямувати як "масове поширення партизанського руху в Україні".

Друга, чисельно найбільша, основна частина українського населення Східньо-Українських Земель, будучи формально льояльною супроти нової окупантської влади, — в глибині душі цих окупантів ненавиділа.

Третя, досить значна, частина національно свідомого й активного східньо-українського елементу, побоюючись більшовицьких репресій і не хотячи служити більшовицьким окупантам, виїжджала на Захід, на еміґрацію.

Четверта частина східньо-українського населення, охоплена й зорганізована українським визвольно-революційним рухом, залишилася на рідних землях під більшовицькою окупацією, щоб продовжувати тут визвольну протибільшовицьку боротьбу. Дехто зі східньо-українських революціонерів переходив

фронт у Західній Україні, маючи в пляні негайно після переходу фронту вертатися у східні області України. В східньо-українських областях діяли також деякі відділи УПА.

Трохи інша була політична ситуація на Західніх і Північно-Західніх Українських Землях.

Поза невеликою частиною українського громадянства, головно інтеліґенції, яка або орієнтувалася на німців, або не чула в собі сили залишитися на своїх землях для активної боротьби проти більшовицьких окупантів і тому готова була сміґрувати на Захід — переважна більшість українського населення, наставлена до більшовицьких окупантів крайнє вороже, була рішена залишатися на рідних землях і продовжувати активну збройну боротьбу проти московсько—більшовицьких загарбників за Українську Самостійну Соборну Державу. Українське населення цієї частини України було цілком підо впливами УПА й революційного підпілля.

Якщо аналізувати стан і уклад українських політичних сил на українських землях на провесні 1944 р. та абстрагуватися від т. зв. КП(б)У, як виразно не-української аґентурної політичної сили, то треба ствердити, що єдиною зорганізованою серйозною політично-активною силою була тут тільки Організація Українських Націоналістів (ОУН) під керівництвом Степана Бандери. ОУН, керована Степаном Бандерою, майже цілком, за винятком хіба тільки деяких середовищ міської інтеліґенції, мала за собою народні маси Західніх і Північно-Західніх Українських Земель. Вона проявляла найбільшу активність з кожного погляду. На всіх політичних акціях УПА, що їх вона до цього часу проводила, слідний був дуже сильний вплив ідей ОУН. ОУН посилено готувалася до боротьби з московсько-більшовицькими окупантами, залишаючи з цією метою на українських землях майже всі свої кадри.

Коли брати до уваги кількість прихильників, то після ОУН, керованої С. Бандерою, як чергове політичне середовище на Західньо-Українських Землях треба назвати середовище Українського Центрального Комітету (УЦК), хоч його впливи в порівнянні з впливами ОУН під керівництвом С. Бандери були цілком незначні. Тут в період німецької окупації опинилося багато колишніх членів і симпатиків Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО), Фронту Національної Єдности (ФНЄ), переважна частина комбатантів колиш-

ньої Української Галицької Армії, об'єднаних до 1939 р. в т. зв. Молодій Громаді.

Всі інші колишні політичні партії та осередки в Західній Україні фактично не існували. Щонайбільше тут можна було ще брати до уваги окремих людей, в минулому часто навіть визначних діячів колишніх політичних партій і груп, які мали деякі, до речі, дуже слабі зв'язки між собою на українських землях і поза ними, а також серед деяких закордонних кіл. Середовища, що їх репрезентували ці люди, були майже цілком політично неактивні. Ці люди могли допомогти українській визвольній справі щонайбільше своїми зв'язками й особистим авторитетом, що його вони ще мали серед певних українських кіл. До таких середовищ слід було зараховувати групу колишніх політичних діячів УНР, УНДО-ня, гетьманців.

Поза перерахованими тут політичними партіями й середовищами ніяких інших політичних сил в українському житті на той час не було. Українське політичне життя не могло вільно розвиватися ні під німецькою, ні під більшовицькою окупаціями й тому всі слабші політичні партії, які раніше існували, були цілком зметені з лиця землі, а їхні лідери в більшості випадків відсунулися від участи в активному політичному житті.

Ініціятивний комітет вирішив творити представництво українського народу на демократичній основі. Демократична плятформа давала можливість залучити до керівництва визвольною боротьбою всіх чесних і національно вартісних українських патріотів незалежно від їхніх партійних поглядів.

Основні пункти політичної плятформи, що мала стати основою формування нового політичного представництва українського народу, були такі: 1. беззастережно визнати ідею Української Самостійної Соборної Держави як найвищу ідею українського народу; 2. визнати революційні методи боротьби за Українську Самостійну Державу також доцільними методами визвольної боротьби; 3. здеклярувати своє вороже наставлення супроти московських більшовиків та німців як окупантів України; 4. визнати демократію як устроєвий принцип представництва. Пункти 2 і 3 Плятформи були зумовлені тією обставиною, що ініціятива творення загальнонаціонального представницького органу вийшла саме від УПА, яка вела революційну боротьбу як проти більшовицьких так і проти

гітлерівських окупантів, і що цей орган мав очолювати і керувати саме такою боротьбою українського народу проти всіх окупантів України.

Беручи за основу формування загальнонаціонального керівництва українського народу демократичний принцип, ініціятивний комітет змагав цим способом якнайкраще, якнайповніше відбити в цьому тимчасовому українському парляменті всі, існуючі в цей час в Україні, здорові національно-політичні сили. Особливо багато уваги ініціятивний комітет приділяв притягненню до проєктованого представництва представників східньо-українського громадянства, що стояло в опозиції до більшовицького режиму. Тут особливий натиск покладено на притягнення до цього представництва самостійників молодої ґенерації, вихованих уже в умовах більшовицької окупації.

Праця ініціятивного комітету не йшла легко. Найбільші труднощі були, очевидно, зумовлені потребою дуже суворої конспірації, що її треба було перестерігати при підготовці всієї справи. Обговорювати цю справу можна було тільки з людьми дуже певними та дискретними. Поза акцією мусіли опинитися, очевидно, групи, які одверто співпрацювали з німцями. Також поза акцією мусіли опинитися групи, які були вороже наставлені до УПА і які нерідко як методу міжпартійної боротьби стосували денунціяцію перед ворогом. Крім представників кіл сутополітичних, ініціятивний комітет притягнув до представництва ще декількох визначних громадян, які репрезентували інші, позаполітичні українські громадські кола. В червні 1944 р. праця ініціятивного комітету була закінчена.

11-го липня 1944 р., далеко від непрошеного ока, в Карпатах, почалися наради нового українського революційного парляменту. Курінь УПА охороняв місце нарад від можливого наскоку німців чи більшовицьких партизанів. Зібралися представники всіх українських земель, при чому особливо численно були представлені Східньо-Українські Землі. Зійшлися люди різних політичних поглядів. Були тут такі, які репрезентували активно діючі організовані політичні партії, а були й представники неактивних у даний момент політичних середовищ, які, одначе, могли внести свій вклад у визвольну боротьбу українського народу. Були й представники позаполітичних українських кіл.

Збори святково проголосили себе *тимчасовим українським парляментом* і назвали себе *Українською Головною Визвольною Радою (УГВР)*. На голову Великого Збору УГВР вибрано відомого громадського діяча Волині Ростислава Волошина.

Великий Збір вислухав широку політичну доповідь про міжнародне становище, доповідь про військове становище, що її виголосив Головний Командир УПА, та доповідь про дотеперішні зносини Головного Командування УПА з представниками інших держав.

Особливо живу дискусію викликала доповідь про міжнародне становище. В дискусії зударилися представники старшого політичного покоління з молодшим революційним табором. Дуже живу участь у дискусії приймали представники Східніх Українських Земель. Пройнятий ідеєю Української Самостійної Соборної Держави, Великий Збір УГВР зумів узгіднити думки старшого і молодшого політичних поколінь. Не менш живу виміну думок викликав звіт про стосунки Головного Командування УПА з представниками інших держав, і, зокрема, — звіт про стосунки з польськими визвольними силами.

В дальному Великий Збір УГВР приступив до опрацьовування Універсалу та Плятформи УГВР. Соціяльно-економічна частина Плятформи дала змогу учасникам громадянам Східньо-Українських Земель висловити думку східньо-українського громадянства на ці справи. Великий Збір уважно прислухувався до цих думок і в суспільно-економічній ділянці цілком прийняв пропозиції "східняків".

З черги Великий Збір УГВР опрацював статут УГВР, що в ньому знайшов реальне відображення демократизм учасників Збору. Устрій УГВР, будучи, з одного боку, сутодемократичним, дає, з другого боку, тверду основу для існування й діяльности органів УГВР, так дуже потрібну у важких і змінливих революційних умовах. Взявши до увати те, що з бігом часу серед українського народу можуть виникати нові політичні сили, як також те, що можуть змінити своє наставлення до УПА існуючі політичні групи, Великий Збір УГВР прийняв постанову про можливість кооптувати до УГВР нових членів, які були б виразниками цих сил.

Виходячи з того, що всяке народне представництво доти є справжнім виразником волі народу, доки воно діє серед на-

роду і від нього не відривається, Великий Збір УГВР постановив, що місцем перебування УГВР є українські землі, а за кордон виїжджають тільки окремі члени УГВР з окремими дорученнями. Така постанова забезпечує УГВР від перетворення її в еміґрантське представництво, як це було, напр., з урядом колишньої УНР, та робить її у політиці цілком незалежною від усяких сторонніх сил.

15-го липня 1944 року відбулися вибори голови Президії УГВР, членів Президії УГВР, голови Генерального Секретаріяту УГВР, генерального судді УГВР (та генерального контрольного УГВР).

Врочиста тиша запанувала на залі нарад, коли голова Президії УГВР станув перед головою Великого Збору УГВР, поклав руку на український державний герб та почав повторяти слова присяги... То присягав президент України перед усім українським народом...

Цього ж таки дня Великий Збір УГВР закрився, а делеґати роз'їхалися на місця своєї праці. Український парлямент — Українська Головна Визвольна Рада та український уряд — Генеральний Секретаріят УГВР почали діяти.

Не минуло й кілька місяців, як усі українські землі опинилися знову під московсько-більшовицькою окупацією. УГВР осталася на українських землях — осталася з народом поділяти з ним його долю й недолю, вести його, керувати ним у його святій визвольній боротьбі.

На заклик УГВР не скоритися московсько-більшовицьким окупантам так як раніше гітлерівським, — український народ відповів завзятою, героїчною боротьбою проти більшовицьких гнобителів і експлуататорів України. Український народ, керований УГВР, свою визвольну боротьбу веде далі й сьогодні, тобто вже впродовж чотирьох років і рішений вести її далі, аж до її переможного закінчення — до побудови Української Самостійної Держави.

Визвольна боротьба, що її проводить в останні роки український народ під керівництвом УГВР, є найкращим підтвердженням того, що ввесь український народ, який бореться проти московсько-більшовицьких окупантів та їх українських аґентів, беззастережно визнає Українську Головну Визвольну Раду та її цілком підтримує.

Особливо яскравою й могутньою маніфестацією єдности українського народу на українських землях з УГВР є повний бойкот т. зв. виборів у верховну раду СРСР та бойкот таких же виборів у верховну раду УРСР та місцевих рад, що його на заклик УГВР, не зважаючи на найдикіший терор окупанта, провів український народ 10-го лютого 1946 р., 9-го лютого і 21-го грудня 1947 р. Бойкотуючи на заклик УГВР більшовицькі вибори, український народ не тільки здемаскував диктаторський, тоталітарно-терористичний, глибоко антидемократичний характер більшовицького режиму, але й провів своє публічне масове голосування за УГВР та її Генеральний Секретаріят — за свій парлямент і уряд.

Таємно, непомітно для широкого загалу йде праця УГВР на українських землях під московсько-більшовицькою окупацією. Про неї чує український народ лише вряди-годи, читаючи її звернення, заклики, постанови тощо. Про неї чують бійці УПА й учасники збройного підпілля, коли в наказах Головного Командування УПА чують слова: "Рішенням УГВР від дня... нагороджений Золотим Хрестом Бойової Заслуги 1-ої кляси...". Про неї знає кожний, хто повторяв слова присяги бійця УПА, складені на Великому Зборі УГВР. Про неї довідається, врешті, кожний, хто чує, що на полі слави, крім рядових бійців УПА загинули також члени УГВР: уродженець Волині Ростислав Волошин — голова Великого Збору УГВР та уродженець Східніх Українських Земель журналіст Йосип Позичанюк. Решта політичної праці УГВР з конспіративних причин покищо мусить бути закрита для широкої громадськости.

Праця Закордонного Представництва УГВР проходить в іншій обстанові. Воно має можливість виступати відкрито, і про нього знають широкі політичні і громадські кола в усьому світі. Заступаючи українську визвольну справу на міжнародному полі, Закордонне Представництво УГВР об'єктивно інформує закордон про становище в Україні. За його посередництвом увесь світ поінформований про те, що український народ не склав зброї, не скорився, але активно бореться за своє національне й соціяльне визволення, що не хрущови, не гречухи та коротченки є виразниками справжніх прагнень українського народу, а УГВР та її Генеральний Секретаріят.

УГВР — всенародне Представництво українського народу існує й діє. УГВР керує визвольною боротьбою українського народу, очолює її та репрезентує. УГВР веде український народ через усі трудноші боротьби до остаточної перемоги — до Української Самостійної Соборної Держави.

У ГОЛОВИ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІЯТУ УГВР Р. ЛОЗОВСЬКОГО

Будучи в липні 1948 р. у голови Генерального Секретаріяту УГВР Р. Лозовського на його партизанській квартирі, представник Бюра Інформації УГВР звернувся до нього з проханням дати вияснення деяких актуальних питань, що сьогодні особливо цікавлять леґальну українську громадськість, з метою опублікувати потім ці вияснення в українській підпільній пресі. Голова Генерального Секретаріяту радо на це згодився і дав вичерпні відповіді на багато актуальних питань. Нижче ми коротко публікуємо ці відповіді.

1. На зауваження представника Бюра Інформації про те, що деяка частина леґального українського громадянства неправильно пояснює собі факт переходу кількох відділів УПА і груп революціонерів із західних окраїн українських земель (із-за т. зв. лінії Керзона) в західньо-німецькі окупаційні зони, що стався літом-осінню 1947 р., — голова Генерального Секретаріяту заявив:

Перехід деяких відділів УПА і груп революціонерів із західних окраїн українськихх земель у західньо-німецькі окупаційні зони відбувся згідно з директивою УГВР у цій справі та наказом Головного Командування УПА. Як більшості українського громадянства відомо, ранньою весною 1947 р. польсько-більшовицькі окупанти насильно викинули із західньо-українських окраїн рештки українського населення, яке ще там залишилося після виселенчої акції 1946 р. Цим разом українське населення цих теренів виселювано вже не до УРСР, як це було раніше, але на Захід, головним чином в Ольштинське воєвідство. Із значної частини сіл польсько-більшовицькі вороги народу виселили також польське населення, яке до-

помагало УПА і українському визвольно-революційному підпіллю. Після цього на цю цілком невеличку, перемінену в пустиню, територію польсько-більшовицькі злочинці кинули проти УПА й українського революційного підпілля кілька вибраних дивізій військ усіх родів зброї. Далі вести революційну боротьбу в таких умовинах було для УПА й революційного підпілля фізично неможливо. В цій ситуації деякі відділи УПА та групи революціонерів дістали завдання пройти бойовими рейдами через Чехословаччину в західньо-німецькі окупаційні зони з метою зв'язатися там з Закордонним Представництвом УГВР і через нього — а) скласти перед народами світу протест проти більшовицьких та польських злочинств над українським народом та б) передати за кордон інформацію про визвольно-революційну боротьбу українського народу проти московсько-більшовицьких і польсько-більшовицьких окупантів та про їх гнобительську політику на українських землях. Це, в підбільшовицьких умовинах є, чи не єдиний, надійний спосіб поінформувати світ про те, що в останні роки діється в Україні.

Проходячи рейдом через Чехословаччину, часто серед густих і завзятих сутичок із чехословацькою армією та поліційними загонами, контрольованими більшовиками, відділи УПА провели серед чеського і словацького народів значну політично-пропаґандивну роботу. Населення Чехословаччини зустрічало наші відділи скрізь дуже радо. Про цей рейд подавали відомості численні радіовисильні світу.

Треба підкреслити, що основна частина відділів УПА та революційних кадрів із-за т. зв. лінії Керзона літом 1947 р. перейшла до т. зв. Української УРСР, щоб тут продовжувати свою визвольно-революційну боротьбу за визволення України з-під панування окупантів.

У зв'язку з усім сказаним вище, перехід деяких відділів УПА та груп революціонерів у західньо-німецькі окупаційні зони треба розглядати тільки як чергове бойово-політичне завдання цих відділів і груп, а ні в якому разі як їх "капітуляцію" перед ворогом, чи "втечу" на еміґрацію, як це собі пояснює деяка непоінформована частина леґального українського громадянства.

2. У зв'язку з тим, що частина східньо-українського (і взагалі підсовєтського) громадянства приписує деякі револю-

ційні акції на українських землях "власівцям", — голова Генерального Секретаріяту сказав:

Всі вістки про дії "власівців" на українських землях є інспіровані МВД і МҐБ. Більшовицькій охранці йдеться про те, щоб, з одного боку, ставлячи поруч українського визвольно-революційного руку таких відомих російських аґентів Гітлера, як "власівці", дезорієнтувати підсовєтські народні маси щодо самостійного національно- і соціяльно-визвольного характеру українського революційного руху, та, з другого боку, приписуючи деяку частину революційних акцій українського підпілля та УПА на рахунок "власівців", применшувати тим самим силу й розміри української визвольно-революційної боротьби. На українських землях підпільно діє тільки український визвольно-революційний рух. Організованої підпільної боротьби "власівці" на українських землях ніколи не вели, ні не ведуть. "Власівцям" — російській аґентурі Гітлера на українських землях місця немає. Всі чутки про протибільшовицьку боротьбу "власівців" в Україні, як також, правдоподібно, і в усьому Радянському Союзі, треба вважати за свідому, підступну емведівську видумку.

3. На запитання представника Бюра Інформації про те, чи вже підраховано, скільки українців із Західньої України вивезено в Сибір під час останнього масового вивозу звідси, тобто в днях 19-21 жовтня 1947 р., та чи народи світу знають про цей факт, — голова Генерального Секретаріяту сказав:

За неповними підрахунками із Західньої України, тобто з Львівської, Станиславівської, Тернопільської, Дрогобицької, Чернівецької, Рівенської й Волинської областей, під час останнього вивозу, вивезено коло 150 тисяч українців, в тому числі найбільше жінок, дітей і стариків. Над вивожуваними емведисти по-нелюдськи знущалися. На багатьох ешелонах більшовицькі злочинці уміщували цинічні написи: "Евакуйовані з-під бандерівського терору". Вивожуване населення трималося по-геройськи. З ешельонів неслися оклики: "Ми ще вернемося на рідні землі! Нас відомстять повстанці! Будемо будувати Україну на Сибірі! Хай живе Самостійна Україна!" Багато вивожуваних, особливо малих дітей та стариків, померло відразу вже під час дороги — померло з голоду, з тісноти в задротованих вагонах, з холоду, з побоїв. Багато з вивезених померло зараз же в перші місяці на каторжних роботах. Умо-

вини життя і праці вивезених українських чоловіків і жінок — страхітливі. Ні в кого не може бути найменшого сумніву щодо того, що більшовицькі злочинці застосовують вивіз українського населення у "віддалені області Радянського Союзу" як засіб масового фізичного винищування українського народу. Цей засіб вони широко застосовують уже впродовж 30 років! Історія людства не знає подібних прикладів фізичного винищування поневолених народів навіть з боку найжорстокіших поневолювачів. Московсько-більшовицькі вороги народу перевищують усе, що найганебніше було дотепер в історії.

За кордонами СРСР знають у загальному про цей факт. Ми віримо, говорив голова Генерального Секретаріяту, що кожна чесна й поінформована людина за кордоном протестує проти такої злочинної політики більшовицьких гнобителів в Україні, осуджує її. Та разом з цим, говорив далі голова Генерального Секретаріяту, український народ не може не обурюватися, коли бачить, що з боку офіційних політичних кіл з приводу цього чергового масового злочину над українським народом, як і з приводу незчисленної кількости інших злочинів, що мають місце на українських землях під московсько-більшовицькою окупацією, не піднісся майже ні один голос протесту у відповідних міжнародних інституціях, коли бачить, що всі високі принципи, що їх декляровано в цілому ряді міжнародних документів і покладено в основу цілого ряду міжнародних інституцій, не мають ніякої дійової сили на території більшовицького СРСР щодо народів Радянського Союзу. Український народ з найбільшим обуренням сприйняв той факт, що представників Радянського Союзу — представників найбільш гнобительської, найзлочиннішої державної системи, системи, що в ній не тільки не існують ніякі людські ні громадські права, але й що в ній знищуються цілі народи, — що представників цієї держави допускається до таких міжнародних установ, як Організація Об'єднаних Націй, до таких органів цієї Організації, як, напр., Комісія у питаннях про права людини, де вони з безприкладним цинізмом, будучи цілі, від стіп до голови, сплямовані кров'ю мільйонів невинно замучених жертв, виголошують довжезні мови про... права людини, де вони, маючи на своєму сумлінні сотні тисяч знищених українських патріотів, мільйони замученого і в сибірських тайгах, і в середньоазійських степах, і в самій Україні укра-

їнського населення, знищення всього народу кримських татар, інгушів, — виступають як нібито найпослідовніші, найрішучіші противники... ґеноциду (знищування національних та расових груп)...

Все це, одначе, кінчив голова Генерального Секретаріяту, не послабить сили спротиву українського народу московсько-більшовицьким окупантам, не захитає нашої віри в перемогу нашої визвольно-революційної боротьби. Український народ знає, що його визволення у його власних руках. Вже недовго більшовицьким злочинцям катувати підсовєтські народи й обманювати світ. Справедливого суду народів, і, в першу чергу, народу українського, їм не минути...

4. На зауваження про те, що багато дехто з українських громадян, головно зі східніх областей, цілком схвалюючи ідеї українського визвольно-революційного руху, трохи скептично, водночас, ставиться до пропаґованих цим рухом демократичних принципів, — голова Генерального Секретаріяту сказав:

Ґарантією справжньої демократичности майбутнього ладу в українській державі є, в першу чергу, широконародний характер українського визвольно-революційного руху, його безприкладна ідейність. Український визвольно-революційний рух з надр українського народу зродився, в ім'я інтересів українського народу діє, воля і щастя українського народу — його найвища мета. Українські революціонери — сини українського народу, вихідці з найширших українських народних мас, які сьогодні масово гинуть за волю й щастя українського народу, — проти інтересів українського народу, проти інтересів українських народних мас ніколи не підуть. Влада українського народу на українській землі — ось мета змагань українського визвольно-революційного руху. Українські революціонери й повстанці піднялися на таку важку боротьбу з окупантами, керуючись найчистішими ідейними мотивами — найчистішим патріотизмом, найщирішою любов'ю до українського народу, найщирішим прагненням зробити кінець усьому тому гнобленню й експлуатації, що їх терпів віками і терпить сьогодні український народ. Ці високоблагородні мотиви дають силу учасникам нашої визвольно-революційної боротьби переносити всі найважчі труднощі, що з ними зв'язана довга революційна боротьба в умовинах більшовицького режиму. Безприкладна, в найвищій мірі благородна, ідейність україн-

ських революціонерів і повстанців наказує їм радше самим кінчити з собою, ніж здаватися у руки ворога. До таких людей, як українські революціонери й повстанці, треба мати довір'я. Українські революційні організації завжди підкреслюють, що вони борються не за Україну для себе, але за Україну для українського народу. Те, що так воно є фактично, якнайпереконливіше підтверджується тим, як українські революціонери та повстанці борються та як вони вмирають.

Далі, реальною ґарантією демократичности майбутніх форм правління в Україні є саме існування УГВР. УГВР побудована на чисто демократичних принципах та заступає демократичні погляди. В її склад увійшли представники різних українських самостійницьких партій та середовищ. Її визнає й цілковито підтримує найсильніша сьогодні політична організація на українських землях — Організація Українських Націоналістів під керівництвом Степана Бандери. ОУН, керована Степаном Бандерою, стоїть також на демократичних позиціях. УГВРаді підпорядковується Українська Повстанча Армія. Одне з найважливіших завдань УГВР це забезпечити проведення вільних і демократичних виборів до перших Українських Установчих Зборів у вільній українській державі. Доки існуватиме УГВР, доки український народ всеціло підтримуватиме УГВР, доти вільна Україна правитиметься демократичним способом. У скликаних УГВРадою перших Установчих Зборах український народ буде мати змогу вільно визначити дальші форми свого внутрішньо-державного устрою.

Для мене особисто, сказав далі голова Генерального Секретаріяту, цілком зрозуміле, чому деякі українці зі східніх областей трохи скептично ставляться до нашої деклярації демократичних принципів. Глибоко антидемократична практика більшовиків, які формально стоять нібито за якнайширшу демократію, не могла не наставити підрадянських людей скептично до всяких декляpацій. Я сподіваюся, що УГВР своєю практикою зуміє переконати навіть найбільших скептиків у тому, що український визвольно-революційний рух є фактично за демократію, що він за фактичні широкі демократичні права народних мас.

5. У зв'язку з посиленням більшовицької колективізаційної акції на західньо-українських землях та у зв'язку з прийняттям більшовицькою владою цілого ряду протинарод-

них постанов у напрямі "зміцнення" колгоспної системи в усьому Радянському Союзі, представник Бюра Інформації попросив голову Генерального Секретаріяту висловитися про ставлення УГВР в справі колгоспів. Голова Генерального Секретаріяту сказав:

УГВР є за повне знищення більшовицької колгоспної системи в Україні, за повне визволення українського селянства з колгоспного ярма. У Плятформі УГВР, прийнятій І-им Великим Збором УГВР, говориться, що УГВР є "за забезпечення вільної форми трудового землекористування з визначенням мінімальних і максимальних розмірів для індивідуального землекористування" (пункт 4, буква 3). Таку настанову УГВР має і сьогодні. УГВР закликає українське селянство до боротьби з колгоспами як у вже давно сколективізованих східньо-українських областях, так і в ще не цілком сколективізованих західніх областях.

Український визвольно-революційний рух бореться проти більшовицької колгоспної системи, поперше тому, що вона є знаряддям варварської економічної й фізичної експлуатації українського селянства з боку більшовицьких гнобителів, знаряддям їх жахливого соціяльного гноблення, і, подруге, тому, що ця система є також засобом політичного підкорення українських селянських мас більшовицькій імперіялістичній кліці.

Ідучи за закликами революційного підпілля, добре розуміючи всю протинародну, експлуататорську і протинаціональну суть більшовицьких колгоспів, українське селянство Західньої України, як відомо, ставить більшовицькій колективізаційній акції рішучий спротив. Усі підлі, часто, просто бандитські методи, що їх стосують більшовики, щоб примусити селян підписати заяву вступу до колгоспів, дають їм дуже малі результати.

УПА і революційне підпілля широко підтримують західньо-українське селянство в його боротьбі проти більшовицької колективізаційної акції. Саме завдяки цій підтримці західньо-українське селянство досьогодні ще не сколективізоване. Свою боротьбу проти колгоспної системи в Україні український визвольно-революційний рух веде під гаслом: "Геть колгоспи! Земля селянам!".

6. Зупиняючись над питанням про перспективи визвольно-революційної боротьби українського народу на українських землях, голова Генерального Секретаріяту сказав:

В майбутнє я дивлюся з оптимізмом. Я вірю насамперед у силу і завзяття українських народних мас, у їх високий патріотизм. Я вірю також у мужність українських повстанців і революціонерів, у їх підпільно-конспіративну та бойову майстерність. Завдавши українському визвольно-революційному рухові значних утрат у людях, московсько-більшовицькі окупанти не зуміли, одначе, ні розбити нашу підпільну організацію, ні скількинебудь серйозно підірвати її силу, не добилися ніяких результатів на фронті ідейно-політичного наступу на український визвольний рух, хоч яких підлих метод вони не вживали. Український визвольно-революційний рух діє далі організовано. Велика частина українських земель покрита організаційною підпільною мережею. Український визвольно-революційний рух не звузився, коли йдеться про територію його дій, навпаки, на деяких теренах він значно поширив свої впливи. На багатьох ділянках боротьби він веде успішний наступ. Революційні повстанські кадри в своїй сьогоднішній боротьбі спираються на величезний бойовий, конспіративний, організаційний і політичний досвід, що його вони здобули впродовж чотирьох років своєї боротьби в умовинах більшовицького режиму, а зокрема на досвід боротьби з МВД і МҐБ. Витримавши переможно більшовицький наступ упродовж останніх чотирьох років, український народ зуміє переможно боротися й далі. Сподіваюся також, що сприятливим для справи нашого визволення буде й розвиток міжнародних подій.

Завдання українського народу в теперішній момент — продовжувати всіми силами й засобами ту революційну боротьбу, яку він веде сьогодні, та ще ширше, на всіх українських землях, розгортати цю боротьбу. Український народ, який поніс такі жертви у своїй визвольній боротьбі останніх років, який пролив стільки крови за здійснення своїх самостійницьких ідеалів, не може послаблювати своєї боротьби тоді, коли, можливо, година його національного визволення вже не так то далеко. Можливі міжнародні ускладнення український народ повинен зустріти, ще більше згуртовуючись довкола українського революційного руху, під керівництвом УГВР, з іще більшою готовістю на найбільші навіть жертви в ім'я здо-

буття Української Самостійної Держави, з іще більшою здисциплінованістю, з іще більшою свідомістю відповідальности за майбутнє України.

"Ми, хоч серед величезних жертв, серед найважчих труднощів, але впевнено прямуємо до волі, ми нашою боротьбою постійно наближаємо день нашого визволення. Україна буде вільною!" — так закінчив свою розмову з представником Бюра Інформації УГВР голова Генерального Секретаріяту УГВР Р. Лозовський.

ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД МОСКОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

Українські головіки і жінки!

Ще перед одним важким випробуванням поставила історія український народ!

Три роки тому, у слід за відступаючими гітлерівськими окупантами, вдерлися на українські землі найлютіші вороги українського народу — московсько-більшовицькі імперіялісти. З-під гітлерівського ярма знов потрапила Україна в не менш важке давнє ярмо більшовицьких окупантів. Розпочався новий акт трагедії в нашому бездержавному існуванні.

Жорстокий ворог застосував проти нас найдикіший терор, ніде не зустрічані дотепер методи масового фізичного винищування.

Мільйони чоловіків — українців силою пігнано на передові лінії воєнних фронтів. Більш ніж половина з них там загинуло. Вбито в боях тисячі українських патріотів-самостійників, що воліючи смерть, ніж неволю, підняли в лавах Української Повстанчої Армії (УПА) збройну повстанську боротьбу проти кремлівських загарбників та їх аґентів, підлих зрадників українського народу — українських більшовиків. Сотні тисяч українського населення — української інтеліґенції, робітників, селян — примушені були тікати від енкаведівського терору закордон. В наслідок торгів українськими землями мало не мільйон українців із-за т. зв. лінії Керзона вигнано з їх прадідівської землі й переселено до СРСР. Сотні тисяч українців, старих, чоловіків, жінок — заарештовано, засуджено до багаторічного ув'язнення, вивезено на каторжні роботи в Сибір. Сотні

тисяч українців побито, часто смертельно, багато по-бандитському замордовано. Знищено Українську Православну Автокефальну й Українську Греко-католицьку Церкви, заарештовано єпископів і духівництво. Конфіскують, знищують, грабують майно українських громадян. Внаслідок економічного грабунку українського села на Україні вибух новий голод. Знов умирають з голоду тисячі українців. Знов повторюється на Україні голодова трагедія 1932-33 рр., під час якої загинуло близько 6 мільйонів чоловіка. Українських жінок і дітей, — всю українську людність фізично заморюють на важких, непосильних для них т. зв. відбудовних роботах і надмірно високими нормами праці в колгоспах та промисловості. Терором змушують населення до вислужництва НКВД і НКҐБ. Суворо карається за кожне відважніше слово, за кожну вільно висловлену думку. Придушено всяке політичне, культурне, релігійне життя.

Та в тій величезній трагедії, що її тепер переживаємо, є один радісний момент. Під ударом окупанта український народ не заломився, не впав ворогові до ніг, не скорився. Найдикіший терор, найневигідніші умови боротьби не змогли підірвати сили прагнень українського народу до самостійного державного життя — до Української Самостійної Держави. З того лихоліття, що створили на нашій землі сталінські загарбники, український народ виходить як народ-борець, як народ-герой, а не як народ-раб. І саме це — той радісний момент, який нас, Українську Головну Визвольну Раду — всенаціональне найвище керівництво визвольною боротьбою українського народу і ввесь український народ настроює оптимістично щодо нашого національного майбутнього, — дає нам віру в нашу цілковиту і близьку перемогу — віру в близьку побудову Української Самостійної Держави.

Вже три роки провадиться на Україні безприкладно геройська, хоч така дуже нерівна повстанська збройна й підпільна, всенародня боротьба. Проти кремлівських імперіялістів та їх українських аґентів, в ім'я Української Самостійної Держави, для оборони народу від енкаведівського терору постали Ви, українські патріоти — українська молодь, селяни, робітники, інтеліґенція, чоловіки й жінки. Всі Ви, керуючись голосом свого українського сумління, ідучи за закликом нашим, Української Головної Визвольної Ради — революційного парляменту українського народу, утвореного на підпільному з'їзді представників різних українських земель 1944 р., — опинилися в лавах Української Повстанчої Армії, в революційному підпіллі, що її підняв український народ в роки гітлерівської окупації України і провадить аж до сьогодні.

Впродовж останніх двох років УПА звела з енкаведівськими загонами й кинутими проти неї частинами червоної армії кількасот більших боїв і незліченну кількість менших боїв і дрібних сутичок, провела цілий ряд саботажних акцій, знищила кілька тисяч найзапекліших ворогів українського народу з-поміж партії, НКВД, більшовицької адміністрації. Революційне підпілля провело величезну протибільшовицьку політично-виховну й організаторську роботу серед українських мас.

Пліч-о-пліч з УПА, з революційним підпіллям активно боретеся проти більшовицьких окупантів Ви, українські громадяни, які живете леґально. Ви саботуєте адміністративні й економічні заходи більшовицької влади, допомагаєте українським повстанцям, революціонерам харчами, одягом, грішми, розвідкою, співживете з ними, підриваєте окупантові ґрунт під ногами, де і як лише можете.

Внаслідок революційно-визвольної боротьби українського народу більшовицькі окупанти фактично не панують над величезною територією України й не можуть тут успішно здійснювати своїх терористичних і грабункових заходів

У цій визвольній боротьбі проти окупантів Ви, повстанці і революціонери, Ви, українські чоловіки і жінки, виявили й надалі виявляєте нечуваний героїзм.

Ніщо — ні переважаючі сили ворога, ні важкі умови партизанської боротьби, ні той факт, що український народ стоїть сам проти найбільшої імперії світу, — не заломило й не заломлює Вас, українські повстанці і революціонери. Свідомі того, що боротьба за Самостійну Україну — це боротьба за найрідніші інтереси українського народу, свідомі того, що боротьба за національне визволення — це найсправедливіша боротьба в світі, Ви доказуєте чудес геройства, самопосвяти, витривалости, впертости. Добровільно прийнятий Вами масовий звичай кінчати самогубством у критичній ситуації — зразок патріотичного героїзму, що його не подибуємо в історії боротьби народів.

Жодними, навіть найдикішими, терористичними заходами, більшовицькі окупанти не можуть відстрашити й відтягнути від визвольної боротьби Вас, мільйони українських селян, робітників, інтеліґентів. У цій боротьбі Ви берете найактивнішу участь. Підтримані УПА, Ви повели надзвичайно геройську боротьбу проти переселення українського населення з-за т. зв. лінії Керзона до СРСР.

У жорстокій боротьбі за життя народу, за його честь, за його волю утворився єдиний бойовий революційний фронт усього українського громадянства.

В цьому фронті опинилися всі — селяни, робітники, інтеліґенція, чоловіки й жінки, молоді і старі. Всіх нас об'єднує одна спільна мета — Українська Самостійна Держава та спільна ненависть до московського-більшовицьких поневолювачів. Помилився ворог, коли думав, що йому легко поведеться відновити своє панування над Україною.

Могутнім виявленням протибільшовицької боротьби українських народніх мас, їх ворожости до московсько-більшовицьких окупантів та їх аґентів були т. зв. вибори до верховної ради СРСР, що відбулися в лютому ц. р. Ви, українські чоловіки й жінки, які під час «виборів» не злякалися енкаведівського терору й не голосували за кандидатів більшовицької партії, виставили прекрасне свідоцтво зрілості українського народу, його національній свідомості, дали могутній доказ Вашої вірности ідеї Української Самостійної Соборної Держави, Вашої вірности Українській Головній Визвольній Раді, дали могутній доказ солідарности якнайширших українських народніх мас з Українською Повстанською Армією, з революційним підпіллям. Ваша противиборча боротьба в день 10. II. 1946 р. буде записана золотими літерами на сторінках літопису нашої визвольно-революційної боротьби. Комуністична партія, оголосивши, що український народ проголосував за кандидатів «блоку комуністів і безпартійних» у 99% — грубо зфальшувала дійсні підсумки лютневих виборів на Україні. Геройським зусиллям усього українського народу, кров'ю найкращих українських патріотів, що своїм гаслом мають «здобути Українську Державу або загинути в боротьбі за Неї», пишеться новий героїчний розділ історії України, твориться нова героїчна епоха в нашій національно-визвольній боротьбі. Боротьба, яку ведемо сьогодні, закладає найважніші морально-політичні підвалини під Українську Самостійну Державу, підносить український народ з того політичного небуття, до якого спихали нас усі окупанти, вводить нас у коло вільних народів світу як націю повноцінну, цілком дозрілу до самостійного державного життя. На нашу боротьбу з найбільшим подивом дивляться усі волелюбні народи світу. Ми завойовуємо цією боротьбою їх симпатії. Закордонне Представництво УГВР інформує світ про те, що діється в нас на Україні, чого хоче і за що бореться український народ, популяризує визвольну справу, розкриває забріханість більшовицької пропаґанди. УГВР через своє Закордонне Представництво ввійшла також у порозуміння із представ-

никами інших поневолених і загрожених більшовиками народів і об'єдналася з ними для спільної боротьби проти московсько-більшовицьких імперіялістів в Антибільшовицький Бльок Народів (АБН).

У всьому цьому — найглибше значення тієї боротьби, яку провадить сьогодні український народ. Це значення — величезної історичної і політичної ваги. Його важко переоцінити.

Ми, Українська Головна Визвольна Рада, найвищою мірою горді з тієї боротьби, що її сьогодні провадить український народ.

Слава українським повстанцям і революціонерам, які, серед найбільших фізичних і моральних зусиль, з власної крови кладуть підвалини під Українську Самостійну Соборну Державу.

Слава тим усім українським патріотам, що, не зважаючи на найдикіші переслідування окупанта, разом з УПА і революційним підпіллям борються проти московсько-більшовицьких імперіялістів та їх аґентів.

Слава українській молоді, що кинула батьківський дім, школу, нормальне життя і із зброєю в руках серед найважчих умов боронить честь і життя українського народу.

Слава українським жінкам, що разом з чоловіками стали до важкої протиокупаційної боротьби, мужньо витримують в цій боротьбі і нерідко доконують найподивугідніші подвиги.

Слава народнім українським масам, що співдіють з українськими визвольно-революційними організаціями, підтримують українську визвольно-революційну боротьбу. Слава українським народнім масам, що не злякалися ні арештів, ні катувань, ні розстрілів і не голосували за накинених їм більшовицькою партією кандидатів.

Слава українському населенню за т. зв. лінією Керзона, яке так завзято боронило своє право жити на прадідівській землі. Слава тим закерзонським українцям, що не виїхали до СРСР і продовжують боротися на своїй землі.

Слава всьому героїчному українському народові, що ввесь стікає кров'ю, але ворогові не кориться і так мужньо бореться за своє священне право на самостійне державне життя.

Українські головіки і жінки! Повстанці і революціонери! Всі учасники визвольно-революційної боротьби!

Боротьба з окупантом триває. Ми не осягнули ще своєї найвищої мети — не визволили України з-під окупантського ярма. В наших руках ще є зброя. Міжнародна обстановка напружена. Мусимо бути готові використати кожну можливість

для успішного закінчення нашої національно-визвольної боротьби.

Ми, Українська Головна Визвольна Рада, маючи на увазі інтереси українського народу, інтереси нашої визвольної справи, закликаємо Вас продовжувати розпочату боротьбу. Продовжувати за ціну чого б то не було. Продовжувати всіми можливими засобами. Ми не для того брали зброю до рук і йшли в підпілля, щоб перед ворогом капітулювати. Ми підняли боротьбу для того, щоб перемогти. Переможемо тоді, коли витримаємо в боротьбі до кінця.

Бійці і командири УПА! Співвідношення сил між нами і ворогом примушує Вас перейти з повстанських форм боротьби на підпільно-конспіративні. Опановуйте нову тактику боротьби. Вивчайте можливості завдавати ворогові ударів за цієї тактики. Будьте взірцем партизанської витривалости, бойової мужности і відваги, як були ним дотепер. Оберігайте і продовжуйте славну героїчну традицію УПА.

Підпільники, революціонери! Ви — передовий політичний аванґард у визвольній боротьбі українського народу, хребет українського визвольно-революційного руху. На Вас лежить основна відповідальність за дальшу долю нашої боротьби під ворожою окупацією. Від Вашого гарту, від Вашого вміння підпільно боротися залежить тривалість цієї боротьби. Ви маєте і одне, і друге. Пильно вивчайте підступні методи НКВД. Будьте серед народу. Підтримуйте його на дусі. Будьте для нього взірцем національних чеснот, революційної мужности. Включайте в революційну боротьбу за Самостійну Україну ту частину українського народу, яка покищо стоїть осторонь від цієї боротьби.

Українські селяни, робітники, інтеліґенти! Продовжуйте ставити активний спротив окупантові. Використовуйте кожну можливість для того, щоб завдати ворогові удар, утруднити йому його становище. Підтримуйте революційно-визвольний рух так, як підтримували його дотепер. Не вірте ворожій брехливій пропаґанді. Плямуйте вислужників ворога. Ще ширше включайтеся в активну визвольно-революційну боротьбу проти московсько-більшовицьких окупантів. Лише спільним зусиллям усього українського народу побудуємо Українську Самостійну Державу.

Голодуючі! На Вас впало найбільше нещастя. Ваше трагічне становище — прямий наслідок тієї злочинної політики, що її ведуть московсько-більшовицькі імперіялісти і що її метою є фізичне винищення українського народу. Не дозвольте

більшовицьким грабіжникам безкарно грабувати у Вас хліб і винищувати Вас голодом. Активно боріться за визволення України з-під московсько-більшовицького ярма, за Українську Самостійну Державу.

Ту частину українців, в тому числі низових членів т. зв. КП(б)У, яка чи то зі страху перед НКВД, чи з національної несвідомости, чи внаслідок збаламучення більшовицькою пропаґандою, вірою і правдою служить більшовицьким окупантам і часто вороже ставиться супроти українського національно-визвольного руху, — ми закликаємо покинути шлях вислужництва найлютішим ворогам України — московсько-більшовицьким імперіялістам — та вступити на єдиногідний українського патріота шлях — активної боротьби за Самостійну Україну. Всіх тих, що активно співпрацюють з окупантом і виступають проти українського революційно-визвольного руху, судитимуть в Українській Самостійній Державі її законами як зрадників українського народу.

Українці! Молоді і старі! Чоловіки і жінки! Майже немає сьогодні на Україні родини, де когось не бракувало б. Плачуть матері за своїми дітьми, плачуть жінки за своїми чоловіками. Щоденно гинуть у боях найкращі сини України. Їх трупом встелені наші ліси і поля, наповнені придорожні рови, куди їх кидають озвірілі енкаведисти. Переповнені в'язнями — українськими патріотами — всі тюрми. Лежать у згарищах, у руїнах наші хати, садиби. Збирає своє жахливе жниво на Україні голод.

У тій усій трагедії, що її сьогодні переживає український народ, винні московсько-більшовицькі окупанти та їх українські аґенти — українські більшовики, що допомагають їм панувати над Україною.

Смерть московсько-більшовицьким окупантам України та їх українським аґентам — українським більшовикам!

Хай живе національно-визвольна революційна боротьба українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава — єдиний ґарант справді вільного й щасливого життя українського народу!

Хай живе волелюбний героїчний український народ, який увесь стікає кров'ю, але не кориться окупантам!

Безсмертна слава Героям, які впали в боротьбі проти окупантів за щастя й волю українського народу!

Листопад 1946 р.

Українська Головна Визвольна Рада

ЗАЯВА
ГОЛОВНОГО КОМАНДУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ

Як нам на українських землях стало відомо, деякі українські політичні групи на еміґрації піддають під сумнів право Української Головної Визвольної Ради (УГВР) репрезентувати Українську Повстанчу Армію (УПА), заперечуючи право УГВР виступати як найвище політичне представництво і керівництво українського визвольного самостійницького руху.

Ці ж самі еміґрантські кола, використовуючи понадпартійність УПА, пробують заперечувати ту велику організовуючу ролю, яку відограла ОУН, керована Степаном Бандерою, в процесі утворення та зростання УПА й яку (ролю) ця організація далі відограє сьогодні.

У зв'язку з цим Головне Командування Української Повстанчої Армії заявляє:

1. Українська Повстанча Армія постала з бойових груп ОУН (керованої С. Бандерою) 1942 р. в умовинах завзятої боротьби українського народу проти гітлерівських загарбників. На протязі 1942-43 рр. в УПА включилися українські народні маси. УПА стала виразно всенаціональною збройною силою. Вона стала найповнішим і загальним виявом самостійницької боротьби всього українського народу. З уваги на ці обставини виникла потреба утворити всенаціональне політичне керівництво визвольно-революційної боротьби українського народу. Ініціятиву створення такого керівництва взяла на себе УПА. Як найважливіший пункт плятформи для створення всенаціонального політичного керівництва визвольної боротьби українського народу УПА висунула вимогу визнання потреби й доцільности активної революційної боротьби проти окупантів. На цій основі в липні 1944 р. (з конспіративних причин у всіх дотеперішніх публікаціях був подаваний червень 1944 р.) на підпільнім з'їзді політичних діячів, які станули на висунуту через УПА плятформу і які в той час були на українських землях, утворилася Українська Головна Визвольна Рада. Пер-

ший Великий Збір УГВР теж прийняв постанову про доповнення складу УГВР всіми тими політичними самостійницькими партіями й окремими політичними та громадськими діячами, які в майбутньому станутъ на прийняту Першим Великим Збором УГВР Плятформу УГВР.

2. Від моменту утворення УГВР Українська Повстанча Армія підпорядковується лише УГВР і визнає УГВР за єдине своє представництво й керівництво. Від липня 1944 р. УГВР безпосередньо на українських землях фактично керує УПА і в політичній, і в організаційно-персональній площинах. Виступати від імени УПА за кордоном уповноважене лише Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради.

3. Українську Головну Визвольну Раду визнає й підтримує український народ на землях. За закликом УГВР український народ суцільно бойкотував, не зважаючи на найдикіший терор ворога, "вибори" в т. зв. верховну раду СРСР 10-го лютого 1946 р. За закликом УГВР він так само бойкотував 9-го лютого 1947 р. "вибори" в т. зв. верховну раду УРСР. Російсько-більшовицькі окупанти не могли зібрати навіть 10% добровільних голосів. І цей, власне, всенародний бойкот обидвох "виборів", проведений за закликом УГВР — це, в умовинах більшовицької окупації України, найкращі вибори УГВР. Цим бойкотом "виборів", як також найширшою підтримкою УПА український народ недвозначно заявив, що він визнає УГВР за свій найвищий Політичний Провід.

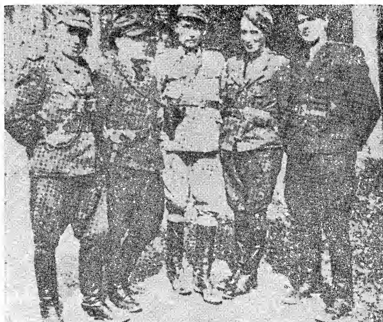
4. Українська Повстанча Армія понадпартійна. В ній борються всі, кому дорога справа Самостійної Української Держави, без різниці поглядів, політичних переконань і партійної приналежности. Але рівночасно з цим УПА цілком визнає той велетенський вклад, що його внесла ОУН, керована Степаном Бандерою, в справу утворення, зміцнення й розвитку УПА. ОУН поклала основи під УПА, вона скріпила її своїми високоідейними кадрами (члени ОУН становлять понад 50% усього складу УПА), вона відстояла її політично від нападок як з боку опортуністичного табору, так і з боку національних ворогів України, вона доклала найбільших зусиль для успішного розвитку УПА і докладає їх сьогодні в рамках УГВР.

Головне Командування Української Повстанчої Армії сподівається, що ця Заява внесе нашій еміграції повну ясність у висвітлених нами питаннях, і вірить, що українська як давня,

так і нова еміграція потрапить стати понад вузькопартійні суперечки, потрапить гідно репрезентувати наш народ перед світом, що вона йтиме разом зі скривавленим у боротьбі краєм під керівництвом Української Головної Визвольної Ради до великої мети — Української Самостійної Соборної Держави.

28 вересня 1947 р.

Генерал Тарас Чупринка
Головний Командир УПА

Старшини УПА Военної Округи Ч. III. "Лисоня" 1946 року.

Документи

СВЯТКОВИЙ НАКАЗ
ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ

М. п., 14 жовтня 47 р.

БІЙЦІ І КОМАНДИРИ УПА,
ЧЛЕНИ ВИЗВОЛЬНО-РЕВОЛЮЦІЙНОГО ПІДПІЛЛЯ!

Минає п'ять років, як член ОУН Остап почав на Поліссі організувати збройні групи для боротьби з окупантами України. Ці маленькі групки, борючись одночасно з німцями і більшовицькими партизанами, дали початок новим формам визвольно-революційного руку — Українській Повстанчій Армії. Через кілька місяців цей рух поширився на все Полісся, Волинь, Галичину та більшу частину Правобережжя. Цілий 1943 рік та перша половина 1944 року ознаменовані боротьбою УПА на два фронти. На протинімецькому фронті добилася УПА повного припинення вивозу українського населення на роботи в Німеччину та унеможливила господарське пограбування народу. На протибільшовицькому фронті УПА не допустила до заливу українських теренів більшовицькою партизанкою. Ніхто інший, як саме УПА, в цілому ряді переможних боїв розбила орди сталінських гунів, що нестримно просувалися з північного сходу на підбій Европи.

В другій половині 1944 р. всі українські землі опинилися вже під більшовицькою окупацією. Почався новий період боротьби УПА за "бути чи не бути" українському народові. Перша спроба фізично винищити український народ у передових лавах імперіялістичних фронтів окупантові не вдалася. За закликом революційного підпілля, під охороною УПА українському чоловічому елементові вдалося оминути заглади. Не вдалося також окупантові вигнати українське населення на нові каторжні роботи в СРСР. Бачучи політично-бойові успіхи

УПА та симпатії українського народу до неї, не відважився окупант до сьогодні провести повне економічне пограбування народу шляхом загнання селянства в сталінський колгосп.

Український повстанець зі зброєю в руках боронив західні окраїни українських земель від заливу польських імперіялістичних боївок ще в 1944 р., а згодом став в обороні населення цих земель від насильного виселення. Понад два роки йшла нерівна боротьба УПА з більшовиками та їх польськими наймитами на західніх окраїнах українських земель, а український повстанець оставався там ще навіть тоді, коли останнього українця звідти насильно вивезено й уся ця земля перемінилася в незамешкані пустарі.

Безстрашні командири й бійці УПА виписали на її прапорах ряд бойових чинів, що золотими буквами запишуться в історії української зброї. Караюча рука бійця УПА досягла навіть найчільніших представників окупантів, як от: шефа штабу СА Люце, командуючого "І-им українським фронтом" Ватутіна чи заступника мін. збройних сил Польщі Сверчевського. Відділи УПА неодноразово здобували ворожі районні центри, вривалися в обласні центри, далекими рейдами мірили свої й чужі землі, засідками та наскоками турбували ворога й не давали йому можливости реалізувати плян винищення українського народу. Імена Різуна-Грегота, Яструба, Ясеня, Сторчана, Прута, Коника, Перемоги, Хріна понесли славу української зброї далеко поза межі України.

Та й у політичному відношенні за УПАрмією великі здобутки. Реалізовуючи клич "Воля народам і людині", вона вже 1943 р. організовує національні відділи азербайджанців, грузинів, казахів та інших поневолених Москвою народів для боротьби за повалення Кремля і створення самостійних держав усіх народів Сходу. За її ініціятивою відбулася в листопаді 1943 р. Перша конференція поневолених народів. За почином УПА об'єдналися всі українські самостійницькі партії і створили Українську Головну Визвольну Раду, що від 1944 р. керує в краю і за кордоном цілістю боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. Рейди УПА в корінну Польщу і Словаччину придбали поневоленим Москвою народам нові лави союзників із числа поляків і словаків.

Своїми здобутими успіхами УПА далеко перейшла всі сподівання, які покладала на неї УГВР та ввесь український

народ. А добилася УПА цих успіхів у таких умовинах, яких дотепер не знала історія людства.

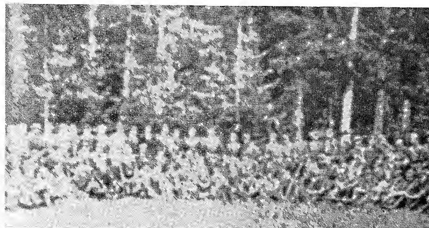
Бійці і командири УПА! Ви, що сьогодні у відділах боретеся проти більшовиків, і Ви, що поповнили ряди визвольно-революційного підпілля! Будьте свідомі того, що п'ятирічна героїчна боротьба УПА і визвольно-революційного підпілля — це найбільш героїчна доба в історії України. Знайте, що такої героїчної доби взагалі не знає історія людства! В тінь пішли прославлені досі герої Термопілів. На героїзмі УПА й визвольно-революційного підпілля будуть виховуватися нові українські покоління. Боєць УПА, український революціонер заступлять місце мужнього спартанця в історії людства. Тож свідомі будьте тієї великої доби, в якій Вам довелося жити, і не посоромте повстанської слави, як не посоромили її ті, що вже від нас відійшли.

В нинішній святковий день УПА гордо погляньте на проминулі п'ять років і з пошаною спом'яніть усіх, що посвятою свого життя викували цю Нову Добу. В нинішній святковий день УПА з гордим чолом дивіться в майбутнє, що завершить нові визвольні змагання — перемогою.

Хай живе Українська Головна Визвольна Рада!

Вічна слава героям, що за Україну віддали своє життя!

Генерал Тарас Чупринка
Головний Командир УПА

Друга Старшинська Школа УПА в 1945 році.

За Українську Самостійну Соборну Державу!

За волю поневолених Москвою народів!

ВІДОЗВА КРАЄВОГО ПРОВОДУ

Тереновим провідникам, командирам відділів УПАрмії, усіч членам ОУН і повстанцям — до відома!

Друзі Революціонери! В останніх днях ворог запровадив до боротьби проти нашого визвольного руху на цих теренах новий метод, не стосований дотепер в історії воєн. З терену, обнятого нашими діями, викидається в брутальний спосіб не тільки все українське населення, але й польське. В цей спосіб ворог потвердив свою безсильність в боротьбі проти нас, як в ідейно-політичній, так й в боєво-тактичних площинах.

Це потверджує також і те, що наша боротьба, наша політично-пропаґандивна робота, наші кличі знаходять позитивний відгук й серед польського населення.

Не помогли усі дотеперішні діявольські засоби большевиків і їх польських підхвостнів. Що тут, на цій вітці української землі не діялось?! Начала вона масові мордування соток українського населення, дикі облави і грабунки, арешти, побиття, палення осель, а врешті варварську виселенчу акцію в 45 і 46 рр. Вже не раз кидав ворог проти нас цілі дивізії свого бандитського війська, при ужитті всіх родів зброї. На кінець зміряє змусити нас голодом до опущення цих теренів, перемінивши їх в пустиню.

Повних три роки кипіла тут кривава і завзята борня, рівна не раз, розмірами і натугою, фронтовим воєнним операціям. Ворог все перевищав нас чисельністю, зброєю, технікою. Але ми перевищали його своєю святою ідеєю, боєвим духом наших кадрів і геройською поставою. Ми не тільки ставили успішну оборону проти переважаючих сил ворога, але нерідко громили його таки ж в його гніздах, переводили з повним успіхом боєво-наступальні операції.

Невмирущою славою вкрили ми наші революційно-визвольні прапори!

Голосним і позитивним відгомоном відбилась наша геройська боротьба серед сусідніх нам народів і на широкому міжна-

родному форумі. Цього останнього найбільш налякались кремлівські головачі. Зокрема сьогодні, коли міжнароднья політична атмосфера набирає щораз більшого "атомового аромату". І тому вирішили аж такими методами зіпхнути нас з цієї "закордонної трибуни". Їм вже зі страху привиділись англо-американські літаки над нашими лісами, скиди зброї і боєприпасів, поспішили вже навіть нав'язати зв'язки між нашим рухом, а Черчілем, Труманом, "міжнародною реакцією", пов'язали нашу боротьбу з подіями в Китаї та Греції і т. д.

Ми розглядаємо останні події на цих землях, як одне крило протиукраїнської офензиви, яку веде Москва у вигляді домагань на різних міжнародних конференціях, зокрема на московській конференції — видати в її хижацькі руки Провідника Степана Бандеру, у вигляді жорстокого терору і голоду в цілій Україні. Все це, — засоби, якими Москва думає поконати, або бодай "присмирити" революційно-визвольний рух українського народу.

Але ми маємо право і дані сказати, що й тим разом Москва свого не досягне!

Так! Це ми, єдиний у світі народ і одинокі в світі люди можемо таке твердження поставити і воно не буде голословним! Сучасний Українець і сучасний український Революціонер вже неодноразово здивував світ і самого ворога, доконуючи неможливого. Так само здивуємо ми світ дальшою нашою боротьбою і нашою остаточною перемогою.

В новій обстановці на цих теренах ми тільки змінимо форми боротьби, але саму боротьбу будемо продовжувати і з певністю матимемо успіх. Всякі невигоди, труднощі і перешкоди, не раз для інших неможливі до виконання, для нас вони є тільки менше, або більше тяжкими обставинами — і більше нічим, — які ми однак все поконуємо.

Друзі! Глядіть з гордістю на пройдений нами боєвий шлях! Це Ви, Друзі, своїм великим духом і умом, своїми руками, зброєю і своєю кров'ю виписали цю світлу, славну і геройську сторінку в історії наших Визвольних Змагань!

Освятили Її упавші на полі Слави наші Друзі-Герої своєю кров'ю і смертю!

Стійте далі непохитно на своїх становищах! Хай кожний з Вас Друзі, перенесе своє ім'я, вкрите славою в дотеперішній боротьбі, на сторінки нашої історії не сплямленим! — Поки в нас незламна воля до боротьби, сильний дух і зброя в руках — ми

отворимо собі усі зачинені ворогом брами і світ поставимо отвором перед собою!

Якщо в новій обстановці ми будема змушені поменшити свої сили на цьому терені, то боротьба, однак, і тут і там, де перейдемо все одно буде продовжуватися. А рішення хто і куди має перейти, а хто остатися тут, видадуть наші керівні органи. До часу такого рішення стійте твердо на дотеперішніх своїх стійках. Зносіть і поконуйте усі невигоди та труднощі, як пристало славним українським революціонерам. Наша постава все і всюди заключається в одному слові: б о р о т ь б а ! А місце до боротьби ми все знайдемо. Наш фронт чималий: від Лаби і Берліна, аж по Камчатку, — всюди там, де стоїть нога московського червоного молоха!

Черпайте ж, Друзі, силу до дальшої боротьби зі своїх дотеперішніх діл, з боротьби і постави наших друзів та цілого народу, що знаходиться в геройській борні на землях України під безпосередньою большевицькою окупацією!

Несіть далі високо і непохитно наші, вкриті славою боєві прапори і зброєю промощуйте шлях до остаточної перемоги! На цьому шляху не пожалійте нічого, так, як дотепер не жаліли Ви і Ваші упавші Друзі, — ні трудів, ні здоров'я, ні крови, ні життя! Бо ж Ідея за яку боретеся — це Ідея свята, — це само життя Української Нації в майбутньому!

Хай живе революційно-визвольна боротьба українського і других народів проти Москви!

Смерть московсько-большевицьким імперіялістам та їх агентам!

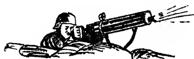
Слава Україні!

Від імені Краєвого Проводу

Н.

Постій, 1. V. 1947 р.

Архів Місії УПА при ЗП УГВР, течка III.

УПА ОЧИМА НІМЦІВ

УПА — УКРАЇНСЬКИЙ ПОВСТАНСЬКИЙ РУХ

Від Редакції: *Нижче передруковуємо переклад тайної німецької студії про УПА: "UPA — Die ukrainische Aufstandsbewegung" ("УПА — український повстанський рух"). Вона була опублікована в Politische Informationen; Forschungsdienst Ost* (Політичні інформації; Дослідча служба Схід) *з 15 жовтня 1944. Ця тайна публікація над заголовком мала напис "тайне", а в підзаголовку: "строго довірочне! Тільки для особистого користування! Зберігати під ключем". Публікація була призначена для вищих старшин і адміністраторів, які повинні були мати об'єктивні й всесторонні інформації про різні політичні справи. Тому з цієї статті про УПА довідуємося, що німці знали про УПА осінню 1944 року. Власне цим цікава ця студія, не зважаючи на різні недоречності й неточності. Друкуємо її в цілості з деякими поясненнями.*

Документ отримано від Редакції "Літопису УПА" зі збірки для дво-томника "УПА в світлі німецьких документів", *яку підготовив до друку історик Тарас Гунчак, проф. Ратджерського університету. Документ переклав Володимир Макар, підготовив до друку й опрацював примітки — Євген Штендера.* *(Скорочено.)*

I. Український визвольний рух і оснування ОУН (Організації Українських Націоналістів)

Разом з доконаним у 1921 році розподілом України поміж Совєтським Союзом, Польщею, Чехо-Словаччиною і Угорщиною, закінчилася збройна визвольна боротьба українців, що розгорілася була в часі Першої світової війни. Українська армія була розбита, а її керівники виїхали за кордон. Однак бажання здобути вільну Україну тривало. Тому раз-у-раз спалахувала наново визвольна боротьба під проводом відомих ук-

раїнських націоналістів, як проф. Мельника,[1]) полк. Коновальця, полк. Капустянського, Степана Бандери й ін. В Україні і поза Україною поставали гуртки і спілки, які в 1929 році об'єдналися в Організацію Українських Націоналістів — ОУН — під проводом полк. Коновальця і Івана Климова. Боротьба ОУН була спрямована проти Польщі, яка гнобила українців, замешкалих у її межах, а після 1939 року — проти більшовиків у Західній Україні і в Галичині.

Смерть полк. Коновальця, якого застрілили невідомі виконавці в 1941 р. (сік!) в Амстердамі, довела внутрі ОУН до спорів за провід, при чому дійшло до кровавих зударів і створення нових угрупувань. На чолі найважливіших із них стануди Андрій Мельник і Степан Бандера. Згодом Бандері вдалося об'єднати під своїм керівництвом найбільше членства.

II. УПА (Українська Повстанська Армія)

Серед інших найбільш відомих угрупувань і організацій українського визвольного руху, УПА (Українська Повстанська Армія) займає найважливіше місце. Вона являє собою озброєну активну частину ОУН. Встановити докладну лінію поділу між ОУН і УПА неможливо, тому що обидві ці організації творять спільний фронт і їх важко відділити одну від одної.

УПА постала в роках 1942/43 на території Волині з залишків "руху Тараса Бульби"[2]) і різних дрібних груп. Згодом приступали до УПА щораз численніші прихильники ОУН, головно з групи Бандери. Група Бандери перебрала рівнож командування над Повстанською Армією. Від часу арештування Бандери керівництво УПАрмією лежить у руках двох колишніх його співробітників — Степана Сухевича[3]) і Лебедя; Сухевич є військовим, а Лебедь політичним керівниками.

Силу Української Повстанської Армії можна оцінити тільки приблизно. Дані в цьому питанні сильно хитаються. Дійсний стан не повинен перевищувати 40,000 чоловік (вересень 1944).

1. Організація

У військовій організації УПАрмії впадає в очі ініціятива і спосіб діяння вояків, які розпоряджають бойовим досвідом

---

[1]) Проф. Мельник — повинно бути: полк. А. Мельник.

[2]) В оригіналі: "Тарас-Булба-Бевеґунґ".

[3]) Степан Сухевич — повинно бути: Роман Шухевич.

і організаторським умінням. УПА в загальному поділена на дивізії, полки, курені і менші відділи. Менші з'єднання — це так звані сотні. Одна сотня охоплює 5 сіл. На чолі сотні стоїть інспекційний старшина, якого завданням є наглядати за вишколом чоловіків. Сотні розпоряджають власними магазинами зброї і амуніції. Сотні відіграють найважливішу ролю у боях, тому що УПА не виступає до боротьби силами дивізій чи корпусів, але переводить свої операції найчастіше малими відділами.

Командування УПА старається вишколити своїх вояків у залізній дисципліні. Найменші провини часто тягнуть за собою важкі кари, як деґрадація, биття киями, примусові праці і розстріли. Також від населення вимагається послуху і підпорядкованости. Провини є карані грішми, фізично, ув'язненням і смертю. Проступки і кари є зібрані у т. зв. Партизанському кодексі.

Серед українського населення УПА переводить мобілізацію для скріплення своїх рядів і скріплення резерв. Була зроблена спроба з боку УПА перевести осінню 1943 р. облік всіх боєздатних українців у віці від 16 до 60 років.

Провідники особливо турбуються молоддю, включно з дівчатами, щоб втягнути її у визвольну боротьбу. Тому справу військово-політичного виховання молоді передано окремому відділові УПА, якого керівник входить у склад головного штабу. Йому підлягають всі військово-політичні виховники, вибирані з-поміж випробуваних у боях людей з бездоганним минулим. Військово-політичний вишкіл охоплює політичну освіту, пропаґанду і військові справи.

Щоби поставити цей вишкіл на відповідному рівені, командування УПА видало наказ молодим українцям вступати до СС-дивізії "Галичина", щоб там отримати добрий військовий вишкіл та вивчити модерну зброю. Вишколені вояки мали відтак вертатися до УПА і творити основу української національної армії.

2. Озброєння і виряд

Озброєння і виряд створюють для УПА найбільші труднощі, тому що їх УПА не отримує від жадної держави; отже зброю й амуніцію треба собі самому роздобувати. Цим частинно можна собі пояснити напади на німецьких солдатів і спро-

би нав'язувати контакти з німецьким військом або станицями німецької поліції з метою здобути зброю.

В загальному, з'єднання УПА є озброєні рушницями, ручними ґранатами, ґранатометами і кулеметами найрізнороднішого походження. Майже зовсім бракує одностроїв або інших розпізнавчих ознак. Одяг, білизна, взуття і інші частини виряду здобувають у часі нападів, або отримують від цивільної людности. В засаді, кожний українець при вступі в ряди УПА має сам собі подбати про своє озброєння і виряд.

3. Терен дій

До початку цьогорічної літньої офензиви Червоної Армії, територія дій УПА охоплювала Волинь, Галичину і Полісся, отже територію, що тягнулася в північно-південному напрямі від Пінська до Надвірної і Делятина, та між Сяном на заході і Дніпром на сході. Особливо насичені бандами, до січня цього (1944) року, були околиці Рівного, Луцька, Полісся[4]), далі Львова, Крем'янця, Бережан, Бібрки, Станиславова, Коломиї, Жовкви і Самбора. В часі пересування німецького фронту до тилу, відділи УПА посувалися за німцями на захід, але частини їх залишалися на новозайнятих совєтами теренах. Окремі частини УПА підняли за совєтським фронтом — на схід від Вінниці, в околицях Бердичева, Фастова, Білої Церкви і Києва — боротьбу проти більшовиків. Частини УПА, які залишилися по німецькій стороні, не посуваються тепер далі на захід, але прямують на південь, у сторону Угорщини й Румунії.

4. Розвідча служба

УПАрмія зуміла розбудувати добре діючий розвідчий апарат. Вістки збирає і передає місцева людність. Важлива роля в цьому припадає жінкам і дітям. Штафетові станиці по селах запевнюють швидке передавання вісток.

Розвідча служба охоплює біжучу обсервацію руху на шляхах, залізницях і на пошті та військову розвідку на ворожих теренах. Обсерватор мусить коротко записувати свої спостереження і — по змозі — виготовляти шкіци місцевости й розташування.

Особливо зручно розбудувала УПА свою алярмову систему. Місцевості є забезпечені стійками внутрі і назовні. В

---

[4]) Нечитке; можливо назва місцевости з початковою літерою "П".

серйозному випадку стійки повідомляють місцевого коменданта про небезпеку і алярмують населення, а одночасно, через гінців, остерігають сусідні села.

III. Політична програма УПА

Політична програма УПА цілком однозгідна з ідеологією ОУН і її колишнього "бандерівського" відгалуження. Головною метою УПА є побудова Української Самостійної Соборної Держави (УССД). Вона має охоплювати — поруч переважно українцями заселених земель бувшої совєтської України, Галичину, Волині, Полісся, Буковини, Бесарабії, також степові простори на сході аж до лінії Борисоглібське - Сальське - Майкоп; позатим — також Холм, Крим, цілий північний Кавказ і Курщину, без уваги на те, що ті території заселені не-українцями.

Тому що здійснення цієї програми можна осягнути тільки шляхом розчленування СССР на менші держави, УПА орієнтується на народи східньо-европейського простору як на своїх союзників і намагається шляхом пропаґанди позискати їх для осягнення цієї цілі.

Адміністрація і законодавство в Українській Самостійній Соборній Державі

До часу встановлення остаточного державного правління, найвизначніші провідники УПА творять Директорію. Ціла країна має бути поділена на області; міста і села будуть охоплені районами, а райони повітами. Адміністрацію будуть виконувати Ради, зложені з 12 до 60 членів. Найвищою адміністративною інстанцією буде Головне Правління, покликане державним проводом. Ради всіх других управлінь будуть обирані населенням. До участи у виборах до сільських і міських рад управлені особи від 18-го року життя; в голосуванні при виборах до всіх інших рад вимаганий вік від 21 літ вгору.

Області, повіти, райони, міські і сільські управи є управнені видавати самостійно свої зарядження, накази, оповістки.

Основою національно-українського судівництва має служити Партизанський Кодекс.

Управна земля має бути власністю цілого народу і має бути передана на власність селян. Колгоспна система буде знесена, проте за селянами залишається також право затримати колективні господарства.

Відношення УПА до української людности

Програма УПА зустрінулася з одушевленим одобренням серед української молоді. Молодь добровільно покидає хату й господарку, щоб віддати себе справі визвольної боротьби. Більшість молоді, зокрема сільської, належить до УПА або до ОУН. Також серед решти селянства і робітництва УПА знайшла чисельних прихильників. Постава старшого покоління є більш стримана й вичікуюча, подібно як і в кругах української інтелігенції. Але жоден українець згаданих прошарків не відмовляється від підтримування УПА.

Східні українці, що були від 1921 року під совєтським пануванням, стали inaче українськими більшовиками, які вже не всилі викресати в собі настільки енергії, щоби постояти за свою самостійність. Через те західні українці творять ядро УПА і становлять ґро провідних людей. Однак широка маса населення проявляє певну байдужість, і саме в цій ментальности східніх українців треба дошукуватися відносно незначних, як досі, успіхів УПА на цій території.

IV. Оцінка УПА

Характеристичною для УПА й одночасно для цілого українського визвольного руху є деяка безпляновість у діях і хитка політична лінія. Це проявляється великою мірою у відношенні УПА до Райху. В роках 1941/42 українці вірили, що при помочі Німеччини отримають волю і самостійність. Українці ставилися у більшій кількості до розпорядимости німецьких службових станиць і німецьких збройних сил. Бандера боровся по німецькій стороні проти СССР і проти большевицьких партизан. Коли ж сподівання українців не сповнилися, українські терористичні групи почали акти терору і напади проти німецького постачання і праці німецької цивільної адміністрації. Осінню 1943 року українці дезертирували великими кількостями з охоронних відділів і військових з'єднань та переходили до УПА. Щойно після останнього пересунення втил німецького фронту і після того, як на новозанятих теренах більшовики почали стосувати репресії до українців, УПА намагається добитися співпраці з німецьким Вермахтом.

УПА постійно виступала вороже проти Совєтського Союзу. Лиш менші групи шукали контактів з СССР і підтримували терористичними актами за німецьким фронтом совєтське во-

єнне керівництво. Від часу пересунення втил німецьких ліній, численні з'єднання УПА боролися успішно проти большевиків. Червона армія намагається скріпленою протипропаґандою поборювати небезпеку, яка загрожує їм внаслідок зростаючої активности УПА.

Програма Української Повстанської Армії (УПА)[5])

В лавах УПА бореться українське населення проти гноблення, за національне і соціяльне визволення, за новий національний і новий соціяльний лад.

— за знищення більшовицьких колгоспів і німецьких громадських господарств;

— за право селян на земельну власність, за свобідну господарку і за вільне користування продуктами праці;

— за удержавлення великої промисловости і за те, щоб мала промисловість і господарка були громадською власністю;

— за участь у керівництві підприємствами і за фаховий принцип у керівництві;

— за 8-годинний день праці і за відповідну оплату добровільно виконуваної наднормальної праці;

— за справедливу оплату праці, за участь у прибутках підприємства, робітник має отримувати таку заплату, яка потрібна для забезпечення життєвого рівня робітника і його сім'ї. При річних підсумках робітник у малих громадських підприємствах має отримувати належну йому дивіденду, а в державних підприємствах — премію;

— за вільну працю, вільний вибір професії, вільний вибір місця праці;

за свободу профспілок, за знищення стахановщини, проти визиску працюючих;

— за вільне ремесло, за добровільне об'єднання ремісників в артілях і за право свобідно розпоряджатися своїм заробітком;

— за державну організацію великої торгівлі, за приватну дрібну торгівлю, за вільні базари;

---

[5]) Цей розділ — це скорочена й дещо змодифікована програма УПА, так як вона була виложена в "За що бореться УПА". Дивися: "Літопис УПА", т. 1, **Волинь і Полісся**, стор. 126-130.

— за повну рівноправність жінки, за звільнення жінки від шкідливих для її здоров'я родів праці (шахти, рудники і т. н.), за державну охорону материнства, за звільнення матері від примусу праці, за додаткову платню для батька сім'ї на утримання жінки і дітей. Лиш за таких умов може жінка виховувати своїх дітей;

— за піднесення культури й освіти широких народних мас шляхом поширення мережі шкіл, бібліотек, музеїв, кіна, театрів тощо;

— за поширення вищого і фахового шкільництва, за освіту висококваліфікованих працівників;

— за вільний доступ молоді до вищих шкіл і за безплатне навчання; за забезпечення студентів стипендіями, харчами, мешканням, потрібними книгами та навчальним приладдям;

— за гармонійний духовий і фізичний розвиток молоді; за вільний доступ до всіх наукових і культурних державних установ;

— за пошану умової праці; за створення умов і засобів, які вможливлюють умовим працівникам віддаватися творчій праці, без необхідности обтяжувати себе турботами за утримання сім'ї;

— за повне забезпечення працюючих на старість та на випадок хвороби й каліцтва;

— за охорону народного здоров'я шляхом поширення сітки лікарень і санаторій, за збільшення лікарських кадрів, за право працюючих на безплатне лікування;

— за державну опіку над дітьми й молоддю, за користування державними виховними заведеннями;

— за свободу друку, віри; проти накидування офіційних догм; за визнання релігійних культів, які не суперечать громадській моралі;

— за культурні взаємини з іншими народами в ділянці вивчання їхніх культур;

— за право національних меншин плекати власні культури;

— за рівноуправнення всіх громадян України незалежно від їхньої національности;

— за рівне право на працю, заробіток і відпочинок; за вільний розвиток української культури, за героїчну духовість і високу мораль;

— за громадську духовість, солідарність, дружбу і дисципліну.

ЛЕТЮЧКИ УПА

ЗАГАРБНИКАМ!

БРАТИ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ!

Українські повстанці вітають Вас, як своїх рідних братів по зброї. Ми з Вами сини одного народу і однієї землі. Нас з Вами однаково вішали і стріляли гестапівці і сталінські кати.

Ми не впали на коліна перед воргами, а почали з ними криваву боротьбу. Ви на фронті, а ми в тилу знищували німецьких загарбників.

Бийте німецького гада — Гітлера, а після того разом з усім народом вдаримо на кремлівського людожера Сталіна і його банду!

Червоноармійці! Не слухайте юдів-політруків, не слухайте агентів криваво Сталіна, які цькують Вас на рідних братів-повстанців.

Українські повстанці, як і ввесь український народ, не хочуть німецької каторги і не хочуть більшовицького Сибіру, не хочуть гітлерівської "Нової Европи" ані сталінської тюрми СССР. Ми хочемо жити у вільних, приязних самостійних країнах без гітлерівської і сталінської терористичної диктатури.

Брати! Не виступайте проти самостійницького руху українського народу! Не стріляйте українських повстанців! Допомагайте їм на кожному кроці в їх священній боротьбі, передавайте їм зброю!

Розпалюйте ідею Національно-Визвольної Революції в СССР!

Поширюйте сітку підпільних національно-визвольних організацій у війську!

Цілими частинами переходьте на сторону Національних Повстанських Армій!

Смерть катам народів — Гітлерові і Сталінові!
За самостійні держави всіх народів Европи і Азії!
За Національно-Визвольну Революцію в СССР!

Українські Повстанці

СМЕРТЬ ГІТЛЕРІВСЬКО-СТАЛІНСЬКИМ ОКУПАНТАМ!

До раненого бійця

ДОРОГИЙ БРАТЕ!

За що нас калічать? За що ми кладемо свої голови, за яке життя, за чиї інтереси? — Це кат Сталін хоче замість Гітлера панувати над народами. Через нього ми гниємо по госпиталях і лягаємо трупом в чистому полі! Кремлівський дракон сказав, що ми дійдемо лише до Сяну і Бугу, а там буде битись польська армія. А що ж вийшло? Тепер нас топлять у Віслі, женуть автоматами на Прусію, летять наші голови під Варшавою, а кінця війни ще не видно.

На фронті гибне тільки наш брат-українець. За таємним наказом Сталіна від 12 січня 1944 року СП ч. 0047 — трудящих України гонять тільки в першу лінію фронту, стріляють їх сотнями тисяч, щоб пізніше легше було кувати Україну в більшовицько-московські кайдани. І ніхто мерців не закопує, ніхто важко ранених не підбирає.

Під Львовом лежав у полі ранений Бабій Сава Олександрович — боєць 812 полку 304 стрілецької Житомирської Дивізії. Він три дні спливав кров'ю і ніхто зі санітарів не підбирав його. Цей син Поділля, що народився в селі Семиківцях, Чемеровецького району, помер як бездомний жебрак. Так умирають десятки тисяч бійців-українців. Трупи валяються на бойовищах як колоди, а чорні круки видовбують їм очі. Лише в час останніх наступів під Холмом не підібрано 314 трупів, під Бродами 1318, в околицях Львова 930, біля Ясс — 279 трупів.

Брати! Кривавий деспот Сталін по українських кістках хоче зайти якнайдальше на Захід, щоб запрягти в московське ярмо нові народи. Не вийде! Хай московські держиморди самі воюють за плани мракобіса Сталіна. А плани його — це сон рябої кобили. Хіба ж не видно, що цією війною заправляють англо-американці? Вони водять дурного Сталіна за повід як цигани сліпого ведмедя на ярмарку.

Брати! Ми прогнали Гітлера з України. Тепер пора голови зняти кремлівському цареві Сталіну, його соратникам хрущовим і терористичному апаратові — НКВД. Тоді настане щасливе життя на Україні — без колгоспної панщини, національного

гніту, без Сибіру, без голоду, концтаборів, стахановщини, штрафів і надзвичайних судів. Тоді Україна, як Самостійна Держава, буде жити в дружбі і приязні з усіма вільними народами.

Брати! Одужавши, повертайте додому. Український народ допоможе вам пробратись до рідних сіл і міст. На місцях організовуйте бойові повстанчі загони і вливайтесь до Української Повстанчої Армії — єдиної визвольної Армії українського народу.

Хай живе Самостійна Україна!

Слава Революційному Урядові України — Українській Головній Визвольній Раді!

Смерть Гітлеру і Сталіну!

Військова Національно-Визвольна Організація
1-го Українського Фронту

Передай товаришеві! — Ховай від ворогів!

Упівський Великдень в Карпатах у 1946 році.

Спомини

Ю. Ко

ПІДПІЛЬНА ДРУКАРНЯ "СЛУЧ"

В червні 1941 р., на початку німецько-совєтської війни, після проголошення відновлення української держави, в Костопільщині і Сарненщині мені довелося деякий час займатись організацією громадської адміністрації і шкільництва. При перших арештах української інтелігенції в Сарнах на початку 1942 року, коли стало ясним, що ніякої культурно-громадської праці німці толерувати не будуть, довелось іти в підпілля.

В жовтні 1942 р. к-р Дубовий, провідник Полісся, доручив мені приготовити зимовик для підпільної друкарні. Після обговорення всіх питань, зв'язаних з цією справою, рішено побудувати такий зимовик на хуторах під Сарнами, на високому березі річки Случ. В цьому лісному закутку було тільки декілька хат. Один з господарів радо дав згоду на будову зимовика в його клуні й ми почали ночами звозити матеріял та все необхідне для будови. Найскладніше було затримати повну конспірацію, бо, крім господаря, решта родини не була втаємничена в цю справу. Всіх нас працювало шість чоловік, в тому трьох членів організації з іншої місцевости. Крім будівельних матеріялів ми мусіли подумати про тяглову силу, потрібні інструменти, харчування і т. р. Варила нам їсти мати господаря — вдова, а їли і спали ми в клуні. Крім господині в хаті була ще старенка бабуня Палажка, що вже готувалась до смерти. Мала вона приготований в "останню дорогу" вузлик з чистим білям, новою свитою, липовими, ще неходженими постолами і кількома царськими золотими рублями на "перевіз". З цією бабунею ми мали найбільше клопоту, бо вона всюди заглядала, все хотіла бачити, зі всіми говорити про свої життєві кривди і про смерть, що мала її від них визволити. З нею про ніяку конспірацію не можна було й думати. Єдине що заспокоювало

нас, це свідомість, що вона була дуже старенька й мало що з баченого чи говореного пам'ятала.

Техніка будови такого роду споруд не була розроблена і ми в нашій праці були новаторами. Майстри вирішили впускати зимовик в землю зрубом, як колодязь. Землю вивозили вночі й зсипали в недалеке озерце. Праця була тяжка, виснажуюча, бо відпочивати приходилось мало.

Траплялись нераз комічні і непередбачені ситуації. На самім початку будови перший метровий рівень землі в засторонку ми вибрали без закладання зрубу і це була наша помилка. Кругом клуні паслися підсвинки. Одного теплого дня, наївшись, вони вкублились під клунею навпроти сонця і один з них провалився всередину зимовика, наробивши репету. Мусіли ми його зловити, накрити голову мішком, щоб не верещав, і викинути надвір. Проваллля замаскували дошками й соломою, а вночі засипали землею. Іншим разом бабуні Палажці видалось, що в клуні несеться червона курка й вона просила, щоб ми її впустили забрати "покладки". Ледве вдалося господареві (її внукові) переконати її, що ніякої курки в клуні нема. Та далі сталась більша пригода: почала сідати соха, а з нею і дах клуні. Соха це один з двох високих стовпів закопаних по обох боках току, на котрих тримається дах клуні. Прийшлось нам добре поміркувати й попрацювати, щоб підняти соху до належного рівня. Та обидва господарі були добрими майстрами і дали собі раду з цією проблемою.

Майже місяць часу будували ми цей зимовик. Всередині він був поділений на три частини. Стіни і стелю ми виложили дошками, щоб не сипався пісок. Справу освітлення розв'язали нам карбітові лямпи. Місто Сарни було великим залізничним центром і карбіту тут не бракувало. Коли все було готове, повідомили к-ра Дубового і він на трьох підводах привіз розібрану друкарню.*)

Історія цієї друкарні така. К-р Дубовий, разом з к-ром Коробкою провели розвідку і знайшли в м. Олевську, що лежав 90 км. на схід від м. Сарн, друкарську машину, здобули її і разом з іншими приспосібленнями, як стіл і ніж до різання паперу, фарби й інше, вивезли її в підпілля, прихвативши разом

* Про акцію вивезення Олевської друкарні в підпілля в Сарненщину знаю від к-ра "Дубового".

і її адміністратора. Цього адміністратора к-р Дубовий забрав у підпілля, як додаток до друкарні, в надії мати обізнану з друкарством людину. Як пізніше виявилось, цей "додаток" не був щасливим ні для нас ні для нього, бо к-р Дубовий думав, що бере фахівця-складача, а взяв, як виявилось пізніше, совєтського патріота, який погодився на таку трансакцію, думаючи, що йде в совєтське підпілля.

Був це маленький і сухий чоловік, літ під сорок, досить грамотний, хоч справи складання, як незабаром вияснилось, він не знав, а може не хотів знати. Прізвища його я не пригадую, а у нас відомий був під псевдом "Тріска", яке сам собі вибрав.

Друкарська машина була старою "слугою революції" і на ній, як казав "Тріска", друкувались палкі революційні відозви 1905 і 1917 років. — "Цю бабушку революцій ми попросимо попрацювати тепер для нашої справи", — казав к-р Дубовий.

"Тріска", перейшовши короткий інструктаж, про те, що можна, а що заборонено в підпіллі, працював, відживлявся і спав з нами в клуні. Хата господарів була тільки місцем, куди ми відпускали людей відпочивати і відлежатись у випадку хвороби. Для урухомлення праці в друкарні приділено до "Тріски" двох членів організації, "Щербака"**) і "Данила", які досить скоро засвоїли техніку складання. Привезли нам додатково 3 белі паперу, які ми порізали й змагазинували.

Папір цей "перебрали" к-р Бористен і к-р Коробка з фабрики паперу в с. Моквині, Костопільського р-ну. Про це мені оповідав к-р Бористен, який полагоджував "дипломатичну" сторону цієї виправи. Знявши охорону, яка складалася з поляків-фольксдойчів, к-р Бористен наказав директорові фабрики, що також був поляк, видати в "імєню Жечипосполітей" всі запаси паперу для потреб АК (Армії Крайов.ї) і навіть залишив йому формальне поквітування.

** Дійсне його прізвище Василь Луцик. Інвалід, мав ушкоджену ногу. Загинув в підпіллі в 1944 р. Брат його, Андрій Луцик, псевдо :Лісовик", був в 1941 р. головою окружної управи в Сарнах. Пішов у підпілля і був культ-освітнім референтом у Военній окрузі "Турів" у к-ра "Рудого". Його згадує Шумук у своїх спогадах "За східнім обрієм".

Моє приміщення і зв'язковий пункт були на близькому хуторі в лісі, на віддалі 2-ох кілометрів від друкарні. Господар його, старий дід, якому ми дали псевдо "Кашель", бо був ядушливий, також радо погодився на наше перебування в нього. Його невістка — вдова була одним з наших зв'язкових і співконспіраторів. Там ми змагазинували папір і всі запаси для успішної праці друкарні та приготовили все необхідне для будови другого зимовика. За безпеку цілого видавничого центру відповідав "Дуб" (син господині, де була приміщена друкарня), член організації. Він також тримав зв'язок зі зовнішнім світом.

Друкарня "Случ" була готова і праця закипіла. Почав друкуватись "Бюлетень політичних подій", що його видавала Культ-освітня референтура терену, на підставі радіовістей, відозви й інші матеріяли, які нам присилали до друку. Пригадую великий наклад трьох відозв, на жаль, зміст їх не зберігся в пам'яті.

"Тріска" був хоровитий, мав вирізку шлунка, потребував спеціяльної дієти і часто перебував в хаті, хоч був працьовитий, знав українську мову й був добрим технічним редактором.

Впали великі сніги й захолодало. "Тріска" простудився і ми його відправили до хати на парене молоко й інше домашнє лікування. Якоїсь ночі він вийшов з хати і не вернувся. Всі розшуки за ним на близьких хуторах в лісі не довели до нічого. Підозріваючи зраду, я наказав негайно цей зимовик залишити, а все устаткування друкарні перенести в інше місце. За дві ночі ми розібрали друкарську машину, випорожнили зимовик і тимчасово змаґазинували все в клуні діда "Кашеля". Туди переїхали ми всі. На другий день я мав зустріч з к-ром Дубовим і поінформував його про цю подію. Було вирішено якийсь час тут затриматись, посилити безпеку і чекати дальших вказівок. Малось на увазі, що "Тріска" цілком не знав терену ані про другий зимовик. Третьої ночі, в обійсті діда "Кашеля" загавкав собака й ми побачили дві підводи, а на них озброєних людей. Ми зрозуміли, що це були совєтські партизани. Дід вийшов з хати і пішов з ними до хліва. Я озброєний "фінкою" стояв за дверима в сінях. В клуні з кулеметом були "Щербак" і "Данило". Ми чули як з криком вимагали від господаря коней, збіжжя і худоби, та як за хвилин 10, забравши телицю і

"наш" мішок вівса, грабіжники поспішно від'їхали. Заспокоївши хатніх, ми заняли в снігу позиції і чекали ранку. Вже світало, як з лісу донеслись стріли і незабаром побачили якусь постать, що бігла до нас. Як роздивились ближче, то впізнали, що це був "Дуб" з хутора, де була друкарня. Був він в одній тільки білизні й босий. Ми забрали його до хати, напоїли самогоном, накрили кожухами, "щоб дух з нього не вийшов", як казав дід, і почали чекати на його розповідь. З його оповідання стало відомо, що "Тріска" вночі навів совєтських партизанів з сусіднього села Карасина.

Видно, що до втечі готувався він давно і пляново. В зв'язку з хворобою часто бував у хаті й радо говорив з старенькою бабунею Палажкою, від якої довідався про околицю і приняв плян втечі. Вийшовши в терен, він натрапив на господарство в лісі, де жили поляки, й вони його спрямували в с. Карасин, де були совєтські партизани.

На хуторі "Дуба" "Тріска" господарив як у себе вдома. Ходив всюди і все показував. Совєтські партизани боялися лізти в зимовник, боячись, що він замінований, і заставили першим лізти "Дуба", за ним спустились і вони. Дивувалися, що такий законспірований вхід і що, "такая роскошная, громадная і чистая квартіра". Почали грабувати господарство. Забрали всю худобу, свині порізали і посмалили на місці, пару коней, все хатнє майно, навіть постіль. А "Тріска" відібрав у старенької баби Палажки її "вузлик", знаючи, що там є золоті царські рублі. Хотіли спалити ціле господарство, але, мабуть, побоялись, що буде далеко видно і це може їх розконспірувати. Від'їжджаючи, забрали "Дуба" з собою. По дорозі роздягнули його до білизни, роззули й сказали, що воно й так не буде вже йому потрібне. Валка складалася з коло 50 людей на 12 санях.

— "Мене", — як оповідав далі "Дуб", — "посадили на передні сани біля фурмана, щоб я показував дорогу. Попередили, що при спробі втечі — застрілять. Їдучи повз хутір діда "Кашеля", що лежав збоку дороги, кілька задніх саней подались в тому напрямку. Решта стояла на дорозі й чекала на них. Командир, що сидів за мною, лаявся і поспішав, бо вже почало світати. Вистрілили з рушниці, як сиґнал, щоб їх доганяти. Коли вже всі були в зборі, я чув, що питали за "бандєровцами", а тоді накинулись з криком на фурманів і наказали їхати далі.

На першому роздоріжжі в лісі ми стали, бо падав сніг і цілком замів шлях. Мені сказали злізти з саней і йти шукати дороги. Чув я, як клацнув за мною замок рушниці. Пройшов трохи, я скочив у ліс між молоду соснину й почав бігти, падав, вставав і знову біг. Впало кілька стрілів і все затихло. Знаючи терен, я почав бігти в сторону хутора діда "Кашеля", бо до своєї хати боявся".

Ранком ми стягнули дві боївки з сусідніх сіл і "Дуб" повів нас на Карасин. В селі ми застали совєтську заставу з двох роїв, вступили з ними в бій і відбили в них частину пограбованого майна, в тому одну нашу друкарську машинку. Вона була зіпсована, й "Дуб" мав її відвезти до направи. Це було моє перше боєве хрищення.

Згодом, від селян з Карасинських хуторів ми довідались, що "Тріску" совєтські партизани розстріляли, як зрадника, за співпрацю з ворогом.

Залишивши друкарню під посиленою охороною, ми з "Щербаком" поїхали шукати іншого відповідного місця під зимовник для видавничого центру. Скоро таке місце знайшли в Дубровицькому р-ні. Виникла проблема перевезти цей великий тоннаж чавуну на другий бік річки Гориня. Добре озброєна боївка к-ра "Дороша", замаскована під валку селян, що відвозять до району контингент збіжжя, перевезла цілу друкарню через міст в Дубровиці.

Із рейду сотні Бурлаки на Словаччині в 1947 році.

Р. Г.

БІЙ У СТРУБОВИСЬКАХ

На весні 1945 року сотня Веселого-Свістеля стояла постоєм у селі Струбовиськах, на Лемківщині. Сотня була в зменшеному особовому складі, бо більшість вояків перейшли недугу висипного тифу. Тільки мала частина реконвалесцентів повернулася настільки до сил, що могла виконувати активну службу. Ті вояки, які не були ще здібні долучитися до відділу, перебували по селянських хатах в навколишніх селах. Найбільше з них знаходилося в селах Смерек та Ветлина. Хворими опікувалися санітарі з сотні та місцеві селяни.

Весна цього року була пізня. На полях ще лежав сніг, тільки дороги та горбки, які були звернені на південь, світили чорними плямами. В лісі ще вповні панувала зима, глибокі сніги утруднювали рух не тільки людям, але й звірятам.

Вночі з 20 на 21 березня 1945 року командир Веселий-Свістель повернувся до своєї сотні після зустрічі з курінним Реном-Мізерним. Сотенний Веселий дістав повідомлення від Рена, що до Тісної прибули більші з'єднання більшовиків. Тісна була віддалена від Струбовиськ на приблизно 9-10 кілометрів. Сотенний зразу після долучення до відділу зарядив гостре поготівля і зміцнив застави.

21 березня, коло сьомої години ранку, до командира Веселого прибув сотенний розвідник Білий, з кількома друзями з села Криве, та повідомив, що більшовики вирушили з Тісної і маршують дорогою в напрямі Криве-Прислуп-Струбовиська. Сотенний Веселий скликав штаб сотні на коротку нараду. В нараді взяли участь, сотенний, бунчужний Хитролис та чотові. Були там присутні також курінний адьютант Бір-Шишканинець, капелян о. Яворенко, Горислав — виконуючий функцію курінного лікаря та розвідник Білий. Командир Веселий представив коротко, але точно плян, як заставити дорогу більшовицьким частинам, встановив збірні пункти в разі невдачі та подав клички. Перед вимаршем сотні на бойові позиції, за по-

радою Горислава, командир дав наказ відставити всіх нездібних до бою вояків-реконвалесцентів із села Струбовиська до дальших сіл. Доручення виконано дуже швидко. Санітари зорганізували підводи і на них місцеві селяни відставили хворих та нездібних до маршу вояків до горішнього кінця села Ветлини й до сіл Осади та Берегів. Санітарна служба, як і хворі, видужуючі з тифу вояки були свідомі, що з хвилиною відставлення їх до дальших сіл, їхня доля буде в руках місцевого населення. Організаційна сітка в тому терені, що перебирала обов'язки запілля для відділів УПА, була щойно в стані формування. З тих причин служба здоров'я чи УЧХ ранньою весною 1945 року в тому терені ще не діяла.

Єдиною організованою силою, активною на цьому відтинку, були сотні УПА й відділи Самооборони. Самооборонні відділи були організовані й вишколювані підстаршинами УПА. На успішну діяльність сотень УПА на Лемківщині впливало те, що сотні мали повну підтримку місцевого населення. Тепер виключну опіку над хворими, як також і над виснаженими тифом повстанцями перебрало населення Лемківщини; доглядали їх, як своїх рідних.

Сотня зайняла бойові позиції на горбах перед селом. На середньому відтинку, де були великі горби і де-не-де тільки поодинокі дерева або невеликі кущі, залягла чота Прикуя та Корпа. Команду над тим відтинком перебрав бунчужний Хитролис. На правому крилі в ліску в напрямі села Кальниці становище зайняла чота Вовка. Ліве крило сотні, позиції якого були на гористому терені лісів Бескиду, сотенний уважав за найбільш недоступні для ворожої атаки. Становища на тому відтинку зайняла чота Граня. Завданням тієї чоти, крім участи в бою, мала бути охорона сотні у випадку відступу. Це важливе доручення одержав чотовий Грань, колишній ляйтенант ЧА, учасник боїв на фінляндському фронті, як також учасник німецько-більшовицьких боїв, сам родом з Херсонщини.

На горбах, на схід від села, розмістився на позиціях самооборонний відділ. До складу його входили боєздатні мужчини з села Струбовиськ. Вишкільником та тимчасовим командиром цієї самооборони був чотовий сотні Веселого.

Командир Веселий залишився на середньому відтинку, бо вважав, що з тієї позиції буде йому найвигідніше кермувати боєм. Сотенний видав наказ підпустити ворога якнайближче

до повстанських становищ і не відкривати вогню, доки командир не дасть знаку. Коли більшовицька передня стежа, яка надходила з напряму села Прислуп, наблизилася на віддаль 500-600 метрів, сотенний дав наказ відкрити вогонь. Сильний перехресний вогонь посипався по більшовиках з усіх становищ сотні. Більшовики, заскочені, зразу відступили, зайняли становища за горбками та звідти почали стріляти по позиціях сотні. Більшовики тільки хвилево зайняли оборонну позицію і після короткого перегрупування перейшли до наступу. Вояки УПА зорієнтувалися, що вступили в бій не з малим відділом, а з більшими силами ворога. Замість плянованого короткого бою-засідки, зав'язався затяжний бій із переважаючими чисельно та технічно спец-відділами НКВД.

Найсильніший наступ сконцентрували більшовики на праве крило сотні — чоту Вовка та частинно середній відтинок. Ліве крило більшовики справді сильно обстрілювали кулеметним вогнем, але густий ліс на тому відтинку становив природню охорону для повстанців. Зв'язковий з правого крила повідомив сотенного про важке становище, в якому опинилася чота Вовка. Більшовики оточили чоту, наступаючи з заходу села Прислуп, як також із півночі, з напряму села Кальниці.

Для рятування оточеної чоти, як також для того, щоб дати можливість середньому відтинкові відступити на нові становища, на горбах на схід від села сотенний Веселий вислав зв'язкового до чоти Граня. Сотенний передав наказ посилити до максимальних можливостей обстріл по наступаючих більшовиках. Чота Граня, яка була на важливому стратегічному становищі, мала тепер відіграти вирішальну ролю в бою. Курінний адьютант Бір-Шишканинець, який до того часу був біля сотенного Веселого, перейшов з Гориславом до чоти Граня. Чотовий Грань дав наказ відкрити вогонь з усієї зброї. Стріляти треба було цільно, беручи на приціл тільки наступаючих вояків, щоб не марнувати набоїв. Про це не треба було пригадувати, бо кожний вояк УПА був свідомий того, наскільки цінний для нього кожний набій.

В противазі більшовики, не жалуючи амуніції, сипали густим вогнем по цілому лісі.

Адьютант Бір помагав чотовому Граневі переміщувати поодиноких вояків на більш догідні позиції, звідки краще було

тримати більшовиків під обстрілом. Виглядало, що плян сотенного успішно реалізувався, бо наступ більшовиків на середньому відтинку зменшився, як також послаб хвилево обстріл на обох крилах. Та в тому моменті наступило те, що командний склад сотні не передбачував. В той час, як повстанці сконцентрували всю свою увагу й обстрілювали дорогу й поле, звідки наступали більшовики, несподівано посипався ґураґанний вогонь, і розніссся крик наступаючих більшовиків з гори, зі сторони лісу. Більшовики, бродячи глибоко снігом, підійшли до чоти Граня з півдня зі сторони Бескиду. Ворог підійшов ззаду до повстанських становищ так близько, що в лісі зав'язався рукопашний бій. Вояки УПА вимішалися поміж деревами з більшовиками. Чотовий Грань і адьютант Бір голосно командували, щоб наступати на більшовиків, які тепер атакували з Бескиду. Стріли та крики неслися лісом, і їх відгомін надавав ще більшої грози. На тому відтинку витворилося незвичайна ситуація: більшовики наступали на чоту з глибини лісу, а повстанці кинулися на ворога в контратаку зі своїх становищ на краю ліса. Бій не тривав довго, бо чота Граня пробилася через більшовицькі лінії й подалася снігами в ліси Бескиду, а більшовики пробилися поміж чоту й відійшли в село. Більшовики були надто перемучені своїм довгим маршем снігами й горами Бескиду, щоб заскочити чоту Граня ззаду, і тепер не було в них сил, щоб гнатися за повстанцями.

Ліве крило, що мало охороняти відступ інших чот, було тепер розпорошене, але великих втрат в людях не понесло. Найбільше втрат убитими понесло праве крило, де ворогові вдалося оточити чоту Вовка. Тільки малій частині вояків УПА вдалося вирватися з оточення. Середній відтинок з сотенним відступили на схід в напрямі села Смерек.

У бою в Струбовиськах сотня понесла великі втрати; загинуло 16 вояків, у тому числі чотовий Вовк та ройовий Сова. Важко ранених не було, бо так як і в інших боях, ті повстанці, що бачили своє безвихідне становище, дострілили себе або розірвали ґранатами; інших добили більшовики.

Як виявилося вже після бою, на сотню Веселого наступали спецвідділи військ НКВД, т. зв. Червона мітла, які вирушили на села східньої Лемківщини та Бойківщини з облавами проти відділів УПА. В бою в Струбовиськах брали участь два батальйони совєтської піхоти під командою полковника Сте-

пашкіна. Стєпашкін — це старий більшовицький офіцер, який воював проти армії УНР за часів отамана С. Петлюри, початково в ранзі бійця, а відтак підстаршини. Пізніше протягом багатьох літ Стєпашкін був комендантом погранзастав НКВД. Зимою 1944 року полковник Стєпашкін керував акціями проти відділів УПА в околицях Станиславова і Дрогобича.

Разом з більшовиками у бою під Струбовиськами брала участь залога МО з Тісної та кілька працівників з повітової УБ. Комендантом МО був Едвард Мартінґер, а його заступником для політичних справ — Юзеф Коша.

Після бою більшовики, разом із місцевою польською міліцією з Тісної та працівниками повітового УБ, вдерлися в село та мстилися на безборонному населенню. Далеко лунали крик і плач жінок та дітей. Село горіло. В селі залишилися тільки дуже старі, жінки та діти; боєздатні чоловіки були в самооборонному відділі, який був на позиціях в ліску на схід від села.

Більшовики, разом із польською міліцією, забили в селі 45 осіб, а ціле село спалили.

Більшовики в бою в Струбовиськах понесли великі втрати; точного числа вбитих не вдалося встановити, бо кількість своїх убитих та поранених вони тримали в строгій таємниці. В тому бою згинув комендант штурмової компанії НКВД капітан Ґоловенко.

Після цілоденного бою сотня зібралася на збірному пункті в лісі на південь від села Ветлина.

ВОРОЖІ ЛЕТЮЧКИ ДО ВОЯКІВ УПА:

(Мова і правопис оригіналів)

****

Наказ Народного Комісара Внутрішних Справ Української РСР 15 листопада 1945 року. *М. Київ.*

За останній час в органи НКВС добровільно з'являється велика кількість учасників банд, які по різних поважних причинах не могли з'явитися до 20 липня цього року, тобто до строку, встановленого Урядом Української Радянської Соціялістичної Республіки.

Однією з основних таких причин, як заявляють багато з цих осіб, з'явилась та обставина, що вони давно бажаючи порвати зв'язок з бандитами і своєчасно з'явитися в органи Радян-

ської влади, практично здійснити цього не могли тому, що вони знаходилися в таких умовах, при яких вихід був неможливий

Поряд з цим, в органи НКВС також добровільно з'являються ті, що ухилилися від мобілізації в Червону Армії.

Виходячи з вище викладеного — наказую:

Всіх учасників банд, які припинили бандитську діяльність і не зуміли по вище вказаних причинах з'явитися раніше, а рівно і тих, що ухилилися мобілізації в Червону Армії і тепер добровільно з'явилися ніяким репресіям не піддавати, а негайно ж після явки направляти на місце постійного мешкання.

Народний Комісар Внутрішніх Справ УРСР
Генерал-Лейтенант В. Рясний.

ВС 01363 Видання газети "Сталінець" м. Добромиль тир. 3000 прим.

****

ЧЕСЬКА ЛЕТЮЧКА ДО РЕЙДУЮЧИХ ЧАСТИН УПА В 1947 РОЦІ

****

Всім бандерівцям на території Чехословаччини

Ваш даремний бій, котрим хочете захоронити своє життя а так втікнути до Австрії, наша армія в найкоротшому часі зліквідує.

Роздумайте!

Який заклик який ціль веде вас до бою?

Приходом зими, при злому убраню а голодні будете лишені на ласку і неласку наших лісів, котрі що дня покриваються рухом холодом і зими.

Що хочете потому робити?

Голосіться без страху чехословацьким урядам опустіть, своіх командирів, котрі вас фальшиво дурять, що вас хочуть завести до американської окупаційної зони в Австрії.

Невірте їм, також і там вас неприймуть а будуть проти вас воювати так як ми.

Урядові справи з Австрії подають: "всі прислужники У.П.А. злапані в американський окупаційний зоні Австрії будуть зараз подані до концентраційних таборів та вязниц!

****

Архів Місії УПА при ЗП УГВР, течка III.

ОСТАП ПАВЛЮХ - ДУНАЙ

*** 1928 † 1982**

25 липня 1982 р. несподівано помер на 53-ому році життя вістун УПА Остап Павлюх-Дунай. Поховано його при великій участі української громади на цвинтарі Монт Одівет у Дітройті.

Залишив у глибокому смутку дружину Марійку і двох синів, 13-літнього Романа і 16-літнього Зенона.

Остап Павлюх народився 20 жовтня 1928 р. в селі Тростянець, повіт Добромиль в патріотичній селянській родині. Тому не дивно, що в 1944 році 16-літнім хлопцем вступає до УПА і є приділеним до сотні Бурлаки, яка оперувала в околиці Перемишля.

Після вишколу виконує важке завдання сотенного розвідника. На еміґрацію до Німеччини перебивається з групою вояків УПА, після цього, як сотня Бурлаки була розділена на менші, більш оперативні відділи.

В Німеччині перебував у таборі Новий Ульм, звідкіля в 1949 році переїжджає до Дітройту, ЗСА. Тут включається в українське політичне і громадське життя: він активний член середовища ЗП УГВР і багатьох громадських організацій, однак найбільше праці вкладає в тих організаціях, що займаються вихованням нашої молоді. Він довголітній член Управи Т-ва Рідна Школа і активний член Пласт-Прияту. Його знають, люблять і шанують організації і громада Дітройту, бо він не відмовив нікому своєї помочі чи поради.

Українська громада Дітройту любила цього наймолодшого вояка УПА й щиро жаліє його передчасним відходом.

В похоронному заведенні прощали його від друзів, членів Об'єднання кол. Вояків УПА — Осип Бігун, а від Т-ва Рідна Школа і Пласт-Прияту — інж. Степан Білий і пані Стефа Король. На цвинтарі прощали його Євген Пліхота від Т-ва б. Вояків УПА і Любомир Татух від громади і друзів.

Поминками проводив побратим покійного, член Станиці УПА — Олександер Дейнека.

Л. Т.

Люди і опінії

Ярослав Курдидик

МІЖПРОСТІРНА ГЛОБАЛЬНА ВІЙНА

Думка, що майбутня війна може перенестися з наземної у міжпростірну форму, звучить до деякої міри, як вигадка. Але авторитетні міжпростірні знавці кажуть, що у майбутній війні вживатиметься зовсім нових типів зброя, інша від тої, що її досі загально знають у військовому світі.

У віддалі на тисячі миль від нашої землі, нова міжпростірна зброя охоплюватиме: сателітні винищувачі, бойово-нападні станції, що діятимуть постійно у просторах, смертоносні промені, лазерні гармати та різнотипні радіоактивні нищівні розпилювачі. Мілітарні аналітики наголошують, що ця майбутня міжпростірна зброя належатиме до "типу чогось досі неуявного, що стане дійсністю"...

Деякі типи із вищезгаданої зброї існують вже тепер і, коли б війна вибухнула в цьому році, деяку зброю було б уведено до міжпростірних бойових дій. Міжпростірну зброю вжиється без огляду на міжнародне домовлення між США і СРСР з 1967 року, яке підписали 72 держав — членів ООН. Це домовлення забороняє вживати будьякої засяжно-діючої зброї, а зокрема атомової. Варто пригадати, що ця своєрідна "міжпростірна збройна революція" розпочалася дослівно, від запущення СРСР першого "спутніка", що струснуло Заходом, а зокрема США, які побачили, що з розбудовою і поліпшенням балістичних далекосяжних ракет можна буде обстрілювати кожну країну на нашому глобусі без огляду на віддаль.

Починаючи від 1957 року, розпочалися збройні перегони між США і СРСР у міжпростірних експериментах і їхніх здобутках. Дуже поважно і вичерпно обговорює проблему майбутньої міжпростірної війни д-р Д. Бейкер, один із міжпростірних провідників НАСА, у своєму творі під заголовком: "The Shape Wars To Come".

З його інформацій виходить, що в майбутньому провадження кожної більшої чи глобальної війни залежатиме повністю від сателітів, які облітають нашу плянету, або, як твердить д-р Бейкер: "Той, хто контролюватиме міжпростірність, контролюватиме теж і цілий світ".

З Пентаґону "Ейр Форс Маґезін" подає, що вся побудова нової міжпростірної збройної системи розтягнеться на 10-15 років і коштуватиме Захід коло 300 більйонів долярів, не враховуючи в цю симу розбудову зовсім нової комунікаційної системи та окремого контрольного спорядження.

Журнал теж подає, що перш усього слід розбудувати систему т. зв. "глобальної оборони балістичних ракет". Для цього потрібно буде коло 450 міжпростірних транспортних плятформів, яких першим пробним прототипом є американський міжпростірний корабель "Коламбія", що облетів уже третій раз нашу плянету. Кожна із цих майбутніх "літаючих плятформів" буде мати 50 самодіяльних розподільних ракет, яких основною метою буде зістрелювати кожну міжконтинентальну ракету, або допоміжного такій ракеті, ворожого сателіта, ще заки вони зможуть заатакувати США.

Із зізнань підсекретаря оборони Р. Де Лаєра, директора дослідів інженерії в Пентаґоні, перед Конгресовою комісією виходить, що СРСР вже у 1990-тих роках готовий вести офензивну міжпростірну війну. СРСР зробив такі поступи з "лейзерною зброєю", що лейзерними проміннями зможуть атакувати сухопутні, морські та повітряні сили свого противника.

Є вістки, що Пентаґон працює над удосконаленням міжпростірного "лейзерного посібника", а в останніх двох роках добавлено теж дещо зовсім нового до міжпростірної програми. Ця програма охоплювала переведення проб із "нищівним сателітом". Не менше цікаву вістку подала "Герітедж Фондейшен" про створення т. зв. "проєкту високої границі", з метою змінити стратегію з повним використанням технології, як для мілітарних, так і мирних цілей. "Висока границя" має завдання унешкідливити або значно зменшити зростаючу загрозу для США з боку СРСР, а далі створити таку систему оборони, яка була би мілітарно "принята і одобрена", технологічно можлива і в межах фінансових "здорових можливостей".

Як із вищезгаданих намагань виходить, ніодна сторона не збирається респектувати домовлення з 1967 року. А щоби

прикрити перепроваджування цих проб з новою міжпростірною зброєю і безперебійне її вдосконалювання, то ці експерименти називається "мировими" або просто вони є настільки засекреченими, що рідко коли доводиться довідатися про "правдиву правду"...

За провіреною статистикою, починаючи від 1967 року, американці запустили 187 мілітарних сателітів, а СРСР 578.
Журнал "Текнікел саєнс" завважує зовсім слушно, що коли діло мається із числом сателітів, то тут не відіграє ролю їхня кількість, а скоріше якість. СРСР переводить здебільшого всі свої проби з міжпростірною зброєю та її евентуальним "закидуванням у простори" у дослідному центрі Раменское біля Москви.

США аж ніяк "не пасуть задніх", а якраз навпаки, таки і далі випереджують технологічно СРСР і найточніше знають, які досягнення та чого насправді добився він у ділянці найновішої зброї. Ось для прикладу, західній розвідці, без уваги на найбільшу засекреченість, вдалося не лиш дістати всі подробиці про те, що діється в Раменкому, але навіть появилася ціла черга знімок, зроблених не лиш з останніх американських, найновішої вдосконаленої системи "тридимензійних сателітів", але зроблених теж "колись і кимсь", там таки, на послідних полях.

Появилися теж вістки, що якраз в цьому році американці розпочали випробовувати один зі своїх сателітних винищувачів, незвичайно складної конструкції. Є це своєрідний тип з першим спеціяльним "міжпростірним акустичним спорядженням", яке зможе "відрізнити і вниелемінувати кожний ворожий сателіт" і його знищити радіоактивним металевим брезентним пилом. Цей останньо випробований американський "сателітний винищувач" можна буде вистрілювати із джетового бойового літака Ф-15. На вдосконалювання цього "нищівника" було досі видано коло двох більйонів долярів, а тепер приділено теж додатково ще 350 мільйонів долярів.

В окремих фахових журналах появилися повідомлення, що на дальші дуже приспішені досліди з удосконаленням "лазерної змініоятюризованої зброї", в однаковій мірі для міжпростірного і наземного бойового вжитку, відведено теж невиявлену досі, але дуже замітну суму грошей. Всі погрозливі повідомлення створюють враження, що на цей раз, перегони обі-

двох суперпотуг — США і СРСР — у міжпросгірній царині, розбудовують зовсім нову, своєю димензійністю — стратосферичну нищівну засяжність.

Головнокомандувач стратегічних повітряних збройних сил, генерал В. Л. Дейвіс, заявляє, що СРСР буде так довго загрожувати Америці, а посередньо і цілому вільному світові, аж поки ми, з усіми нашими технологічними вдосконаленнями, не виключимо раз і назавжди цієї загрози. Ми мусимо перебудувати і перенести всю нашу дотеперішню "сателітно-командну" — "шпигунську систему" — дотеперішніх низьких висот до найвищих, приблизно 20-30 тисяч миль. І ми зможемо це зробити, маючи вже сьогодні до розпорядження такі "електронічні архипобільшуючі досягнення", до яких не так легко і скоро зможуть добитися наші вороги.

Наразі, закінчує ген. Дейвіс, — немає на це ніяких конкретних підтверджень, що теперішнє міжнародне напруження і превентивна підготова до майбутніх воєн зміняться. Різниця між минулими підготовуваннями, а теперішніми хіба тільки в тому, що ми змінюємо майже доосновно сферу дій і засяжність їхньої нищівности.

І тому ми примушені нарешті приняти й зрозуміти намагання президента Регена і його дорадників, що наш теперішній тягар оборонного б'юджету — це неодмінна конечність для нашого теперішнього, дуже приспішеного збройного переставлювання на такі позиції, яких вимагає сучасна констеляція міжнародної стратегії.

Ми, нашою сучасною позицією у світі, приневолені створити таку дійсність, яку зрозуміли б американці, наші союзники й увесь вільний світ. І щоб всі набрали незахитного довір'я, що Америка надалі залишиться у Західньому світі — суперпотугою число один.

М. Сулима

СПРАВЖНЯ ВІЙНА

(Richard Nixon: The Real War. New York. Warner Books Inc. 1980. 341 p.).

Книжка колишнього президента З'єдинених Стейтів Америки Річарда Ніксона — є зверненням не лише до політичних, але також до всіх провідних людей ЗСА, щоб вони всю енергію Америки зосередили на забезпеченні її майбутнього. Думки його — це крик душі людини, яка знає Америку і світ, в той час, коли Америка "перший раз у новітній історії стоїть віч-на-віч двох холодних реальностей: перша реальність — якщо прийшла б війна, ми можемо її програти; друга реальність — нас можуть перемогти без війни". Ніксон вважає, що Совєтський Союз є найбільш потужною, експансивною нацією, яка безнастанно зброїться; його мета ясна: провідники Кремлю не бажають війни, але вони хочуть заволодіти світом.

Совєтські амбіції є викликом для ЗСА. Хоч скінчилися старі колоніяльні імперії, виросла совєтська імперія, яку треба спинити в її поході на домінацію світу. За останні роки СССР зумів накинути свою систему Анголі, Етіопії, Мозамбії, Ляосові, Камбоджі, Південному В'єтнамові, Південному Єменові та Афганістанові; він розпалює революції у Південній Америці й Африці; підсилює субверзії та вишколює партизанів. Автор думає, що Західній світ переступив поріг гострої кризи, від якої залежить те, чи він увійде нескаліченим у 21-ше сторіччя. Цей світ має ресурси та людей. Але чи має він волю? — питає автор "Справжньої війни".

Час є дорогий

З'єдиненим Стейтам Америки, як провідникові Вільного світу, довелося пережити багато невдач. І В'єтнамська війна, і справа з "Вотергейтом" заважили на цих невдачах. Так само серед американських інтелектуалістів і підприємців є багато спекулянтів; їхню хапчивість і їхнє амбіціонерство вміло використовує для своїх цілей Кремль, який створив агресивну

воєнну машинерію, щоб догодити волі кремлівських можновладців. Америка пережила добу анти-інтелектуалізму; модним вважалися атаки на "естаблішмент", в наслідок цього вкрадався в духовість американця параліч думки та дії. Майже не було реакції на совєтську інвазію в Афганістані. Ніксон думає, що в 1985 р. СССР осягне мілітарну перевагу, якщо ЗСА не збільшать свого бюджету на оборону. СССР має вже тепер величезну перевагу в конвенційній зброї. Тому для ЗСА час наглить; вони мусять вдаряти у слабі місця противника: Китай боїться Совєтського Союзу; ніде ніякий народ добровільно не погодився жити під комуністичним режимом; комуністична система ніяк не може функціонувати в ділянці **економіки** й тому СССР не може рівнятися із ЗСА.

На погляд Ніксона, ЗСА мусять скріпити свою мілітарну й економічну силу. Необхідно, щоб президент міг плянувати стратегію перемоги, а не думати про те, як уникнути поразки. Діяти треба тепер, бо може бути запізно... Бо Третя світова війна почалася вже тоді, коли Друга ще не скінчилася. Коли американські вояки цілувалися з совєтськими солдатами над річкою Ельбою в квітні 1945 р., Сталін мав уже свій "блюпрінт" післявоєнного розділеного світу. Де стала нога Червоної армії, там була заведена комуністична система. Ця третя світова війна є ґлобальною та тотальною, бо вона проходить у всіх сферах людського життя. СССР не знає поняття "компромісу"; чим більше загарбав, тим більше треба це охороняти. Тому поняття "безпеки" таке важливе для СССР, — каже Ніксон. СССР говоритиме про безпеку навіть тоді, коли на світі існуватиме тільки одна людина, яка противитиметься совєтській владі. СССР теж не знає понять "коекзистенція" чи "рівність": якщо хтось рівний, його треба знищити, заки він знищить тебе. Коли хтось із Заходу втече до СССР, це велика сенсація, — каже колишній президент; але коли тисячі втікають з-під комуністичного режиму, — це тільки статистичні дані. Ворогом СССР стає той, хто загороджує Кремлеві шлях до панування над світом. Колись Брежнєв мав признатися, що метою СССР є заволодіти джерелами пального в Перській затоці й мінеральними багатствами Південної Африки. В поході до панування СССР допомагають східньо-німецькі "експерти", кубинські війська й широко розгалуджена шпигунська сітка. Теж 75 відсот-

ків зброї до Африки йде з СССР. Метою СССР в Африці є відрізати індустрійний захід від сирівців Африки. СССР вліз до Африки не з метою "визволяти" чорних від "оков капіталізму", а експлуатувати нещасних муринів через більшовицьку систему.

Так само СССР "зацікавився" країнами Південної Америки. Причина: природні багатства, нестабільна соціяльна система, нагода поволі оточувати капіталістичну Америку.

Ніксон завважує, що СССР є на чолі "клюбу терористів", який в цілому світі шантажує та застрашує малі країни та народи. СССР довів міжнародний терооризм до свого роду "мистецтва".

Підступ і хитрощі

Для Совєтського Союзу Об'єднані Нації не місце на мирне полагодження непорозуміння між націями, але форум, з якого лунає комуністична пропаґанда; де тюремники парадують, як судді; де кидається очорнення капіталістичного світу. Ніксон погоджується з думкою секретаря НАТО — М. Брозія, — який твердив, що росіяни — це знамениті актори, шахраї та "крупні брехуни". В нашій добі малі проблеми виростають у великі питання; промовчування аґресивности противника запрошує до нових аґресивних дій.

Ніксон признається, що він був сильного проросійського наставлення. На цей погляд вплинули твори Толстого. Одначе вже в 1946 р. його насторожила промова Черчіля, який говорив у Фултоні (стейт Міссурі) про "залізну куртину". В 1948 р. виринула справа Альджера Гісса та зв'язане з нею питання совєтської субверзії в ЗСА. Комуністичні демонстрації в час його відвідин у Венезуелі, зустріч із втікачами з-під совєтського режиму, його зустріч з Хрущовим у Москві та Брежнєвим виробили в нього правильний погляд на Росію. Совєтські провідники, на його думку, є відданими комуністами, але останньо вони стали більш "русскими". Ніхто з них не підтримує справжнього миру, вони використовують "мир" на проведення своєї загарбницької політики. Як лев полює на свою жертву, так росіяни шукають територіяльної експансії. В СССР немає свободи. Коли в Англії постала хартія прав, монгольські орди ганяли по просторах Східньої Европи. Впродовж 250 років вони володіли Москвою. Від них московські володарі пе-

ребрали безграничний терор, як засіб правління. Пізніше, коли Росії грозив Захід, вона, за ініціятивою Петра I, почала вводити західні звички, модернізацію та індустріялізацію. Сьогоднішній Совєтський Союз, — каже Ніксон, — це продукт підбоїв, що тягнулися впродовж сімох століть. Наслідники колишніх царів поширили імперію: п'ятнадцять республік творять СССР, — чотирнадцять з них — це окремі нації, яких підкорила п'ятнадцята — Росія. Підбиті народи — це старовинні нації, з високо розвиненими культурами, довгою історією та окремими ідентичностями, — каже колишній президент. Підбої приносили для народу неволю, бо народ з своїми природніми ресурсами ставав власністю держави, яка використовувала їх для своїх цілей.

Ніксон коротко переповідає історію Росії: "великий терор" Сталіна він порівнює з терором царя Івана Грізного; пригадує, як Росія забрала від Китаю великі простори; як поволі наростали ідеї свободи. Найбільшою трагедією для російського народу Ніксон уважає поразку сил, які не зуміли перешкодити Ленінові захопити владу в 1917 р. "Нові царі" — Ленін, Сталін, Хрущов і Брежнєв — знищили в п'ятдесят разів більше людей, ніж колишні царі. Після Другої світової війни в таборах праці каралися дванадцять — п'ятнадцять мільйонів совєтських громадян. Голод в Україні пожер три — п'ять мільйонів, — каже Ніксон.

Офіційною релігією російської держави став марксизм, якого, на думку Ніксона, Маркс не пізнав би. Зате й Іван Грізний, і Петро I почувалися б у ньому, як у себе вдома. Нова російська імперія має в своїй основі місійну ідеологічну наснагу. Тому всі засоби тиранії допустимі, щоб тільки існувала імперія. Москва проголосила, що священним "обов'язком Росії є освободити гнилий капіталістичний світ". Ніксона болє те, що ЗСА прогавили нагоду зупинити похід СССР під час війни. Сьогодні ЗСА мусять удержувати балянс сил і лад у світі, — колись ті функції виконувало п'ять великодержав. Раніше Америка вела політику ізоляції, — тепер мусить стати на прю з потугою Совєтського Союзу та думати про збереження своїх власних традицій та традицій Вільного світу.

Мілітарно-економічна потуга

Президент Ніксон присвячує питанню нафти в країнах Перської затоки цілий розділ: Афганістан, Іран, совєтська за-

гроза, значення держави Ізраїля — це тема аналізи автора. Він докладно пише про В'єтнамську війну, яка лягла травмою на американському народові та на його провідниках. Ніксон підкреслює, що демократії не в стані вести довгі війни, тільки тоталітарні системи можуть примусити своїх громадян вести безконечні війни.

Автор стверджує, що політична поразка у В'єтнамі наступила в самих ЗСА. Американські засоби масової комунікації з північних в'єтнамців зробили героїв, а американців нап'ятнували агресорами. Коли комуністи тримали в таємниці свої поразки, американці роздмухували їх. Джейн Фонда та Рамзей Кларк у Ганої хвалили людське трактування американських військово-полонених у той час, коли цих полонених комуністичні в'єтнамці піддавали варварським тортурам. Через в'єтнамську поразку ЗСА мусіли мовчки дивитися, як СССР перебирав владу в Афганістані, Анґолі, Етіопії.

Ніксон, який відвідав Китай в роках 1972, 1976 і 1979, широко пише про китайського велетня, який щойно тепер зачав відігравати велику ролю у світовій політиці. В зустрічі із Заходом китайці пережили пониження. В Корейській війні китайці ще були союзниками СССР, але поволі шляхи цих двох комуністичних велетнів розходилися.

Вороже наставлення Червоного Китаю до ЗСА поволі мінялося, від 1976 р. Китаєві необхідно мати добрі стосунки з ЗСА, бо для Китаю потужним ворогом став Совєтський Союз. "Що послаблює СССР, зменшує загрозу для Китаю", — каже Ніксон. Китай традиційно був країною мирною, самовистачальною, а Росія — агресивною.

Перевага ЗСА в ядерній зброї була спасінням для Америки; якщо ЗСА дозволять Росії здобути й втримати перевагу, це стане смертельною загрозою для Америки; така перевага збільшить можливість ядерної війни. СССР ще має географічну перевагу, бо є ближче, ніж ЗСА, до можливих театрів воєнних дій в Европі, на Близькому Сході, в Африці й Азії. Так званий "паритет" Ніксон інтерпретує, як стан, коли СССР **не має переваги.** Нерозумно зробили ЗСА, що зараз після війни роззброїлися та зменшили свої сили з 14 і пів мільйона до одного мільйона вісімсот тисяч вояків. На 1980 роки СССР плянує видавати 18 відсотків загального національного продукту

на зброєння, а американці зменшили видатки з 9 на 5 відсотків. СССР впродовж пів години може знищити своїми ракетами ракетні споруди ЗСА. Автор підкреслює, що краще не мати ніяких домовлень щодо контролі зброєння, ніж мати некорисні. Важлива роля НАТО для оборони вільного світу; японські провідники повинні більше уваги й грошей присвятити мілітарній підготові Японії до оборони вільного світу.

Ніксона лякає зріст совєтської морської сили, яка може бльокувати головні артерії військового постачання на всіх океанах. Сама мілітарна й економічна потуга — замало. Вільні держави мусять розвинути такі самі сили й засоби, якими розпоряджає ворог. Він пригадує про "доктрину Ніксона", яка заснована на тому, що ЗСА доставить зброю всім загроженим державам, якщо вони вишколять відповідні кадри для своєї оборони. У Корейській і В'єтнамській війнах згинуло сто десять тисяч американців, а СССР не мав ніяких втрат у людях, бо тільки доставляв зброю. Ніксон підкреслює, що ЗСА мусять втримати перевагу на морях, мусить існувати обов'язкова військова реєстрація.

Важлива роля провідної кляси

Комуністична система довела до економічної нестачі та вбогости. Від самих початків, цебто від 1920 р. система не функціонувала; панував економічний хаос. СССР економічно залежний був від Заходу. Дві треті індустрійних проєктів, проведених у СССР, завершено при допомозі З'єдинених Стейтів Америки. Господарська відбудова після війни могла наступити тільки тому, що Совєтський Союз вивіз з розбитої Німеччини індустрійні споруди, вартости на десять більйонів долярів. Так само вивіз шість тисяч науковців і інженерів, які створили СССР першого "спутніка".

Ніксон засуджує торговельні стосунки вільних країн із СССР. Торгівля скріплює комунізм, тому торгівлю із СССР треба вживати, як зброю, а не як подарунок, — заявляє Ніксон. Зате торгівля з сателітами Москви корисна, бо вона зменшує їхню залежність від Кремлю.

Найбільш пекучим питанням для ЗСА під цю пору — це інфляція та енергія. Америка мусить зберегти свою економічну потужність; вона продукує одну четвертину всієї світової продукції. Але Ніксон вважає, що ані мілітарна сила, ані еко-

номічна потужність не заступлять волі змагатися за перемогу. Між ЗСА та СССР йде змаг за душу світу. Різниця тільки в тому, що американською системою володіє д у х, а в совєтській системі — м е ч. Захід відрізняє від Сходу ідея свободи. Тут панує надія, свобода, добробут; там людина знає тільки тиранію, знищення та нестачу. При цьому Ніксон пригадує володіння Хрущова в Україні, коли там в 1938 р. було ліквідовано десятки партійних провідників.

Ніксон гостро засуджує інтелектуалістів, які далися взяти на гачок комуністичної пропаганди. Як приклад, наводить англійського драматурга — Бернарда Шова — який був у Москві на конференції і твердив, що він був у "країні надії", а тепер мусить вертатися до країни зневіри. Більшість ліберальної інтелігенції Европи їхала до Москви, немов до Нової Мекки, — каже Ніксон.

Ніксон підкреслює значення та ролю провідної еліти в кожній нації. Він говорить: якщо Америка програє Третю світову війну, винна буде провідна кляса. В нашій добі погані ідеї витискають шляхетні. Серед інтелігенції є ще позерство. Сьогоднішня еліта плаває в водах фантазії. Від недавна розпаношився погляд, що американці можуть легенько прослизнутися крізь життя; більшість думає, що краще розважатися на Караїбських островах, ніж проходити вишкіл у міліції. Всі минулі цивілізації, які шукали тільки приємностей і вигод, були знищені. Ніксон перестерігає, щоб жертвою цього не впала Америка. Парафразуючи Солженіцина, президент каже, що Заходові ніхто не поможе, якщо він не переможе в собі "легкопанства". Ніксон думає, що владу президента слід скріпити; у міжнародних переговорах треба втримувати секретність. На жаль, американці роблять героїв із людей, які розкривають державні секрети. Америка скаструвала свої служби безпеки, а її преса намагається викривати державні таємниці.

Ніщо не може заступити перемоги

Президент Ніксон з резервою ставиться до "зустрічей на вершинах". Такі зустрічі створюють евфорію, а евфорія, особливо в зустрічах з провідниками СССР, небезпечна, бо створює непотрібні ілюзії. У таких зустрічах президент не може бути гнучким; він втрачає престиж. Взагалі в зустрічах втрачається загадковість, яка є важливою зброєю у дипломатії. Автор

підкреслює вартість приятельства й гостро засуджує тих, що знівечили приязнь шаха Ірану.

У глобальному змагу, який проходить на наших очах, СССР мріє про безумовну перемогу. Американці не привикли думати глобальними категоріями, тому по закінченні війни не мали відповіді на совєтський виклик. Перший етап відносин між обома надпотугами Ніксон називає етапом спантеличення. По ньому прийшла доба "стримання" (контейнмент), а опісля "розрядки" (детант). Створене в 1949 р. НАТО мало на меті шахувати похід СССР, але Заходові бракувало пляновости та рішучости. Детант вимагає співпраці, а росіяни ніколи не були схильні до співпраці, — каже Ніксон. Черчіль колись твердив, що Росія більше боїться західньої приязні, ніж ворожнечі. У переговорах з СССР президенти ЗСА не сміють бути щирими, бо поняття "щирости" для совєтських провідників не існує. Президент повинен переконати совєтських лідерів, що СССР війни не може виграти. Дефетизм може призвести до поразки. Америка мусить повернутися до концепції миру, базованого на силі. Нема часу на похибки. СССР не приготовляється до оборони; він хоче перемоги. Народи, що стоять перед совєтською загрозою, потребують американської зброї. Коли комуністи своїм союзникам слали зброю, ЗСА товкмачили своїм про людські права, — каже Ніксон. Треба Америці усунути вивіску "перехід заборонений", яка стоїть перед дверима імперії та піти "попасти своїх коней" і на совєтському боці. Східньо-европейські народи ненавидять совєтських "панів", тому Східня Европа буде завжди проблемою для СССР. Ніксон підкреслює, що Америка має в боротьбі проти Кремлю найкращих союзників у громадянах Совєтського Союзу, бо поневолені Москвою народи є "Ахіллевою п'ятою" Кремлю. СССР не відважиться ризикувати війною, якщо відчує єдність і тверду поставу вільного світу.

Ніксон вірить, що переможе дух, а не меч, не брутальна сила СССР. Совєтська сила, основана на брехні, агресії, страху та тиранії. ЗСА та вільні демократії голосять ідеї свободи, безпеки та надії. Ці сили переможуть, якщо в них житиме рішуча віра в перемогу.

В. Трембіцький

ІМПЕРІЯЛЬНА ПОТУЖНІСТЬ РОСІЇ — СССР

В числі "Вістей Комбатанта" (ч. 2) був поміщений огляд на статтю Colin S. Gary's: "Reflections of Empire: the Soviet connection" з журналу "Military Review", Jannuary, 1982 В. Ф. в запитній формі: "Чи СССР імперія?" Ясної відповіді не дано, що сталось і добре, даючи нагоду комусь дати аналіз цього складного питання.

Весь світ знає, що Совєтський Союз є імперією так само, як нею була царська Росія. Одначе дивним стає, що загальна опінія у світі не добачає імперії СССР в належному вигляді, обнижуючи справжній імперіяльний потенціял СССР в територіяльному та людностевому розумінні. Світ вважає Совєтський Союз однородною національною російською чи совєтською державою на двох континентах, не бачучи, що росіяни єдині суверенні володарі всього СССР, а всі інші — це національни із "регіональними особливостями". Зовсім не бачать пересічні громадяни імперської сили СССР в позасовєтській сфері на ще двох континентах — в Африці та в Америці,, де совєтські сателіти є в "дружніх взаєминах із Росією, вдячні за визволення від західнього поневолення".

Дійсно, СССР є унікальною досі імперією, бож досьогодні всі відомі нам колоніяльні великодержави мали свої метрополії лише в Европі (Англія, Франція, Бельгія, Португалія, Італія, Голляндія та Еспанія), а Японія — лише на азійському континенті; СССР розположений між Балтицьким морем та Польщею на заході та Тихим океаном на Далекому Сході. Само собою, російська "метрополія" (СССР) є вже по-свойому географічному положенні та в простірності 8. 647. 172 кв. миль (22. 402. 000 км^2) із населенням близько 270. 000. 000, потугою в 3-4 разів більшою за англійську чи французьку, які мали між 40 — 50 мільйонів людности, а Бельгія, Голляндія, — 9-10. 000. 000 нас., Еспанія — 10-12. 000. 000, а Португалія — 7-9. 000. 000 населення.

Коли взяти до уваги "союзні" чи "приязні" держави СССР в Африці, Азії та Европі (поза межами Союзу ССР) та на американському континенті, тоді можна побачити зовсім інакшу, справжню суттєвість совєтської держави, яка домінує економічно, а теж соціяльно та ідеологічно, над т. зв. "лівими" соціялістичними чи явно марксистськими 37-ма державами в Африці, Америці, Азії та Европі.

Хоч ці держави "по формі" (як кажеться в СССР) є незалежними, міжнародно визнаними, але економічно, як "братні держави", є джерелом дешевих сировин (копалин та металів), хліба, дерева, рослинних продуктів, незвичайно важливих в совєтській промисловості. В результаті приязні сателіти СССР в 70-50% узалежнені від совєтського імпортера дешевого продукту та російської монети, непопулярної у світових торговельних трансакціях.

Загально ще далі згадується про існуючий імперіялізм Англії, Франції, Португалії чи Америки (ЗСА), але рідко про совєтський економічний та політичний імперіялізм, хоч оцей "політичний" вміло очеркується як марксизм, комунізм, "народний соціялізм", лиш не совєтська чи прямо російська імперіяльна експансія.

А насправді англійський імперіялізм перестав існувати, бо Кіпр, Срі-Лянка, Австралія, Нова-Зеляндія, Канада без порівнання є більше самостійними, як Польща чи Мадярщина. Це саме стосується до таких "імперій" як Франція, Голляндія чи Португалія.

Так ось, чи можна порівняти узалежнення держав в західньому світі від Лондону, Парижу чи Гааги у підлеглості чи економчному використовуванні сателітів СССР в "чорній" Африці, у Кубі, на Далекому Сході? В Европі немає ні одної протекторатної — сателітної — держави під короною Англії, контролею Парижа, як це маємо в шести державах центральної Европи у залежності від совєтської Росії.

І аж див бере, що західній пересічний інтеліґент не має точнішої уяви про ґльобальну потужність імперії СССР з 267. 605. 000 населення та "союзними" посілостями на чотирьох Континентах із тотальною чисельністю 367. 751. 000 населення.

Для наглядности подаємо статистичний огляд в континентальному розподілі:

ЕВРОПА:

1. Польща (1945)* — кв. миль: 120,359; км²: 312,683; населення — 1980 р.: 35,450,000.
2. Румунія (1948) — кв. миль: 91,700; км²: 237,500; населення — 1980 р.: 22,300,000.
3. Схід. Німеччина (1948) — кв. миль: 40,646; км²: 108,177; населення — 1980 р.: 16,720,000.
4. Чехо-Словаччина (1948) — кв. миль: 49,374; км²: 127,877; населення — 1980 р.: 15,360.000.
5. Мадярщина (1945) — кв. миль: 35,911; км²: 93,033; населення — 1980 р.: 10,720,000.
6. Болгарія (1946) — кв. миль: 42,813; км²: 111,911; населення — 1980 р.: 9,000,000.

Разом— кв. миль: 380,803; км²: 991,181; населення — 1980 р.: 109,550,000.

АЗІЯ:

1. В'єтнам (1946) — кв. миль: 126,436; км²: 327,566; населення — 1980 р.: 52,306,000.
2. Північ. Корея (1948) — кв. миль: 46,768; км²: 122,370; населення — 1980 р.: 17,900,000.
3. Афґаністан (1978) — кв. миль: 251,000; км²: 636,266; населення — 1980 р.: 15,875,000.
4. Камбоджа (1975) — кв. миль: 70,000; км²: 181,000; населення — 1980 р.: 8,800,000.
5. Сірія (1971) — кв. миль: 71,498; км²: 185,680; населення — 1980 р.: 8,610,000.
6. Ляос (1975) — кв. миль: 91,429; км²: 236,800; населення — 1980 р.: 3,700,000.
7. Південний Ємен (1978) — кв. миль: 41,000; км²: 160,300; населення — 1980 р.: 1,950,000.
8. Монголія (1921) — кв. миль: 604,250; км²: 1,565,000; населення — 1980 р.: 1,625,000.

Разом — кв. миль: 1,302,381; км²: 3,414,482; населення — 1980 р.: 110,766,000.

АФРИКА:

1. Етіопія (1977) — кв. миль: 457,142; км²: 395,000; населення — 1980 р.: 31,100,000.

---

*) Дати в дужках означають рік, в якому дана держава стала "союзна".

2. Альжір (1963) — кв. миль: 919,951; км^2: 2,381,745; населення — 1980 р.: 18,750,000.
3. Танзанія (1964) — кв. миль: 362,820; км^2: 939,704; населення — 1980 р.: 17,600,000.
4. Уґанда (1980) — кв. миль: 91,134; км^2: 236,036; населення — 1980 р.: 13,675,000.
5. Мозамбік (1975) — кв. миль: 303,073; км^2: 784,961; населення — 1980 р.: 10,460,000.
6. Ґана (1981) — кв. миль: 90,010; км^2: 238,305; населення — 1980 р.: 9,510,000.
7. Анґоля (1976) — кв. миль: 481,351; км^2: 1,246,700; населення — 1980 р.: 7,100,000.
8. Ґвінея (1974) — кв. миль: 94,925; км^2: 245,857; населення — 1980 р.: 5,000,000.
9. Чад (1982) — кв. миль: 195,752; км^2: 1,284,000; населення — 1980 р.: 4,530,000.
10. Бенін (Дагомі) (1972) — кв. миль: 43,483; км^2: 112,622; населення — 1980 р.: 3,560,000.
11. Сієрра Леон (1978) — кв. миль: 27,925; км^2: 73,326; населення — 1980 р.: 3,470,000.
12. Лівія (1977) — кв. миль: 679,536; км^2: 1,759,540; населення — 1980 р.: 2,950,000.
13. Тоґо (1969) — кв. миль: 21,853; км^2: 56,600; населення — 2,530,000.
14. Конґо (1979) — кв. миль: 132,046; км^2: 342,000; населення — 1980 р.: 1,550,000.
15. Ґвінея Бісо (1980) — кв. миль: 13,948; км^2: 36,125; населення — 1980 р.: 550,000.
16. Екватор. Африка (1972) — кв. миль: 10,831; км^2: 28,051; населення — 1980 р.: 370,000.
17. Комороси (1978) — кв. миль: 692; км^2: 1,862; населення — 1980 р.: 330,000.
18. Кап Верди (1975) — кв. миль: 1,557; км^2: 2,230; населення — 1980 р.: 320,000.
19. Сешелі (1977) — кв. миль: 171; км^2: 404; населення — 1980 р.: 65,000.

Разом — кв. миль: 3,928,200; км^2: 10,165,068; населення — 1980 р.: 133,420,000.

АМЕРИКА:

1. Куба (1959) — кв. миль: 44,218; км²: 114,524; населення — 1980 р.: 9,950,000.
2. Нікараґуа (1979) — кв. миль: 57,243; км²: 139,000; населення — 1980 р.: 2,565,000.
3. Ґаяна (1980) — кв. миль: 83,000; км²: 210,000; населення — 1980 р.: 860,000.
4. Ґренада (1979) — кв. миль: 133; км²: 344; населення — 1980 р.: 100,000.

Разом — кв. миль: 184,594; км²: 463,864; населення — 1980 р.: 13,415,000.

ЗІСТАВЛЕННЯ:

Ґльобальний комплекс СССР:
кв. миль: 14,443,150; км²: 37,436,595; населення: 634,756,000.
в тому: а) "метрополія" (СССР):
кв. миль: 8,647,172; км²: 22,402,000; населення: 267,605,000.
б) сателітно-"союзні" держави:
кв. миль: 5,795,978; км²: 15,034,595; населення: 367,151,000.
в тому в Африці:
кв. миль: 3,928,200; км²: 10,165,068; населення: 133,420,000
в Азії:
кв. миль: 1,302,381; км²: 3,414,482; населення: 110,766,000.
в Европі:
кв. миль: 380,803; км²: 991,181; населення: 103,550,000.
в Америці:
кв. миль: 184,594; км²: 463,864; населення: 13,475,000.

Статистичні джерела:

1) The Statesmann's Year Book 1981/82 — 118th. edit. edited by John Paxton — the one-volume Encyclopaedia off all nations. edit. by Gill & Macmillans Ltd., Dublin, and by St. Martin's Press, New York, 1981.

2) Theodor B. Dolmatch, Information Please Almanach, Atlas & Yearbook, 1982. 36th edition). Chapter: Countries, Territories and Dependencies, pp. 131-281 and the Statistical Table: Worlds Statistics (Area and Population by Country (mid — 1981 Estimates, pp. 108-109, edit. Simon and Schuster, New York, 1981.

З таблиць видно, що СССР стоїть сильно в Африці, контролюючи аж 19 держав, тобто майже половину всіх терито-

рій цього континенту (на 42 країни) та коло третини населення, (133. 420. 000 на 400. 000. 000 африканців).

В Азії 110. 000. 000 людности (поза СССР) є під контролею Москви, тобто тільки на 2. 000. 000 менше від населення Російської СФСР.

В Европі 109. 000. 000 населення сателітних держав приблизно дорівнює просторові неросійських республік европейського СССР. Території усіх "союзних" держав в інших континентах дорівнюють 70% території СССР, а населення є на одну третину більше. (Див. "Зіставлення").

Сьогодні імперія СССР має 634. 756. 000 людности, тобто на 134. 756. 000 більше, як це мала 500-мільйонова Брітанська імперія у 1939 році.

СССР своїми впливами модерного колоніялізму та стратегічної контролі (в Адені, Сайгоні, Кубі, Сешелях, Кап-Вердах, Коморах, островах Екваторіяльної Африки) охоплює 37 держав світу, в тому у Африці — 19, в Азії — 8, в Европі — 6 та в Америці — 4 країни. Цей колос (поза СССР) є велетенським джерелом економічних багатств: чорних та кольорових металів, нафти, золота, хліба (з Індо-Китайських країн), дерева та інших тропікальних рослин й овочів, та індустріяльних виробів й фабрикатів з европейських республік.

Ось тому СССР сильно може впливати на економіку західніх держав, не допускаючи бізнесових фірм та капіталу на ринки совєтських союзних країн, особливо в Африці та в Азії, домінуючи в купівлі заліза, мангану, нафти, алюмінію, цини, міді, як теж текстильних продуктів, шкіри й футер, рижу, тютюну тощо. Це в економічному аспекті. А в політичному? — СССР — це не тільки імперіяльна метрополія, а й російська (в національному розумінні) колоніяльна потуга, бо в дійсності лиш Російська СФСР є суверенною державою в цілому СССР.

Спираючись на адміністративному поділі СССР, союзні, автономні та півавтономні одиниці, (ті, що в час революції у 1917 році проголосили були свої національні держави або союзні державні об'єднання, як Туркестан, Ідель-Урал, Північно-Кавказька Унія, та одно-національні держави — як Україна, Литва, Грузія, Вірменія, Естонія і інші; разом 13, в тому сім на европейському континенті та шість в Азії) мають коло 140. 000. 000 населення (1980 р.), тобто дещо більше, ніж половину всього населення СССР. (Див. таблиці).

СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ:

А. Союзні Республіки (країни):

1. Україна (1920) — кв. миль: 233,090; км^2: 603,700; населення — 1980 р.: 50,000,000.
2. Туркестан (1923)*) — кв. миль: 1,540,176; км^2: 3,994,400; населення — 1980 р.: 41,000,000.
3. Білорусь (1920) — кв. миль: 80,154; км^2: 207,600; населення — 1980 р.: 9,600,000.
4. Азербайджан (1920) — кв. миль: 53,475; км^2: 86,600; населення — 1980 р.: 6,100,000.
5. Грузія (1921) — кв. миль: 26,872; км^2: 69,700; населення — 5,000,000.
6. Литва (1940) — кв. миль: 25,174; км^2: 65,200; населення — 1980 р.: 3,400,000.
7. Вірменія (1921) — кв. миль: 11,506; км^2: 29,800; населення — 1980 р.: 3,000,000.
8. Латвія (1940) — кв. миль: 24,595; км^2: 63,700; населення — 1980 р.: 2,500,000.
9. Естонія (1940) — кв. миль: 17,413; км^2: 45,100; населення — 1980 р.: 1,500,000.

Разом**) — кв. миль: 2,012,455; км^2: 5,165,800; населення — 1980 р.: 122,100,000.

---

*) П'ять об'єднаних ісламських республік центральної Азії (Казахстан, Кіргізія, Узбекістан, Таджикістан та Туркменістан).

**) В цьому: 1) в европейській частині СССР: п'ять республік з територією 380.426 кв. миль (985.300 км^2) з населенням: 67,000.000.

2) В азійській частині СССР: чотири країни — Туркестан й три Кавказькі республіки, з територією: 1,632.029 кв. миль (4,108.500 км^2), з населенням 55.100.000.

а) Три тюрсько-ісламські (Татарстан, Башкірія та Чувашія) і три фінські (Марі, Удмуртія та Мордовія) республіки Поволжжя та Поуралля, які у 1918/20 роках змагались об'єднатись в "штатний" союз під назвою "Штати Ідель-Урала".

б) Дев'ять національно автономних одиниць, оформлених в 5-ти совєтських "автономних республіках" або "авт. областях". У 1918-1920 роках весь цей простір творив "Союз Горців Північного Кавказу" як незалежну ісламсько-християнську (Осетія) державу.

в) Комплекс 3-ох Алтайських республік або "автон. областей" (Тува, Ойротія і Хакасія), із яких Тува була формально (від 1921 р.) незалежною (поза межами СССР до 1944 р.).

Б. Автономні країни в складі Російської СФСР:

1. Ідель-Урал (1919) — кв. миль: 124,059; км^2: 321,400; населення — 1980 р.: 11,815,000.
2. Північ. Кавказ (1921) — кв. миль: 40,120; км^2: 104,400; населення — 1980 р.: 4,413,000.
3. Алтай (1944) — кв. миль: 125, 405; км^2: 325,000; населення — 1980 р.: 812,000.
4. Якутія (1922) — кв. миль: 1,197,760; км^2: 3,103,000; населення — 1980 р.: 859,000.

Разом**) — кв. миль: 1,487,344; км^2: 3,853,800; населення — 1980 р.: 17,899,000.

ЗІСТАВЛЕННЯ:

1. Сателітно-союзні держави світу (поза СССР) — кв. миль: 5,795,978; км^2: 15,034,595; населення — 1980 р.: 367,151,000.

г) В 1918-1922 роках Якутія із перервами була в стані незалежности, маючи піддержку Японії в боротьбі зо повне усамостійнення.

Тут показано комплекс трьох територіяльних одиниць: Якутії, Корякії, Чукотії, які творять продовження Якутії до Тихого океану. У цьому: 1) В европейській частині совєтської Росії припадає дві країни: Ідель-Урал та Північний Кавказ — разом: 164.179 кв. миль (425.800 км^2) із населенням 16.228.000.

2) На азійську частину Російської СФСР (Алтай та Якутію), разом: 1.323.165 кв. миль (3.428.000 км^2) із населенням 1.671.000.

В СССР є 13 неросійських країн — 3.499.799 кв. миль (9.019.600 км^2) із населенням 139.999.000, в тому:

Европейський СССР: сім країн — 544.605 кв. миль (1.411.100 км^2); населення — 83.228.000.

Азійський СССР: шість країн — 2.955.194 кв. миль (7.608.500 км^2); населення — 56.771.000.

У цей статистичний огляд не враховано чотирьох країн, які були у 1918-1920 роках самостійними державами з міжнародним визнанням (Донська Республіка, Кубанський Край — в европейській частині сучасної РСФСР; та Далеко-Східня Республіка й Сибірська Республіка — в азійській частині РСФСР), але тепер не мають окремих національних адміністративних статусів, й тому з формальної сторінки не можливо було їх опридiлити в статистичний огляд.

В Російській СФСР існує сибірське національне питання, а козаче — в просторі Донщини, Нижнього Поволжя та в колишній Кубанщині — сьогодні "Краснодарському Краю". Замітним є український автохтонний елемент в "Зеленому Клині", тепер під територіяльною назвою "Далеко-Східнього Краю" із столицею в Хабаровську.

2. Неросійські території в Советському Союзі —
кв. миль: 3,499,799; км²: 9,019,600; населення — 1980 р.: 139,999,000.

Разом — кв. миль: 9,295,777; км²: 24,054,195; населення — 1980 р.: 507,150,000.

В. Міжконтинентальний розподіл підлеглих країн Російській метрополії (при злуці територій СССР із сателітно-союзними державами світу) —

в Европі:
кв. миль: 925,408; км²: 2,402,281; населення: 192,778,000.
в Азії:
кв. миль: 4,257,575; км²: 11,022,982; населення: 167,537,000.
в Африці:
кв. миль: 3,928,200; км²: 10,165,068; населення: 133,420,000.
в Америці:
кв. миль: 184,594; км²: 463,864; населення: 13,475,000.

Разом — кв. миль: 9,295,777; км²: 24,054,195; насел.: 407,210,000.

РОСІЙСЬКА ІМПЕРІЯЛЬНА ЕКСПАНСІЯ ЗА РОКИ (1919 — 1981)

1919 Ідель-Урал (Сибір);
1920 Азербайджан, Україна, Білорусь, (Дон, Кубань);
1921 Північний Кавказ, Грузія, Вірменія, Монголія;
1922 Якутія, (Далеко-Східня Республіка);
1923 Туркестан;
1940 Латвія, Естонія, Литва;
1944 Тува;
1945 Польща, Мадярщина, Ґватемаля;
1946 Болгарія, В'єтнам;
1948 Чехо-Словаччина, Схід. Німеччина, Румунія, Північна Корея;
1959 Куба;
1963 Альжір;
1964 Танзанія;
1969 Того;
1971 Сірія;
1972 Бенін (Дагомі), Екваторіяльна Африка;
1974 Ґвінея;
1975 Камбоджа, Ляос, Мозамбік, Кап-Верди;

1976 Анґоля;
1977 Лівія, Етійопія, Сешелі;
1978 Південний Емен, Сієрра Лєон, Комори, Афґаністан;
1979 Ґренада, Конґо, Нікараґуа;
1980 Уґанда, Ґвінея Бісо, Ґаяна;
1981 Ґана.

З цього видно, що коло 140.000.000 росіян володіє — прямо чи посередньо — над 400.000.000 людей на неросійських територіях (50 країнах). До цієї панівної групи можна зарахувати яких 10.000.000 неросіян, різного роду фахівців і службового персоналу, які втягнуті в імперіяльну машину під спільною назвою "советських громадян".

Часто росіяни є об'єктом згірдливих очеркнень щодо їх цивілізаційного й культурного рівня. Чи в цьому осуді є рація, чи ні, але коли взяти до уваги вміння росіян притачати собі симпатії покривджених народів та суспільних кляс по всіх континентах і вміння панувати в 50 неросійських країнах на 4-ох Континентах, то це щось говорить. Не всюди є советського типу терор, особливо в цих країнах, що усамостійнені недавно й живуть патріотизмом, націоналізмом та любов'ю до своїх батьківщин. Росіяни вміють пристосовуватись до місцевих відносин в країнах їх володіння. Українське поневолення є таким, на яке нарід допустив з різних причин, в першу чергу своїх власних. В західній частині УРСР нарід зносить інакше російську гегемонію, як у решті України, де опір національної гідности та гордости є куди слабший, а советизацію у Вірменії, Грузії, балтійських республіках видно менше, як в Україні та в Білорусі. Це теж щось доказує.

Провідна російська верхівка на міжнародному форумі зовсім не є пролєтарською, а вповні західньою, але при цьому впертою й консеквентною в міждержавних поступованнях. Помимо страшних жорстокостей в краю, вона зуміла здобути успіхи назовні реальними переконливими силами: економікою, мілітарною силою, гнучкою та дуже ефективною дипломатією, зумівши до нюансів вивчити дипломатичну методику та задержати респект чужих дипломатів. В результаті російський імперіялізм досі малопоборний визвольними ідеями західнього світу із демократичними принципами суспільного життя.

Апаратура володіння та контролю працює так, що СССР територіяльно росте — значить є якесь вміння переконати, мати успіх помимо явних арґументів злого в усіх ділянках життя в СССР. Всі спротиви (Польщі, Мадярщини, Литви, України, ЧСР і т. д.) росіяни вміють опанувати — хоч як жорстоко, — але без шкоди для престижу СССР. Економічна атрактивність бідним країнам голосніша за розпач поневолення народів СССР із їх мільйонами жертв.

В радянській ґльобальній імперії має місце й наша Україна, в якій совєтизація та в парі з тим русифікація збільшується, — не маліє. Стоїть питання: чи росіяни зуміють прогризти національно-державницьку гордість українців та інших в СССР і звести аспірації цих народів до виключно гуманних вимог етнічно-соціяльного рівня?

Для українців є питання: зможемо ми йти шляхом польським, мадярським, литовським, або грузинським й магометан в СССР, щоб таки діпняти вершок природних аспірацій здорової нації — **суверенности?** Чи може наш змаг зупиниться на пів дороги на гуманних кличах, які голосять деякі наші дисиденти?

Не забуваймо, що Україна, як партиципант совєтської ґльобальної потуги, є міцним стратегічним фактором та має торговельні стосунки з коло 90-ти державами світа; а в Києві є всього... 10 консулятів сателітних держав. Україна не має навіть статистичних даних торговельної фльоти та летунських ліній, вантажного обміну з поодинокими державами.

Український патріотизм типічно національний, без державницьких острих принципів і економічного становища в світі хочби через призму совєтського імперіяльного становища. Цей модерний економічно-міжнародний націоналізм майже не існує в нашому політичному світі на Заході, а в Україні зокрема, хоч наше ґльобальне становище — помимо поневолення — сильне. В нашій пресі й на наукових конференціях міжнародно-економічна тематика недорозвинена, а про наші часи дипломатичних стосунків у час державности (1918-1924) майже не пишеться.

Наша політична еміґрація закохана в етнічних фестивалях, церковній обрядності, красі звичаїв села, забуваючи про українське місто та його вагу в республіці. Забуває про основну істину: етнічністю ніхто держави не збудував. Про суть на-

шої державности 1918-1920 пишеться мінімально, хоч ця державність була змістом всієї величі та авторитсту справжньої України, в якій, **між іншим,** було місце й етнічній культурінобутовщині. Але основою було та є принцип політичної окремішности, колюмнами якої є: збройна сила, дипломатія, світової скалі бізнес та державний апарат.

Без цих атрибутів не може бути Україна такою, як їй суджено — партнером держав світу, в сусідстві сильної Росії. Чому ні?!

Фейлетон

Ро-Ко

ПОБРАТИМСЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Ось, знову річниця. І знову сірим шнурком з'їжджаються побратими. Чим більше число річниці чи з'їзду, тим повільніше вони злітаються, тим більше стерті крила, тим менше їх у вирію. Нема за ними журавликів, щоб виповнити рівні лінії, вони відлетіли в тепліші краї та й не повернуться.

А побратими не затурбовані, вони продовжують традицію, роковини святкують щораз частіше. Колись чекали-чекали й не могли дочекатися свого 25-літнього ювілею, а від того часу вже і 30-літній справили, й за 35-літній не забули й до 40-го лаштуються. А потім з п'ятилітки можна на трилітку перейти. А коли ще додати з'їзди — делеґатські й без делеґатів — світові, крайові й місцеві роковини, посвячення прапорів — чи треба турбуватися? Ось, прийдеться і прапори нові шити й посвячувати, бо старі вже зужилися, не від надмірного вжитку, а від надмірного стояння без вжитку — знаєте, тепер "асід райн" навіть на прапори шкідливо діає. Це тільки з першою дивізією так є, незабаром роковини другої треба святкувати, а там на небозводу появиться ще третя, як вечірня зоря, — хоч може важко буде її побачити, бо в наш час небо "смоґами" заслонюється, як би боронилося від того, що йде з землі. Таке наше довкілля.

Побратими на це не звертають уваги — з'їжджаються, радять, святкують і пишуть історію — кожний свою, і не будь-яку, а таку, як Віктор писав у старому краю — велику. І це слушно й добре, щоб знали про нинішніх прийдешні, бо побратими ніколи не переведуться. Як були перед нами лицарі, а по них прийшли запорожці, а відтак гайдамаки — ми всі однакі, а по них січові стрільці, синьожупанники, сірожупанники, і без жупанів, і вояки галицької армії, і дійової народної, і бездійової — також народної, а за ними йшли леґіони, дружинники,

дивізійники — одні і другі, упівці — одні і другі... А всі вони через якийсь час ставали побратимами. Та й у майбутньому прийдуть нові "запорожці" чи "стрільці", які також стануть побратимами, тільки не знаємо якими, бо не знаємо, яку дорогу вибере їм історія, тому треба писати історію.

Але чи напишуть свою історію чи не напишуть, все одно, побратимському роду нема переводу.

VII-ий ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД БРАТСТВА 1-ої УД УНА

Від останнього 6-го З'їзду, який відбувся в Торонті 13-14 жовтня 1979 р. не минуло ще повних три роки, але вони були чи не найважчими в історії Братства. На це зложилося багато причин. Одною, може найважливішою, є факт, що багато наших побратимів з цих чи інших причин стає щораз менше активними, а деякі відходять від нас на віки. Невіджалуваною втратою була смерть одного із провідних членів Братства, улюбленого, повного посвяти, сл. п. інж. Богдана Підгайного. Зовнішні обставини, громадського та політичного порядку, теж не сприяли праці Братства. Всетаки, всі клітини Братства докладали багато зусиль, щоб заповнити прогалини та працювати на комбатантському і громадському відтинках згідно із традицією 1-ої УД УНА так, як це вимагає добро всієї української спільноти.

Простий математичний рахунок вказує, що від першого Делеґатського З'їзду Братства минуло двадцять один років. Це вже одна ґенерація в житті суспільства й цим Братство може гордитися.

Цьогорічний, VII-ий З'їзд Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА рішено відбути в ЗСА та доручено місцевій Крайовій Управі його перевести під час "Дня Праці" — 4, 5, 6-го вересня 1982 р., а Станиця Нью-Йорк зайнялася технічною підготовкою З'їзду на Оселі Українського Братського Союзу "Верховина" в Ґлен Спей, Н.Й.

З'їзди на Оселі "Верховина" мають все більш внутрішньо-товариський характер, без ширшої участи громадянства так, як це буває в Торонті. Це було тим більше доцільне цього року, бо Братство стоїть на передодні відзначувань 40-річчя зформування 1-ої УД УНА, до яких приготування вже почалися, та які повинні пройти найбільше величаво.

Наради відкрив уступаючий голова д-р Мирослав Малецький та попросив однохвилинною мовчанкою вшанувати пам'ять заст. голови сл. п. Богдана Підгайного та всіх колишніх вояків 1-ої УД УНА, які відійшли у вічність під час цієї каденції. Нарадами проводила президія в складі: Осип Голинський — голова, Володимир Душинський — заст. голови, І. Шостак та Б. Ясінський — секретарі.

Добре підготовлені звіти Головної Управи, цим разом компактно зредаґувані та проглядні, доповнили голова та інші члени уступаючої Управи. Зв'язок вдержувано із всіма клітинами "Інформаційним листком", кореспонденційно та особисто. Також вдержувано зв'язки із іншими комбатантськими організаціями та пожвавлено співпрацю з ОбВУ у Великій Брітанії. Видавничу діяльність продовжувано дальше. Крім розпродажі видань вийшла з друку збірка коментарів Мирослава Малецького "Без Ілюзій", перевидано книж-

ку Юрія Тис-Крохмалюка "Щоденник Селепка Лавочки" та видано спільну із ОбВУ (Англія) "Буремні Дні" — збірка поезій Б. Бори. Приготовляється до друку праця Р. Колісника "Військова Управа Геличина" та спогад цього ж автора "Довкола Світу". Праця над виданням Історії Дивізії йде дальше, хоч пиняво. Фонд на це видання збільшився щедрим спадком (13,226.80 ам. дол.) — фонд ім. Павла та Ольги Шандруків.

Фінансові звіти вичерпно поінформували делеґатів, що майном Братства господариться дбайливо, навіть у фінансово скрутній ситуації.

Крайові управи Арґентіни, Німеччини, Канади, ЗСА та станиці Австралії (цього року ці останні створять свою крайову управу) звітували окремо, й їхні звіти видруковано. Особливо треба відмітити, що Крайова Управа Німеччини присилає делеґата на кожний З'їзд. Цього року ним був побр. В. Душинський, який звітував про ситуацію в Німеччині та Австрії.

По дискусії над звітами та уділенні абсолюторії уступаючій Управі (одноголосно), вибрано нову Головну Управу в Складі: Д-р Мирослав Малецький — голова; Р. Данилюк — 1-ий заст. голови; А. Коморовський — 2-ий заст. голови; (крім цього — кожночасний голова крайової управи є дальшим заступником голови) Р. Бойцун — фінансовий реф.; Р. Колісник — кoресп. секретар; І. Падик — секретар протоколів; М. Бігус — видавничий референт; Р. Кобрин — організаційний референт; В. Верига — референт архівів; В. Палієнко — реф. суспільної опіки; Р. Гаєцький — реф. преси; Б. Артимишин, Л. Бабій, В. Будний, Р. Припхан, Р. Самотулка — члени Управи. Товариський Суд: І. Скіра та інші. Контрольна Комісія: д-р Р. Дражньовський — голова та інші.

З'їзд пройшов у діловій та товариській атмосфері. Кожний делеґат у дискусії поділяв думку, що діяльність Братства повинна йти дальше тим самим шляхом. Брак звітів та делеґатів від Капітули Відзнак Архистратига Михаїла зустрівся із негодуванням делеґатів. З'їзд по дискусії прийняв малі поправки (їх подасться окремо) статуту, що їх запропонувала статутова комісія.

По нарадах, учасники та гості зустрілися на коктейлі та вечері, приготованій дбайливим адміністратором Оселі "Верховина" п. Богданом. Голова Українського Братського Союзу побр. Іван Олексин — господар Оселі — привітав учасників та новообрану Головну Управу. Голова Братства д-р М. Малецький у короткій промові начеркнув завдання Братства в майбутньому, де товариські зв'язки та зустрічі повинні відогравати важливу ролю.

В неділю рано, хоч як важко було декому з'явитися до "апелю" по недоспаній ночі, то всетаки обов'язковість дивізійника перемогла. Ряди виструнчилися, з піснею відмашерували до українських церков на Богослужби, а опісля віддали шану побратимам, які відійшли, на соборній панахиді біля "Могили-пам'ятника". Офіційну частину З'їзду закінчено апелем та звітом голови Крайової Управи ЗСА побр. О. Голинського голові Головної Управи М. Малецькому.

По обіді чекала учасників З'їзду ще одна приємна несподіванка, а саме — концерт мистецької групи пані Е. Белюц, якого моттом було "Бойові друзі зустрічаються знову". Програма концерту зручно поєднувала "дивізійну" тематику поезій Б. Бори, дивізійних пісень та дотепів із піснями та гуморесками сучасної України. Мистецька деклямація віршів панею Е. Белюц зворушила всіх побратимів, а пісня "З високих, синіх Апенін" (слова Ю. Форись, музика С. Гумінілович) навіть витиснула сльози на очах деяких гостей, а особливо колишніх "Рімінців". Всі члени ансамблю, Олексій Журба гуморесками, Микола Фабрика — співом та Леонід Вербицький — своїми композиціями причинилися до успіху імпрези високо мистецьким виконанням всіх точок. Пані Е. Белюц — член найновішої еміґрації — висловила почування, що їй було мило вперше запізнатися з історією Дивізії в невикривленому насвітленні.

VII-ий Делеґатський З'їзд Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА дав доказ, що час, ані ворожі затіяння не в силі притупити організаційної спосности Братства та праці колишніх вояків 1-ої УД УНА у всіх ділянках організованого життя української спільноти в діяспорі. **Р. Г.**

РЕЗОЛЮЦІЇ

VII-го Головного делеґатського з'їзду Братства кол. вояків 1-ої Української дивізії Української Національної Армії, відбутого 4 вересня 1982 року на оселі "Верховина" у Ґлен Спей, Н. Й. у США.

З'їзд відбувається в ювілейному році 40-ліття постання Української Повстанської Армії напередодні 40-літнього ювілею Дивізії — українських військових формацій, що своїми збройними діями й жертвою життя та крови засвідчили волю українського народу вибороти для себе невід'ємне право на самостійну соборну державу.

1. З'їзд зобов'язує Головну й Крайові управи провести в 1983 році відзначення 40-літнього ювілею зформування 1-ої Української дивізії в 1943 році, а в 1984 році — 40-ліття Битви під Бродами.

2. З'їзд схвалює пожвавлену видавничу діяльність Головної управи, зокрема в ділянці історично-документальної літератури і пропонує посилити заходи для опрацювання історії Дивізії.

3. З'їзд доручає Головній і Крайовим управам затіснити зв'язок і скріпити комбатантську дисципліну у взаєминах з низовими клітинами Братства.

Резолюційна комісія:

Роман Гасцький, голова; Всеволод Б. Будний, секретар; Василь Верига, член.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

В часі від 1-го липня до 30-го вересня 1982 року ми одержали слідуючі вплати на пресовий фонд нашого журналу:

Роман Микита — Кліфтон, Н. Дж. в пам'ять померлого св. п. Степана Івасівки — — — — — — — — — — — — — 100.00

Роман Гаврилів — Вінніпеґ, в пам'ять Найдорожчої Мами св. п. Ольги Гаврилів — — — — — — — — — — — — — 50.00

П-ні Марія Максимець і п-ні Стефанія Пеленська — Торонто, замість квітів на могилу в другу річницю смерти брата св. п. сот. Богдана Підгайного — — — — — — — — — — — 50.00

Родина Небешів в Пармі, Огайо, в пам'ять дорогого мужа, батька і дідуся, св. п. пор. УСС і судді Степана Небеша, помер 22. 4. 82 р. 40.00

Станиця Братства кол. Вояків 1 УД УНА в Клівеленді в пам'ять св. п. хор. 1 УД УНА Михайла Медведя — — — — — — — 25.00

Родина Ратичів в Едісон, Н. Дж. в пам'ять св. п. Катерини Бігус — — 25.00

Василь Савка — Ванкувер, в пам'ять св. п. пор. Матвія Заяця, вельми заслуженого діяча в громаді Ванкуверу — — — — — — 25.00

Станиця Братства 1 УД УНА в Монтреалі, збірка з нагоди товариської зустрічі в садибі п-ва Самсонів — — — — — — — 125.00

П-ні Н. Н. — Едмонтон, прихильниця Братства і журналу — — — 50.00

Орест Гуйтан — Ст. Томас, збірка з нагоди зустрічі і відмічування 85-ліття пор. Івана Д. Скляренка — — — — — — — — 40.00

Петро Маслій — Англія — — — — — — — — — — 20.00

Іван Хохлач — Монтреаль — — — — — — — — — 18.00

по дол. 15.00: Михайло Ніньовський — Дітройт; і Богдан Маців — Монтреаль — — — — — — — — — — — — 30.00

по дол. 10.00: Іван Карабін — Німеччина, Ярослав Терлецький — Каліфорнія, о. Мирон Головінський — Барнесборо, О. Савка — Вінніпеґ, Степан Лось — Лондон, Канада — — — — — — 50.00

по дол. 5.00: Тарас Ґут — Торонто, д-р Матей Гута — Торонто, Степан Ремеза — Оттава, Михайло Височанський — Монтреаль, Степан Пасіка — Судбури, Осип Торищак — Судбури, Юрій Котис — Австралія (5.70), Дмитро Микитюк — Вінніпеґ — — — — 40.70

Александер Богданів — Ветерсфорд — — — — — — — — 3.50

Разом: $722.20

Щиро дякуємо всім нашим прихильникам, котрі не забувають про наші потреби, надсилають датки від себе особисто, або переводять принагідні збірки. Ваша допомога хай буде прикладом до наслідування. Дякуємо!

Наше щире співчуття пересилаємо Родикам, Приятелям та знаномим Померлих, в нотрих пам'ять замість нвітів — ми одержали грошеві посилни.

Просимо і надалі пам'ятати про наш журнал та дбати за його розбудову.

Адміністрація "В.К."

ПРОСИМО СПРАВИТИ:

В ч. 1/82 вплата п-ва С. і О. Паучок була в пам'ять св. п. В. Рудника, а в ч. 2/82 даток зложив побр. Іван Савчак, а не Савчук. Просимо вибачення.

Адміністрація "В.К."

ВИЯСНЕННЯ

При редаґуванні й набиранні до друку допису Р. Панасюка п.н. "Продовжуємо наше життя", "Вісті Комбатанта", ч. 3 (119), 1932, ст. 80-81, скорочено текст так, що трапилося незумисне пропущення, а текст можна б інтерпретувати не так, як мав на увазі дописувач. На бажання Управи Станиці Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА в Сіднеї, Австралія, подаємо для ясности оба тексти:

Надруковано: "П. Атаманюк подав список кандидатів до нової Управи. На списку не було С. Добровного й М. Івасика, які, подавши поважні причини відмовилися увійти до нової Управи".

В оригіналі допису було: "Побратим А. Атаманюк подав листу кандидатів до нової Управи. Коли голова Зборів ген. С. Яськевич її прочитав, — присутніх стрінула прикра несподіванка тому, що побратими С. Добровий і М. Івасик, подавши поважні причини, відмовилися увійти до нової Управи".

Редакція

Хвальна Реданціє!

Дозвольте на сторінках Вашого журналу висловити мою найсердечнішу подяку всім тим добрим і приятельським людям, що в будькій формі спричинились до моеї поїздки на канадсько-американський континент і уможливили мені провести чудово час там, де я гостив, головно в Торонто, Гамільтон та Рочестер. Тритижневе перебування дало мені змогу в загальному приглянутись, запізнатись і багато навчитись. Тому ще раз дякую всім та бажаю — продовжуйте далі жити в щасті, добробуті і здоров'ї. Щасти Вам, Боже!

П. Маслій

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

У В'єтнамі існують і діють добре зорганізовані антикомуністичні повстанські групи. Головний стрижень у цьому русі мають становити численні в'єтнамські втікачі, які повернулися потайки для боротьби проти промосковського уряду. Повстанці мають навіть важчу зброю, а їхнім командувачем є адм. Ґоанґ Ко Мінґ, колишній командир фльоти у Півден. В'єтнамі.

Ціна: $3.25